aziz nesin

NAZİK ALET



ADAM

15. BASIM
110.000 Kitap

Aziz Nesin

●

Nazik Alet

ADAM YAYINLARI
©
Anadolu Yayıncılık A.Ş.

Birinci Basım: 1958
İkinci Basım: 1968
Üçüncü Basım: 1974
Dördüncü Basım: 1975
Beşinci Basım: 1977
Altıncı Basım: 1979
Yedinci Basım: 1981
Sekizinci Basım: 1982

Adam Yayınları'nda Birinci Basım: Eylül 1983
Adam Yayınları'nda İkinci Basım: Ağustos 1985
Adam Yayınları'nda Üçüncü Basım: Eylül 1989
Adam Yayınları'nda Dördüncü Basım: Aralık 1990
Adam Yayınları'nda Beşinci Basım: Mayıs 1992
Adam Yayınları'nda Altıncı Basım: Ağustos 1993
Adam Yayınları'nda Yedinci Basım: Mart 1995

Kapak Düzeni: Erkal Yavi

Aziz Nesin'in Öykü Kitapları Dizisi: 15

95.34.Y.00165.178
ISBN 975-418-060-1

YAZIŞMA ADRESİ: ADAM YAYINLARI, BÜYÜKDERE CADDESİ ÜÇYOL MEVKİİ, NO: 57 MASLAK-İSTANBUL
TEL: 285 21 52 (12 Hat) TELG: ADAMYAY TELEKS: 26534 rada tr FAX: 276 27 67

Aziz Nesin

•

Nazik Alet

(Öykü)

ADAM

BU KİTABIN TELİF HAKKI
NESİN VAKFI'NINDIR.

Aziz Nesin, Türkiye'de ve başka ülkelerde yayınlanacak kitaplarının, sahnelenecek oyunlarının, filme alınacak eserlerinin iç ve dış radyo ve televizyonlarda temsil ve yayınlarından elde edilecek telif haklarını tümüyle NESİN VAKFI'na bağışlamıştır. NESİN VAKFI'nın amacı vakfın yurduna her yıl alınacak dört kimsesiz ve yoksul çocuğu, ilkokuldan başlatarak yüksek okulu, meslek okulunu bitirinceye yada bir meslek ediniceye dek, her türlü gereksinimlerini sağlayarak barındırmak, yetiştirmektir. NESİN VAKFI'nın senedi gereğince, bu vakfın amacına uygun olmak koşuluyla, her dileyen hertürlü yardım, katkı ve bağışta bulunabilir.

İsteyenlere şu adresten Nesin Vakfı broşürü gönderilir:

NESİN VAKFI
P.K. 5 - Çatalca
İSTANBUL

NAZİK ALET

Başınızın derde girmesini istemiyorsanız, başı derde girenlerin hayatından ders almalısınız. Olur a, günün birinde Ankara'ya gideceğiniz tutar. Eşe dosta,

— Ankara'da yapılacak bir işiniz var mı? diye sorarsınız. Onlar da elinize bir paket tutuşturup,

— Ne olur, şunu Ankara'da filan yere bırak! deyiverirler.

Sakın böyle bir tongaya basmayın. Kimsenin verdiği paketi taşımayın. Bu dersi alabilmeniz için de benim başımdan geçenleri dinlemelisiniz.

Bu işin bir öncesi var. İlkin onu anlatayım. Çalıştığım gazetedeki arkadaşlara küçük şakalar yapmıştım. Bunlardan biri — affedersiniz — keskin zampara olduğunu söyler durur. Dinletecek birini buldu mu, hemen zamparalık hikâyeleri anlatır. Oysa biz onun anlattıklarının hepsinin palavra olduğunu biliriz. Şuna bir oyun oynayayım, dedim. Pembe bir kâğıda inci gibi yazılarla bir kız ağzından bir aşk mektubu döktürdüm. Arkadaşa postaladım. Kız, sözde onun yazılarını gazetede okurmuş. Hayran olurmuş. Tanışmak istiyor. Elinde kırmızı çantayla Sirkeci garı önünde saat onbeşte bekleyecek.

Mektup geldi. Arkadaş sevinçten çıldırdı. Giyindi, kuşandı, tıraş üstüne tıraş, söz verilen yere gitti. Tam iki buçuk saat bekledi. Biz de onu karşıdaki kahveden seyrettik.

Sonra kızdan ikinci mektup geldi. Kızın çok önemli işi çıkmış. Özür diliyor. Bu çarşamba Bakırköy tiren istasyonunda saat onaltıda bekleyecek. Kız yine işi çıktığı için gelmedi. Özür diledi. Paşabahçe iskelesinde buluşmalarını rica etti. Oraya da gelmedi. «Levent'te buluşalım» diye mektup yazdı. Mektup üstüne mektup yazan bu kızın evli olduğu

anlaşıldı. Kıskanç kocasından göz açamadığı için gelemiyordu. Onun için çok uzaklarda buluşma yeri gösteriyordu. Büyükada'da, Kilyos'ta, Florya'da, Okmeydanı'nda...

Bu alay, iki üç ay sürdü. Daha da sürecekti ama, o arada tanımadığı kızdan aşk mektupları alan arkadaş evlendi de, İstanbul'u yer yer dolaşmaktan kurtuldu.

İkinci arkadaşa yaptığım küçük şaka, şöyle oldu. Tekel aleyhine çok ağır bir yazı yazmıştı. Bu yazıdan üç gün sonra Tekel İdaresi bu arkadaşa bir sandık içinde likör, köpüklü şarap, votka gönderdi. Daha doğrusu o böyle sanıyordu. Kapalı sandığı bize gösterip övündü. Akşam da sandığı bir otomobile koyup evine götürdü. Evde de karısına, kaynanasına, çocuklarına epiy atıp tutmuş :

— Biz bir yazı yazdık mı, adamın işini bitiririz. Tekel, sus payı olarak bana bir sandık içki hediye etti. Ben böyle hediyelerle susacaklardan değilim. Yarın daha ağır bir yazı yazayım da görsünler.

Arkadaşımızın ağır yazısı, rakı şişelerindeki mantarların sıkılığından, zor çıkarılmasından şikâyetti.

Evdekilerine bir zaman şişindikten sonra,

— Açın bakalım şu sandığı! demiş.

Heyecanla sandık açılmış. İçinden tohuma kaçmış kırk hıyar çıkmış.

Hemen kaynana fırsatı kaçırmayıp, hıyarların en irisini eline almış,

— Nasıl bir yazar olduğunu işte gör! demiş.

Bu alçaklığı yapsa yapsa kim yapar? Belli...

Üçüncü arkadaşıma yaptığım küçük şaka da şuydu. Bu, bizim gazetenin idare müdürüdür. Tramvayların, otobüslerin tabelalarındaki yazılardan başka hiçbişey okumaz. Bigünden bigüne gazete okuduğu bile görülmemiş. Yalnız, gazetelerdeki yıldız falını merakla okur. Bu yıldız falını da ben yapıyorum. Ama o benim yaptığımı bilmiyor. Her sabah ilk işi, gazeteyi açıp kendi doğum gününde yıldız falının ne dediğini okumak. Bigün onun doğum gününe şöy-

le yazdım:

«Arkadaşlarınıza elinizden geldiği kadar yardım ediniz. Bir arkadaşınız sizden borç isterse, geri çevirmeyiniz. Siz yardım ettikçe, Allah size daha çok verir...»

Öğleden sonra da gidip, kendisinden üçyüz lira borç istedim. Cimrinin biridir. Yıldız falını okumasaydı, üçyüz kuruş bile vermezdi.

— Ne zaman ödeyeceksin? dedi.

— Haftaya... dedim.

Üçyüz lirayı verdi. Haftaya onun yıldız falına şöyle yazdım:

«Siz, bir arkadaşınıza borç vermişsiniz. Arkadaşınızı, alacağınız için sıkıştırmayın. Çünkü bugünlerde kısmetiniz açılacak, elinize hiç yoktan büyük para geçecek. Yardıma devam edin. Yoksa kısmetiniz kapanır.»

O gün, idare müdüründen ikiyüzelli lira borç daha aldım. Böyle böyle, ondan aldığım para binaltıyüz lira oldu. Bigün yine yazdığım yıldız falına güvenerek ikiyüz lira daha istedim.

— Ulan, ben bu kısmetin de, yıldız falının da... diye sövüp saymaya başladı. Ben de kaçtım.

Öbür arkadaşlara da yaptığım ufak tefek şakalar var. Şaka yaptıklarımın hepşi birleşmişler, şuna bir ders verelim, aklı başına gelsin, demişler.

Bir iş için Ankara'ya gidecektim. Töredir ya, ben de onlara, laf olsun diye sordum:

— Ankara'da bir işiniz var mı?

— Aman, dediler. Ankara'daki büroya gidecek bir paket var... Onu götür.

Biraz sonra sarılı bir paket getirdiler. İpinden bir tuttum, paket yerinden kalkmıyor.

— Yahu, bu ne?

— Bu, dediler, telefokspretiks aletinin yedek parçası...

— Bir nakliye ambarına versenize!...

— Sen çıldırdın mı yahu? Ambara verilir mi? Gayet

nazik bir alet. Yere hızlı konsa, biri yavaşça çarpsa kırılır. Çok nazik bir alet...

— Postaya verin!

— Sen delisin. Hiç böyle nazik bir alet postaya verilir mi? Dörtyüzellibin liraya alındı. Bu döviz sıkıntısında bu aleti getirtene kadar göbeğimiz çatladı. Ya postada kaybolursa?... Dörtyüzellibin değil milyon verilse bulunmaz.

Sürprizi, yazının sonuna saklayıp da ne olacak? Şimdiden size söyleyeyim. Paketin içine dört tane kaldırım taşı koymuşlar. Hiç böyle bir oyun aklıma gelmedi.

— Aman, dediler, çok dikkat et. Gözünün önünden hiç ayırma. Sakın hamala filan verme, bir yere çarpar, alet bozulur. Burada tamir edecek adam da yok. Aman haaa!... Çok nazik bir alettir.

Çok hassas aleti elime aldım.

— Ankara'da rasgele bırakma, dediler, gazetenin Ankara bürosunda toplanın, paketi arkadaşlarla birlikte açın Onlara aleti sapasağlam teslim et. Hatta bir de zabıt tutsanız iyi olur.

Benim durumumu, sorumumu iyice anlayabilmeniz için, siz de benim gibi elimdeki pakette dört tane kaldırım taşı olduğunu bilmemiş olun.

Aman Yarabbi! Ne büyük sorun! Dörtyüzellibin liralık bir alet, son derece ince, hassas. Bir yere çarpsa bozulur. Onaracak yok. Milyon lira verseniz bulamazsın. Bir dert...

Paketin ipi kopacak diye, ödüm patlıyor. Kucağıma aldım. Ağır da körolası, benim diyen hamal zor taşır. Bâbıâli yokuşundan aşağı kan ter içinde iniyorum. Şu insanlar da yürümesini hiç bilmezler. Kimi çarpar, kimi iter, kimi dirsek vurur. Paketi göğsümün üstünde, kundakta çocuk gibi tutuyorum.

— Kardeşim, yavaş...

— Ne olmuş, yavaş olmazsak...

— Yahu, alet var, nazik bir alet...

— Şimdi senin aletinden...

Adam sövse ne yaparım? Kızıp da suratıma iki tokat atsa, elimi kaldıramam. Çünkü kucağımdaki alet nazik... En iyisi yolumda gitmek. Göğsümün üstünde taşıdığım aleti kollaya kollaya Sirkeci'ye geldim. Orası daha dert. Bir dolmuşa kırk kişi saldırıyor. Ben, yavrusunu koruyan kartal gibi, hassas alete kanat germişim. Dolmuş diye saldırırken, tam da arabadan içeri gireceğim sıra, önüme geçmek için, biri çelme taktı, beni yere yıktı. Ben yuvarlandım, o dolmuşa daldı. İnsan, nazik bir aleti taşırken ne kadar da çevik oluyor. Artık canımı unuttum, aletin derdine düştüm. İşte o duyguyla, yere yüzükoyun kapaklanmadım da, sırtüstü geldim. Alet üstümde kaldı. Çok şükür alete bişey olmadı. Oldu mu, olmadı mı, o da belli değil ya... Biri çarpsa bozulurmuş. Ya bozulduysa? Yavaşçacık yerden kalktım. Anladım, bu nazik aletle dolmuşa, otobüse binilmeyecek. Taksilere gittim, yalvarıyorum:

— Kardeşim, kendim için değil. Şu nazik alet için. Ne olur! Ne istersen vereyim...

Karaköy'e kadar onbeş lira. Olsun, elli lira dese vereceğim. Yolda araba sallanır. Aletin içinden bir teli kopacak diye içim titriyor.

— Bay şoför, ne olursun, yavaş sür!

Küt, pat... Bu İstanbul sokaklarının kaldırımları yapılırken, taşınacak nazik aletler hiç düşünülmemiş.

Nazik aleti Karaköy'e getirdim ama, ben de bittim. Artık taşıyacak dermanım yok. Bir hamala verdim.

— Aman çarpma! demeye kalmadı, hamalın elinden ip kopup paket düşmesin mi? Eyvah... Haydi hamalla birbirimize girdik. Kendikendime, «artık bu nazik aletten hayır kalmadı» diyorum. Ömrümce çalışsam ödeyemem. Bir de bozarsam, beni işten çıkarırlar. Sağlıkla yerine verip, şu belâdan bir kurtulsam...

Nazik aleti vapura getirene kadar ne çektiğimi ben bilirim. O gün de deniz dalgalı. Vapur her sallandıkça içim bir kere hop ediyor. Kucağımdan bir yere bırakamıyorum

aleti. Yanımdaki yolcular, telaşımı görüp merak ettiler de soruyorlar. Onlara anlatıyorum:

— Efendim, çok nazik bir alet. Beşyüzbin lira verseniz bulunmaz. Bu döviz sıkıntısında alana kadar neler çektik. İçinden bir teli koptu mu, bozulur. Burada yapacak usta da yok.

Artık nazik alet için neler öğrendimse bire bin katıp anlatıyorum. Sonra da içime bir korku düştü. Çok para ettiğini anlayıp ya çalarlarsa...

Haydarpaşa'ya geldik. Hamallar,

— Taşıyalım, diye üstüme saldırdılar.

Hamala verir miyim? İki kolumla sımsıkı kucaklamışım, nazik aletle sarmaş dolaş, tirene bindim.

Yataklı vagonda bir «Oooh!» dedim. Dedim ama, bu sefer de aleti bırakıp bir yere gidemiyorum. Yemek yemek için lokanta vagonuna giderken, nazik alet kucağımda. Dahası var, helaya girerken nazik alet de yanımda. Gözü kör olsun, tiren bir hızlı sallanıp da ayağım kaymaz mı? Haydi ben bir yana, nazik alet bir yana. Boşuna, sakınan göze çöp batar, dememişler. Bu nazik alette de, artık aletlik yer kalmamıştır ya... Bunu bana verenlere sövüp sayıyorum. Alet, yukarıdan düşecek diye ödüm kopuyor. Ben alt yatakta yatayım, diye adama rica ettim.

— Neden? dedi.

— Bu elimdeki nazik alet... diye başlayıp hepsini anlattım.

Razı oldu ama, ben adamın bakışlarını hiç beğenmedim. Gözleri hep alette... Sabaha kadar uyuyamadım.

Ankara'ya geldim. Binbir zorlukla aleti, Ankara bürosuna getirdim. Bürodaki bütün arkadaşları topladım. Nazik aleti onlara iyice anlatıp,

— Şimdi, dedim, bu alet hepinizin gözü önünde açılacak. İşte size teslim. Ben üstüme hiç sorum almam.

Büronun şefi ne dese iyi!

— Dün gece İstanbul'dan telefon ettiler. Bu alet yanlış

gelmiş. İzmir'e gidecekmiş. Sen yine geri götüreceksin!

— Döneceğim güne kadar burada kalsın! dedim.

— Nemize gerek, bozulur da... Alamayız.

Otelde bırakamazsın, emanetçiye veremezsin. Ankara' ya ben iş için geldim. İki bakan, üç genel müdür, bir de banka müdürüyle konuştum. Hep o nazik alet kucağımda.

— Nedir o? diye soruyorlar.

Ben hepsine anlatıyorum:

— Çok nazik bir alet olup, beşyüzbin lira verilse yok. İçinden bir tel kopsa...

O nazik aleti, İstanbul'a geriye nasıl getirdim, ben bilirim.

Gazeteye getirince bütün arkadaşlar başıma toplandı.

— Açın da bakalım, belki bozulmuştur, dediler. Açtılar. İçinden dört kaldırım taşı çıktı. Hepsi gülmekten yerlere yuvarlandı. Benim gözüm dönmüş. Kaldırım taşının birini yakalayıp üzerlerine yürüdüm. Kaçıştılar. Arkalarından fırlattım. Kapının camı kırıldı.

Benim başıma gelen size ders olsun.

— Şu paketi... derlerse, sakın paket maket almayın!...

AJAN OX-13

Uzakdoğu'da, kuzey ülkelerinde ve Ortadoğu'da uzun yıllar casusluk yapmış, biçok sabotaj işlerini yönetmişti. Ülkesinin en büyük casuslarından biriydi. Uğraşında öyle üstün başarılar kazanmıştı ki, daha yaşarken, dünya casusluk tarihinde önemli bir yer almıştı.

Yaşlanmıştı, ama genç görünüşlü, dinç bir adamdı. Ülkesi, ondan daha çok yararlanılacağını umduğundan, bu ünlü casusu, önemli işler çevirmesi için Türkiye'ye göndermişti.

OX - 13 şifresiyle ülkesinin casusluk örgütünde yazılı olan ajanın Türkiye'de kullanacağı takma ad Riçırt Veling (Richard Welling)'ti. Riçırt Veling, çalışacağı ülkeye gitmeden önce, o ülke halkının dilini öğrenirdi. Türkiye'ye gelmeden önce de, Türkçeyi öğrenmişti. Dil öğrenmekte büyük yeteneği vardı. Türkiye'ye yerleşip burada bikaç ay kaldıktan sonra Türkçesini iyice ilerletmişti.

Bir yabancı dili en iyi öğrenmenin yolu, o dili anadili olarak konuşan bir kadınla evlenmekmiş. Riçırt Veling'in de, Türkiye'de üstlendiği gizli görevi başarabilmesi, Türk' lerden hiç ayırt edilmeyecek denli Türkçe konuşması, bu beceriyi elde etmek için de bir Türk kadınla evlenmesi gerekiyordu. Böyle bir genç kadın buldu. Evlenmek için herşey yolunda giderken, genç kadının ana babası, Riçırt Veling'in Müslüman olmasını ileri sürdüler. Yoksa, kızlarını ona vermeyeceklerdi.

Riçırt Veling için, Müslüman yada Musevi, Hıristiyan yada Budist olmanın hiçbir ayrımı yoktu. Ancak, bilgisizliğinden böyle düşünüyordu. Ünlü ajan OX - 13 için, öbür dinler arasında bir ayrım olmayabilir ama, İslam dinine gelince erkekler için durum değişirdi. Ajan OX - 13'ün Müs-

lüman olabilmesi için, Müslümanların fazlalık saydıkları vücudundaki küçük bir parçayı kestirip atması gerekiyordu. Görev tutkusuyla bay Riçırt Veling, bu dinsel ameliyata da katlandı. Yaşı ilerlemiş olduğu için, bay Riçırt Veling'in sünnet edilmesi hiç de kolay olmamıştı ama, her fedakârlığı göze alan ünlü ajan bütün dinsel törenlerden geçmiş, takma adı olan Riçırt Veling'i de Reşat Veli yapmıştı. Böylece Reşat Veli, artık kendisine, rahatça çalışabileceği bir ortam yaratmıştı.

Kimi olayların, insanları birdenbire değiştirdiği, az da olsa görülmüştür. Müslüman olması, Türklerin arasına girmesi, Türk kadınla evlenmesi de, bay Reşat Veli'nin dünya görüşünü birdenbire değiştirdi. Aralarında yaşadığı insanları yakından tanıyınca, onların ne denli iyi olduklarını gördü. Bunca yılın ünlü casusu, ilk olarak görevinden tiksiniyordu. O, bu denli iyi yürekli insanlara kötülük yapamazdı. Kırk yıllık taşlaşmış casus yüreğinin birdenbire yumuşayacağına inanılamaz. Ama her kuralın bir ayrısı olur. Reşat Veli için de böyle oldu. Burdaki iyi yürekli insanlardan onun içine de iyilikler doldu.

Günün birinde, karşı casusluk işleriyle uğraşan bir resmî daireye gidip teslim olmaya karar verdi. Gidip orda gerçek kimliğini açıklayacak, gizli görevlerini anlatacak, casusluktan vazgeçtiğini söyleyecekti. Bundan sonra, mutlu aile yuvasında sevgili eşiyle ve bu sevimli, iyiyürekli insanlar arasında yaşayacaktı.

Bigün öğleden sonra, karşı casusluk dairesine gitti. Bir süre binada gezindi. İlgililer, onun casus olduğunu öğrenince kimbilir nasıl şaşıracaklar, belki de tutuklamaya kalkacaklardı. Sonra da uzun uzun sorguya çekilecekti. Ama o başına gelecek her şeyi göze almıştı.

Birinci katta bir odanın kapısını tıklattı. İçeri girdi. Masadaki memur, ne istediğini sordu. Reşat Veli, kestirmeden konuya girmek istediği için, hesabına çalıştığı ülkenin de adını vererek oranın casusu olduğunu söyledi.

Memur için «ora», «o ülke» öyle önemliydi ki, o ülkenin adını duyunca, «casus» sözcüğüne hiç önem vermedi, belki de bütün dikkati o büyük ülkenin adına gittiğinden, casus sözcüğünü duymadı bile...

Reşat Veli, karşısındakinde hiçbir şaşkınlık görmeyince, bir daha, oranın casusu olduğunu söyledi.

Memur, yerinden kalktı, elini uzattı. Ajan OX - 13'ün elini sıkıp,

— Tanıştığımıza çok memnun oldum efendim, buyrun, oturun rica ederim... diye yer gösterdi.

Evet, evet, Reşat Veli, bu insanlar için hiç yanılmamıştı; o denli iyiyürekliydiler ki, bir casusu bile güleryüzle karşılıyor, ona oturacak yer gösteriyorlardı. Oturdu. Yüksek düzeydeki memur, cigara ikram etti. Reşat Veli,

— Ajan OX - 13 olarak tanınırım. Asıl adım Riçırt Veling'tir... dedi.

Memur da ona kendi adını ve görevini söyledikten sonra,

— Bizden bir isteğiniz mi var? dedi.

Reşat Veli, memur şaşacak diye beklerken, kendisi şaşıp kalmıştı. Belki anlamamıştır diye bir daha,

— Ben casusum! dedi.

Memur,

— Yaaa, çok güzel... — Kısa süre düşündükten sonra — Bizden bir iş mi istiyorsunuz? diye sordu.

Reşat Veli'nin cevap vermesine kalmadan, elini dostça onun sırtına koyarak,

— O zaman, dedi, ikinci katta, kapısında 338 yazılı odadaki görevliyi göreceksiniz.

Reşat Veli, söylenilen odadaki memura gidip ona da casus olduğunu söyledi. Adam, ciddi bir yüzle,

— Ne casusu? Yani hangi konularda casusluk yapıyorsunuz? diye sordu.

Reşat Veli,

— Sabotaj, daha çok patlatma işleri... dedi.

Adam,

— O dalda bütün kadro dolu, hatta kadro fazlamız bile var. Size iş veremeyeceğiz... dedi.

Onca yılın soğukkanlı casusu sinirlenmişti, sesini yükselterek,

— Casus olduğumu söylüyorum size! dedi.

Memur, serinkanlılıkla,

— Olabilir, dedi, ama biz ne yapalım? Casussunuz diye size iltimas mı yapacağız?

— Size ajan olduğumu söylüyorum. Benimle ilgilenecek bir makam yok mu burda? Bütün gizli planları vereceğim size...

Memur,

— Haaa, o başka... dedi, o zaman siz, bir zahmet üçüncü kata çıkın. Koridorun sonunda sağdaki odada çalışan memuru görün. Patlatma işleriyle o uğraşır.

Reşat Veli, denilen yere gitti. Ordaki görevliye,

— Beyefendi, ben bir casusum! dedi.

Görevli, başını önündeki yazıdan kaldırmadan,

— Sizi kim gönderdi? diye sordu.

— Kendim geldim.

Başını kaldıran görevli,

— Yani, sizi bana kim tavsiye etti? diye yeniden sordu.

— 338'deki memurunuz, patlatma işleriyle sizin uğraştığınızı söyledi.

— Evet ama, ne gibi patlatmalar?

— Köprüleri havaya uçurmak filan gibi...

— Köprü mü dediniz?

— Evet.

— Sizi yanlış göndermişler beyim, biz de sabotajla uğraşırız ama köprü sabotajlarıyla değil...

— Peki, kime başvurayım?

Memur, düşünme zamanı kazanmak için kalemin sapını dişleri arasında çiğneyerek,

— Köprü, köprü, köprü... diye bir süre mırıldandıktan sonra, dördüncü kata çıkıp orda, köprü sabotajlarıyla ki-

min uğraştığını sorun... dedi.

— Bilirler mi?

— Tabii, kime sorsanız, size gösterir...

Ünlü casus, kendisine denildiği gibi yaptı. Köprü sabotajlarıyla ilgili memura, casus olduğunu, buraya sabotaj için gönderildiğini, kimi köprüleri havaya uçuracağını baştan sona anlattı. Onu dikkatle dinleyen memur,

— Nasıl köprüler? diye sordu.

Nerdeyse patlayacaktı Reşat Veli,

— Bilinen köprüler işte... dedi.

Memur açıkladı:

— Yani ahşap köprüler mi, beton köprüler mi, taş köprüler mi, demir köprüler mi, asma köprüler mi, ayaklı köprüler mi, demir yolu köprüleri mi? Köprü çok... Bizde her köprü türüyle uğraşan ayrı bürolar vardır.

Reşat Veli,

— Daha çok demir köprüler... dedi.

— Haaa, şimdi anlaşıldı. Öyleyse siz yanlış gelmişsiniz. Bir zahmet, beşinci kata kadar çıkacaksınız. Orda 601 sayılı odaya girin. Ordaki memura benden bir selam söyleyin. O sizin işinize bakar.

Reşat Veli, yani Riçırt Veling, büyük umutla beşinci kattaki söylenilen odaya girdi. Her şeyi baştan sona bir daha anlattı. Sustu. Karşısındaki yüksek memur da susuyor, herhalde ne yapması gerektiğini düşünüyordu. Birden hatırlamış gibi telefonu açıp,

— Beyfendi, birisi geldi; kendisinin casus olduğunu, sabotaj işleriyle uğraştığını, daha çok demir köprüleri havaya uçurduğunu söylüyor. Ne yapalım? Ne emredersiniz? diye sordu.

Reşat Veli, işte şimdi yer yerinden oynayacak, kendisini hemen tutup sorguya çekecekler, diye bekliyordu. Memur, telefonda «Başüstüne efendim» deyip telefonu kapadı.

Yüksek memur, Reşat Veli'ye,

— En iyisi, dedi, müdür beyfendinin de dediği gibi, siz

en üst kata çıkın, orda Haşim Bey vardır, onu görün...

Reşat Veli, denileni yaptı. Haşim Beye herşeyi baştan sona bir daha anlattı. Haşim Bey,

— Demir köprüleri neyle patlatıyorsunuz? dedi.

Yüzü kızgınlıktan kıpkırmızı olan casus,

— Neyle olursa olsun, bundan size ne? diye bağırdı.

Memur, yumuşaklıkla,

— Sinirlenmeyin rica ederim, dedi, hem casus olduğunuzu söylüyorsunuz, hem de sinirleniyorsunuz. Sinirliler bizim mesleğimizde yapamazlar. Sizin işinizi kolaylaştırmak için soruyorum, fitille ateşleme işlerine bakan kısımla, elektrik kablosuyla ateşleme işlerine bakan kısım ayrıdır. Hepsi ayrı uzmanlıklar ister.

Canı burnuna gelen Reşat Veli,

— Ben hem elektrikle, hem fitille ateşlerim... Casusum, casusum, casusum, işte o kadar... dedi.

— Öyle söylesenize bayım, o zaman siz yanlış gelmişsiniz. Lütfen birinci kata inin. Sağdan üçüncü odaya girin. Oradakilere anlatın derdinizi.

Reşat Veli, birinci kata indi. Sağdan üçüncü odaya girdi. Son umutla bikez daha herşeyi baştan sona anlattı. Paltosunu giymekte olan memur, can sıkıntısıyla yüzünü buruşturarak kol saatine baktıktan sonra,

— İyi, güzel ama beyim, dedi, neden bu kadar geç kaldınız? Nerdeyse iş saati bitiyor, daire paydos olacak. Oysa sizin işiniz önemli, uzun sürer.

Reşat Veli, bütün gün dairenin içinde ordan oraya dolaştığı için geç kaldığını söyledi. Memur, sesini gittikçe yükselterek,

— Anlıyorum, anlıyorum... dedi, ama ne olursa olsun, sabah erkenden gelemez miydiniz ki...

Reşat Veli,

— Ama... diye söze başlamak istedi.

Memur, elinin tersiyle Reşat Veli'ye doğru havayı iterek,

— Rica ederim, yarın sabah erkenden gelin! dedi.

NAZİK ALET

Riçırt Veling, buradaki adıyla Reşat Veli, ünlü ajan OX-13, sokakta giderken derin düşüncelere dalmak zorundaydı. Zavallı ajan OX-13, hiç de istemeden casusluk görevini sürdürdü.

BEŞ KURUŞ YÜZÜNDEN

Ruhi Beyin bir biletçiyi bir lira için kaba etinden bıçakladığı doğru. Herkes onu kınadı, yerdi. «Bir lira için kan dökülür mü, vay canavar herif...» dediler. «Tuuu... Ya zavallı biletçi ölseydi» diye Ruhi Beyin gazetelerde çıkan resimlerine tükürenler bile oldu. Ama işin içyüzünü bilen pek yok. Bıçaklanan biletçi suçlu muydu? Yok, değil. Ama bu cinayet de, bir lira yüzünden işlenmiş sayılmaz. Bir lira bu cinayetin dış nedenidir.

Ruhi Beyin olay günü başından geçenleri incelersek, belki bu olayın gerçek nedenini buluruz.

Ruhi Bey, o gün aylığını almıştı. Günlerden cumartesi. Elindeki para borçlarının yarısını ödemeye bile yetmiyordu. Çok canı sıkılıyordu. Mutfağa girdi. Havagazı ocağının biri yanıyor, biri sönüktü. Karısı, sönük ocağı yakmak için bir kibrit çaktı. Bu kibritin çakılmasıyla, ocak yanmadan önce Ruhi Bey parladı. Karısına bağırdı:

— Ne müsrif kadınsın... Senin yüzünden iki yakam bir araya gelmiyor. Havai fişekler atıp eğlenen milyonerler gibi boyuna kibrit çakıp duruyorsun. Şurda ocak yanıp dururken bir kibrit daha çakılır mı? Yanan ocaktan kâğıt tutuşturup öteki ocağı yaksana...

Bağırdı, çağırdı, sinirleri iyice gerildi. Odaya girdi. Kızı, okul defterinden bir yaprak koparmıştı.

— Neye kopardın o yaprağı?

— Mürekkep damladı...

— Dikkatsizler, müsrifler... Beni mahvettiniz.

Kızını bir iyice patakladı.

Oğlu, bakkaldan getirdiği paketin ipini bıçakla kesince büsbütün küplere bindi:

— Hiçbişeyin değerini bilmezsiniz. Elinize geçeni atın

bakalım, sonumuz ne olacak? İnsan o ipi çözer, yumak yapar, saklar. Sonra gerekince, koş bakkala, paranla sicim al! Siz böyle har vurup harman savurursanız, elbette para yetmez.

Can sıkıntısından öğle yemeği yemeden dışarı çıktı. Bir arkadaşıyla karşılaştı. Arkadaşı da yemek yememişti. Bir lokantaya girdiler. Onaltı liralık yemek yemişlerdi. İkisi birden keseye davrandılar. Ruhi Bey,

— Bırak allaşkına, ben vereceğim, dedi.

Arkadaşı:

— Olmaz, dedi.

— Vallahi darılırım.

— İmkânı yok verdirmem. Yahu kırk yılda bir... Olmaz, diyorum.

Neredeyse iş bir dargınlığa kadar gidecekti. Ruhi Bey daha çok direttiği için yemeği o ısmarlamış oldu. Garsona iki on liralık verdi. Garson, tabağın içinde paranın üstünü getirdi: Bir ikibuçukluk, yüzelli kuruş da bozukluk. Garsona yüzelli kuruşu bıraksa az, ikibuçuk lira çok... Elini tabağa uzatıp uzatmamakta ikircimli, durdu. Sonra elini attı, tabaktan iki yirmibeş kuruş aldı. Garson teşekkür etti. Dışarı çıktılar. Ruhi Beyin çok canı sıkılıyordu. İçinden şöyle geçiriyordu:

«Ulan eşek, ne diye evinde yemek yemezsin... Hadi evinde yemedin, şuradan iki simit alıp da açlığını körletsene. Hadi öyle yapmadın, elin herifi sana yemek ısmarlayacak, ne diye bırakmazsın parayı o versin... Bir de üstelik sen ona ısmarlarsın... Garsonun aldığı yüzde on yetmezmiş gibi, ne diye o kadar da bahşiş bırakırsın... Ulan eşek Ruhi, sen adam olmazsın.»

Çok sıkıntılıydı. Arkadaşından ayrıldı. Biraz sonra bir başka tanıdığıyla karşılaştı.

— Nereye Ruhi Bey?

— Valla, şöyle çıktım... Neresi olursa...

— Hadi gel, Emirgân'a gidip birer çay içelim.

— Gidelim canım.

Bir taksiye bindiler.

— Çek oğlum Emirgân'a...

Çayhanelerden birinin önünde arabadan indiler. İkisi birden cüzdana davrandı.

— Yooo, olmaz. Vallahi olmaz.

— İmkânı yok... Bırak, ben vereceğim.

— Bir daha suratına bakmam...

— Hele ver, konuşursam namussuzum...

Ruhi Bey daha çok üstelediği için, otomobil parasını vermek ona düştü. Şoföre,

— Ne vereceğiz? diye sordu.

Şoför,

— Ne münasip görürseniz... dedi.

Ne verse acaba? En iyisi şoför kendisi alsın. Bir elli liralık uzattı. Şoför, geriye onyedibuçuk lira verdi. Ruhi Bey, şoföre bir beş lira da bahşiş verdi.

Çayhaneye girdiler. Bir semaver çay söylediler. Ruhi Bey içinden şöyle geçiriyordu:

«Ulan Ruhi, ulan eşek Ruhi, sen adam olmazsın... Ne işin var senin Emirgânlarda? Otursana evinde... Haydi Emirgân'a geldin, bıraksana herif taksi parasını versin. Haydi sen verdin, ulan ne diye şoföre kazıklanırsın? Kerata otuzyedibuçuk lira aldı, seni kazıkladı. Haydi kazıklandın, ulan eşek, bir de üste ne diye beş lira verirsin?...»

Çok canı sıkılmıştı. İçtiği çay zehir oldu. Akşama doğru kalkarlarken, ikisi birden cüzdana davrandı.

— Bırak sen...

— Yoo, sen bırak...

— Bırak allaşkına... Dur sen...

— Dinini seversen bırak...

— Ayağını öpeyim, sen dur.

— Kulun, kölen olayım, sen bırak...

Ruhi Bey daha çok üstelediği için, çay parasını ödemek ona düştü.

— Kaç para oğlum?

— Yedibuçuk lira...

On lira uzattı:

— Üstü kalsın...

Dışarı çıktılar. Ruhi Bey içinden şöyle geçiriyordu:

«Ulan eşek Ruhi, ulan hayvan... Yedibuçuk liraya çay içilir mi? Evinde içsene zıkkımı. Haydi içtin, bıraksana herif versin parayı. Haydi sen verdin, ne diye paranın üstünü almazsın?... Ulan eşek Ruhi. köpekler adam olur, sen olmazsın.»

Bir taksiye bindiler. Yine; şoföre parayı sen vereceksin, ben vereceğim diye çekiştiler. Ruhi Bey baskın çıktı. Paraları verdi. Sonra, «Ulan eşek Ruhi...» diye kendikendine söylendi.

Arkadaşından, işte o can sıkıntısıyla, ayrıldı. Galatasaray'a doğru giderken başka bir arkadaşıyla karşılaştı. Arkadaşı değil ya, adını bile şimdi hatırlayamadığı bir tanıdık. Birkaç kez selamlaşmışlar, o kadar...

— Ooo merhaba...

— Nereye?

— İşte öyle gidiyorum.

— Buyrun Pasajda iki duble bira içelim.

İki geçe meyhanelerin sıralandığı Çiçekçi Pasajı'na girdiler. İki duble, dört duble... Altı duble...

— Oğlum, ikişer kadeh de votka karıştır şunlara... Beyin salatası yap, sıcak bişeyler de getir. Istakoz var mı? Daha meze getir bize...

Hesap, yüzaltmış lira...

— Bırak allaşkına... Ben vereceğim.

— Vallahi olmaz...

— Yoo, sen benim misafirimsin.

— Olur mu canım, seni ben çağırdım...

— Yahu kırk yılda bir...

Paraları yine Ruhi Bey verdi. Garsona, bir yüz, iki de elli liralık uzattı.

— Üstü kalsın.

Geceyarısına doğru dışarı çıktılar. Ruhi Bey içinden, «Hey eşek, hey eşek...» diye geçiriyordu. «Ulan sen adam olmayacak mısın? Evinde oturup zıkkımlansana... Hadi bir halt ettin, bıraksana herif parayı versin. Ulan eşek Ruhi, bir de garsona dünya kadar bahşiş bırakırsın ha!...»

Ruhi Bey, işte o kızgınlıkla arkadaşından ayrıldı. Evine gitmek için, Tepebaşı'ndan tramvaya bindi. İçinden hep, «Ulan eşek Ruhi, ulan eşek Ruhi...» diye geçiriyordu.

Bugün çok kazık yemişti. Ne kadar tutumlu olsa, bu kazığın acısını ancak bir yılda zor çıkarırdı.

— Bilet... Biletsiz kalmayalım.

Ruhi Bey biletçiye madenî bir lira verdi. Belki de bir madenî yirmibeş kuruş verdi. Ne verdiğini pek bilmiyordu. İneceği durağa yaklaşınca, biletçiye,

— Paranın üstünü ver! dedi.

— Ne parası? Hangi paranın üstü?

— Yahu, sana ikibuçuk vermedim mi şimdi?

— Yoo, bir lira verdiniz.

— Sen benim gözüme baksana... Ulan kazıklayacak başka adam bulamadın mı?

— Beyim, rica ederim... Siz ikibuçuk vermediniz...

— Bak, şuna, şuna bak...

— Beyim vallahi...

Biletçi pek bişey de söylemedi ama, Ruhi Bey elini pantolon cebine attı, küçük çakısını çıkardı. Hiç telaşsızdı, sanki kurşunkalem yontacak gibiydi. Hatta oradakiler onun ne yapacağını anlamamışlardı bile. Ruhi Bey, çakının ağzını açar açmaz, hart diye biletçinin baldırına sapladı.

İşte, bir lira yüzünden cinayet işleyen, gazetelere adı geçen, resmi basılan Ruhi Bey'in macerası budur.

MÜBAREK ADAM

Hüsîîn Ağa, hiç belli olmaz bu işler. Dövdün adam olmadı, sövdün adam olmadı, askere gönder teresi. Askere gitti, baktın gene adam olmadı, ever iti. Everdin, gene adam olmadı, vur kıçına depmiği, at köyden dışarı... En sonu budur kardeşlik. Kendi köyünden dehlenip başka bir köye vardı mı, öyle bir adam olur ki şaşar kalırsın. Atalarımız «Hiç kimse kendi köyünden peygamber çıkmaz» buyurmuş. Çok doğru. Kendi köyünden çıkmış bir peygamber duydun mu? Çıkamaz. Hazret-i Nuh Aleyhisselam'ı bile kendi kabilesi peygamber bilmedi. «Biz sana Nuh deriz, peygamber demeyiz» dediler. Koskoca bir peygamber...

Olmaz Hüsîîn Ağa, olmaz. Sözle yola gelmez. İlkin sopayı basarsın. Baktın, sopa yaramadı, dediğim gibi, askere gönder teresi. Onbaşı şamarı, canavar olsa, uyuz ite çevirir onu. Baktın, onbaşının şamarına bana mısın, demiyor. Ever alçağı. Atın huylusunu açlık, erkeğin huysuzunu karı yola getirir. Baktın, karı da başedemedi. Vur kıçına depmiği, dehle köyden gitsin.

Bizim köyde bir Domuz Mırad varıdı, yeryüzüne, töbe, böyle bir bela gelmemiş. Senin oğlun, onun yanında gül suyuyla yunmuş arınmış. Daha on yaşındayken, bacısına, anasına çalardı sopayı. Koca köyü bize dar etti. Ulan Mırad oğlum, gel etme eyleme... I-ıh... Kulağına söz girmez. Köyün itlerine nal vurur, kedilerin kuyruğuna teneke bağlar, bacalardan içeri su döker. Şeytanın bilmediği, olmadık-işler çevirir.

Bigün cuma namazına gittik. Köy hep camide. İmam yok. Derken imam geldi. İmamın suratını gören, gülmekten yere yatıyor. Herifin suratı elvan şekerine dönmüş. Suratına parmak parmak, yeşil, sarı, mavi, kırmızı boya çalmış-

lar. Hoca girdi,

— Selamünaleyküm... dedi.

Hiç kimse «Aleykümselam...» diyemiyor. Kimde can kaldı, millet gülüyor.

İmam, pınar başında, çınarın altına uzanmış, uyumuş. Domuzun Mırad'ı, gizlen, herif uyurken, suratına parmak parmak boya çal. Yakaladık sıpayı, bastık sopayı. «Ulan, neye yaptın?» «Hoca abdest almadan namaza gidiyor, size onu göstermek için yaptım» demez mi? Hoca abdest alsa, suratına suyu vurunca boyalar akar, o da görürmüş. Hoca'nın bize abdestsiz namaz kıldırdığı besbelli... Yıktık yere Mırad'ı, vur ha vur, bana mısın demiyor.

Hüsîin Ağa, bu Domuz Mırad'ın domuzlukları anlatmakla bitmez. Ondördüne geldi. Fadik Nine deriz, köyde yetmişinde bir dul karı var. Fadik Nine'yi dağa kaldırmaz mı! Kocamış karıyı üç gün dağda kodu. Bütün köylü düştük ardına. Yanık doruğun kurt ininde bunları bastırdık. Bir de baktık, Domuz Mırad, yan gelmiş, rakı şişesi yanında, el çırpıp Fadik Nine'ye göbek attırıyor. Kocamış, karıyı anadan doğma soymuş, şakır şakır oynatıyor.

Ulan alçak, ırz düşmanı... Sopayı kapan üstüne vardı. Köyün adını batırdın, tüüü... diye suratına tükürdük. Bu köy kuruldu kurulalı, hiçbir olmamış ve de duyulmamış iş. Domuz Mırad yılışarak, «Benimkisi bir iyilik. Fukara Fadik Nine'ye, hiçbiriniz nasılsın, diye sormazsınız. Garibin gönlünü aldım...» diyor.

Vur de vur, vur de vur. Fadik Nine fırlayıp göğsünü Domuz Mırad'a siper edip, «Benden yana helâl-i hoş olsun, o benim torunum yerinde sayılır. Dâvacı değilim. Öyle bir yiğide bin Fadik feda olsun. Bırakın sübyanı...» diyerekten elimize, ayağımıza varmaz mı...

İt, elimizden kurtulup tazı gibi kaçtı da, tepeden «Fadik Nine razı, ben razı, size ne ulan koca gavatlar?...» diye bağırmaz mı!

Ah Hüsîin Ağa, ah kardeşlik, böylesi bir alçak ne gö-

rülmüş, ne duyulmuş. Onun domuzluğu anlat anlat, bitmez.

Bir gece köyü, bir alevdir, bir dumandır sardı. Baktık, asker Sımiyl'in samanlığı yanıyor. Hep koşuştuk. Fıkara Sımiyl askerde. Karısı bir taze. Samanlık dört bir yandan yalım yalım yanıyor. Ulan bu işi Domuz Mırad'dan başkası yapmaz. Yakalayın iti. Mırad'ı tuttuk. «Ulan Domuz, bu işi neye yaptın?» «Az bir bekleyin, neden yaptığımı anlarsınız» dedi. Demeye kalmadı. Hüsîin Ağa, samanlıktan erkekli dişili bir bağırtı yükseldi:

— Amanın dutuştuk, imdat... Kapıyı bacayı alaf sardı...

Bunlar kim, demeye kalmadı, samanlığın penceresinden bizim Mıhtar'la Sımiyl'in karısı görünmez mi!

— Mıhtar, kocasız karının samanlığında işin ne?

— Aman, karıyı kurtaralım derken dutuştuk, hiç sorma...

Pencereden aşağı bir eşek boyu var yok.

— Atlasana Mıhtar...

— Atlayamam, cıbılım. Evden şalvarımı koşturun.

Hay Mıhtar, yangına çıplak mı koşulur? Besbelli yangını görünce, Mıhtar değil mi ya, yataktan cıbıl fırlayıp yangını söndürmeye gelmiş.

Karı da içerden bağırır:

— Aman komşular, yanıyoruz, yazmamı, çarımı getirin!...

Ulan, bu Sımiyl'in karısı da yangına donsuz mu koştu?

Domuz Mırad

— Ey ahali, ola ki, bunlara bir şalvar, bir yazma verirsiniz, topunuzun evini, samanlığını yakar, evinizi ocağınızı başınıza geçiririm, dedi.

Yapar mı yapar... Köyün başına bela. Gecenin bir vakti, Mıhtar'la Sımiyl'in karısını samanlıkta cıbıl bastırmış. Urbalarını kapmış, kaçmış. Samanlığı da yangına vermiş.

Mıhtar ar derdine düşmüş, cıscıbıl dışarı çıkamaz. Karı, can derdine düşmüş, çırpınır. Bütün köy, karısı, kızı, orada. Samanlığın içinde bir kavgadır başladı. Sımiyl'in

karısıyla Mıhtar, samanlıkta bir eşek çuluyla bir semer yakalamışlar. Çulla semeri sen örtüneceksin, ben örtüneceğim, diye çekiştirip duruyorlar. Karı,

— Sen er kişisin, yiğitçe yürü çık, dal taban atla!... diye Mıhtar'a bağırıyor.

Mıhtar da ona,

— Len kahpenin kızı, bugüne bugün ben bir mıhtarım. Köylüye böyle sivil görünmek mıhtarlığın şanından mı? Çulu ver hele... diye bağırıyor.

Derken, karının topuklarına inen uzun saçı tutuşmuş.

— Ey Müslümanlar, er kişiler başını öteye çevirsin. Elin namahremine bakmanın büyük günahı vardır... diye bağıraraktan kendini pencereden attı.

Bir eli önünde, bir eli ardında, edep yerlerini örteleyip eve kaçtı. Ardından da Mıhtar atladı. Mıhtar, eşeğin çulunu hamam peştemalı gibi beline dolamış, eğeri de sırtına vurmuş, dört nala, kendi evine koştu.

Köylü, yangını mangını unuttu, hep gülüyor.

Hüsîin Ağa, kardeşlik, bu Domuz Mırad'ın işleri anlatmakla bitmez. Bütün köy yaka silkti canım. Başedilir bir domuz değil. Gönüllü askerlik olsa, ondan kurtulmak için, zorla gönüllü yazdırıp askere göndereceğiz. Sonra Hüsîin Ağa, köycek birlik olup, içimizden iki yalancı tanık bulup mahkemeyle yaşını büyüttük de biz bunu askere gönderdik. O gitti de bütün köy geniş bir soluk aldı. Onbaşı şamarını sen biliyor musun? Yesin şamarı, yesin şamarı, adam olsun. Amanın, altı ay sonra bir de duyduk ki bizim Mırad onbaşı olmamış mı!... Yahu, buna şimdi şamarı atacak da bulunmaz. Bütün asker ocağını birbirine katar. Askere girişinin yılında bir de duyduk, çavuş olmuş. Bütün köy diz dövüyor. Yahu, askerlik beşon yıl uzasa, Mırad, yüzbaşı, binbaşı olacak. Bu askerlik görevini iki yıl olsun diyenler demek bu Mırad gibisini düşünmüş. İki yıl diyende askerden döndü. Cakasından yanına varılmıyor. Mırad Çavuş aşağı, Mırad Çavuş yukarı. Yahu biz, bununla Domuz Mı-

rad'ken başedemedik, Çavuş Mırad olunca karşısında durulur mu? Hemi de öyle oldu. Hepimize aman çektiriyor, eskisinden kötü. Bütün köylü toplandık, bu imansızın hakkından gelse gelse karı gelir, şunu bir everelim de kulağı düşsün, dedik. «Ben, dedi; bugüne bugün bir Çavuş Mırad'ım; hem istediğim kızı alırım, hem de on para başlık vermem.» Şükr'ağa'nın kızını ister. Şükr'ağa, kişiden adam, bir tek kızı var, gül gibi kız. Köylü hep toplandık. Şükr'ağa'yı da aramıza aldık,

— Aman Şükr'ağa, ne olursa senden olur. El birliğiyle gel, şu azgını bir uslandıralım. Yoksa hepimiz köyü ocağı bırakıp burdan kaçacağız. Bu Mırad, bize köy yerini dar etti. Kıza her kaç para başlık istersen, biz aramızda toplayıp sana verelim, dedik.

Domuz Mırad'ı everdik. Herif, evlenince temelli azdı. Herkes işe gider, o köyde içer içer, basar nağrayı:

— Ben bu köyün haracını alacağım. Sağ herifi ölmüş gösterip, ölü karıyı everir, malına konarsınız. Alçaklar, beni besleyeceksiniz...

Sus, sus da besliyelim, sus... Susmaz. İçer içer, üzerimize varır. Bir akşam köy kahvesine toplandık. Domuz Mırad'ı aldık karşımıza:

— Oğlum Mırad Çavuş efendi, söyle, istediğin nedir?

— Beni bu köye mıhtar yapın! demez mi!

Şu ite bak bir... Köyün adını temelli batıracak. Biz bunu mıhtar yapmayınca kızdı.

— Mıhtar yapmadınız, öyleyse imam yapın!... dedi.

Yahu, böyle bir adamın arkasında namaza durulur mu? Mırad azdıkça azdı, azıttıkça azıttı. Karıları dağa kaldırıp, evleri basar, davarı çalar, harmanı yakar... Elinden aman dedik.

— Beni imam yapın, kurtuluş yok. Yoksa sizi bitiririm, diyor.

Hem de bitirir. O bizi bitireceğine, biz onu bitirelim, dedik. Domuz Mırad'ı evde uyurken el birliğiyle kıstırıp

bağladık sımsıkı, dertop edip dağa çıkardık. Dayanın yiğitler, Allahını seven vursun... Sopalarla buna bir giriştik ki, hallaç pamuğu gibi attık. Hıh diye sopayı indiren,

— Al sana mıhtarlık... diyor.

Hıh diye vuran,

— Al sana imamlık... diyor.

Bir silkindi, fırladı. Yedi canlı köpek. O dayaktan sonra karşımıza geçti,

— Ben bir imam olayım da görün, koca gavatlar!... diye bağırdı, sallana sallana yürüdü gitti. Daha köye uğrama da, imam değil, var git, şeyislam ol...

Hüsîin Ağa, biz bu beladan böylece kurtulduk. Köy bir ooh dedi. Aradan epiy uzun bir zaman geçti. Artık köyde Domuz Mırad'ın adı unutuldu. Mübarek Ramazan ayı geldi. Köy camisine Ramazan için bir hoca tuttuk. Mübarek bir adam. Elini bırak, ayağını öp. Ayağını bırak, elini öp. Hoca ama ermiş bir Hoca. Her sözü bir keramet. Ramazandan sonra,

— Aman hoca, ne istersen verelim, sen bizi bırakma... dedik.

Hoca bizi bırakmadı. Köyde kaldı. Gel zaman; git zaman, bigün köye, bize beşon saat ötede bir köyden konuk geldi. Öğleye doğru camiden bir dağırma duyuldu ki, sanırsın cami yıkılıyor. Bir de camiye koştuk, komşu köyden gelen konuk, bizim Hocayı yere yıkmış, basıyor tekmeyi. Hocayı herifin elinden zor aldık. Bu kez biz herifi yere yıktık:

— Böyle bir mübarek adama el kalkar mı?

Adam bağırıyor:

— Nerenin mübareği... Bizim köyün baş belası... Sakal bırakıp da imam olmuş, sizi kandırmış. Karımı dağa kaldırıp oynattı. Bırakın geberteyim namussuzu...

Herifi iyice tepeleyip yolcu ettik. Bizim Hocanın da eline ayağına kapanıp, af diledik.

Günlerden bigün, gene o köyden bize bir yolcu geldi.

Bizim Hocayı kahvede görür görmez, eşeği dehlediği çivili sopayı kapıp Hocanın üstüne yürüdü. Hocayı zor elinden kurtardık. Herif,

— Bırakın, şu alçağı geberteyim, sürümü çalıp kasabada sattı. Bizim köyün uğursuzu, sakal bırakıp da sizi hocayım diye kandırmış... diye bağırıyor.

Adam adama benzemez mi canım? Allah bu insanları çift yaratmış.

O köyden, bizim köye kim gelse, Hoca'yı görür görmez, kan beynine sıçrayıp, Hoca'nın üstüne yürüyor. Biz, artık, o köyden biri gelince Hoca'yı saklamaya başladık. Mübarek adamı öldürecekler. Gördün mü Hüsiin Ağa, bir insanın kötü kişiye benzemesi, başına ne işler açıyor...

Derken kardeşlik, bir sabah bir gürültüyle uyandık. Bir de baktık, o komşu köyün adamları atlara binip bizim köye baskın vermişler.

— Ya Canavar Mamıd'ı verirsiniz, ya harp ederiz... diyorlar.

— Canavar Mamıd da kim?

— Hoca diye köye aldığınız o alçak...

— Durun hele, gelin konuşalım.

Bizim köyü kuşatmışlar. İlle Hoca'yı alacaklar elimizden. Aralarından bir elçi seçtiler, konuşmaya gönderdiler. Bizim köyden de, kafası işler yaşlılar seçildi. Köy kahvesinde konuşmaya vardık. Elçilere,

— Arkadaşlar, dedik, siz bu köyü yakarsınız, yıkarsınız ama biz sağken Hocayı size vermeyiz. Siz o mübarek adamı, sizin Canavar Mamıd dediğiniz herife benzetmişsiniz. İnsan insana benzer. Biz size teslim etmeyiz. Allah huzurunda büyük vebali vardır. Bu zamanda böyle mübarek adam yeryüzünde kaç tane kaldı? Dünya onların yüzü suyu hürmetine duruyor.

Bunun üzerine onlardan biri,

— Siz, dedi, mübarek adam görmemişsiniz. Mübarek adam, bizim köyün imamı Mırad Hoca gibi olur. Her sözü

bir hikmet. Sakalı göbeğinde. Abdestsiz yere basmaz, besmelesiz adım atmaz. Hoca hoca, bizim Mırad Hoca...

— Mırad mı? Dur hele... Ulan, bizim Mırad olmasın? Gözleri çakır mı?

— Heee...

— Amanın, sol elinin küçük parmağı kesik mi?

— Heee...

— Burnunun ucunda siğil var mı?

— Heee...

Bunun üzerine bizimkiler,

— Davranın arkadaşlar, gidip şu rezili bastıralım, itin canını alalım. Demek alçak, komşu köye gidip imam durmuş... diye bağırdılar.

Bu sefer onlar amana düştü:

— Adam adama benzer... Bir yanlışlık olmasın. Mırad Hoca mübarek bir adam.

— Vay gidi Domuz Mırad... Yürü!...

İki köy birbirine girecek... Şükr'ağa,

— Durun hele, dedi, anlaşıldı, bizim Domuz Mırad sakal bırakıp komşu köye imam durmuş. Onların Canavar Mamıd'ı da, sakalı uzatıp, mübarek adam diye bize hoca olmuş. Hiç patırtı etmeyin. İş anlaşıldı. Onlar Domuz Mırad'dan memnun, biz Canavar Mamıd'dan. Şimdi bunları köyden kovalasak, gider, başka köyün canını yakarlar. Bize de hangi mübareğin geleceği hiç belli değil. O sebepten gelin biz barış görüş olalım. Bu işi bilmezden gelelim. O mübarek orda dursun, bu mübarek de burda...

Adamlarla anlaştık, çay, kahve verdik. Atlı yiğitlere ayran içirdik. Yolcu ettik. Giderlerken dizlerini dövüp,

— Tüh be tüh... Mamıd'ın kıymetini bilmemişiz, diyorlardı.

Biz de diz dövmeye başladık. Mırad gibi bir mübarek adam, hiç köyden kaçırılır mı? Tüh, herifi bilememişiz.

O gün, bugün, bizim Mırad orda hoca. Başlarının üstünde taşıyorlar. Biz de bizim Hoca'yı el üstünde taşıyoruz.

İşte böyle Hüsiin Ağa, sakın ola ki, oğlan adam olmadı, haylaz çıktı diye üzülmeyesin. Bizim Domuz Mırad kadar olmasın. İlkin basarsın sopayı, olmazsa askere gönderirsin. Baktın olmadı, ever. Gene olmazsa, bas kıçına sopayı, köyden dehle. Başka bir köye gider de, mübarek adam diye, orda oturtacak yer bulamazlar.

SIKI AYAKKABI

Kız istemeye giderken, ayağınıza çok sıkı ayakkabılar giyin. İlerde kaynatanız, kaynananız olacak kimseleri ilk göreceğiniz zaman, bikaç numara küçük ayakkabı giymiş olmalısınız.

Denenmiştir: Ayağınızı sıkan ayakkabı giyerseniz, istediğiniz kızla evlenebilirsiniz. Kız sizi istemese bile, anası babası onu size zorla verebilirler.

Ben bu gerçeği çok yıllar önce öğrendim. Sermet, bir kıza abayı yakmış. Oğlan, buyüzden işi gücü serdi. Bütün arkadaşlar Sermet'e acıyorduk. Bir konuşmada,

— Kız da seni seviyor mu? dedim.

— Hem de nasıl... dedi.

— Evlenin öyleyse.

— Nasıl evleneyim kardeşim! Ben bu İstanbul'da bir başımayım. Annem babam Erzurum'da. Burada hiçkimsem yok. Kızı kim gidip de anasından istesin?

— Yahu, o zamanlar geçti. Sen doğrudan doğruya git kızın babasına, «Kızınızla uyuştuk, anlaştık. Evlenmek için yüksek müsaadenizi rica ediyoruz» de!

— Sen beni bilmez misin? Ben iki lafı biraraya getirip konuşamam. Kem küm eder dururum. Adamın, kızını vereceği varsa bile, beni dinleyince cayar. Senin gibi konuşkan, tatlı dilli olsam, hemen gidip isterdim.

Sermet yanıp tutuşuyor. Günlerden bigün bana geldi.

— Aman, dedi, ne olursa senden olur. Gel birlikte kızın evine gidelim. Sen kızı benim için babasından iste.

— Aman Sermet, sen deli misin? Nasıl olur? Kızın babası seninle beni görünce, sopayı kapar, ikimizi de kovalar.

Biz o zamanlar yirmiiki, yirmiüç yaşlarındayız.

Sermet yalvar yalvar yalvarıyor:

— Sen bir hikâye anlatır, adamı güldürürsün. Zaten iş bir kere güldürmekte. Kızın babası bir «hık...» diye güldü mü, bu iş oldu, demektir. Sen durmadan hikâyeler anlatırsın. Güzel güzel konuşursun. Adamı tavlarsın.

— Yapamam Sermet.

Kız da Sermet'e son sözünü söylemiş: «Ya beni gelir babamdan istersin, yada arkamı bırakırsın!»

Sermet'i caydırmaya çalıştım:

— Kardeşim, daha askerliğini bile yapmadın. Doğru dürüst bir işin yok. Şurda gazete muhabirliği edeceksin de ayda altmış lira alacaksın. Sen nasıl ev geçindirirsin?

Sermet,

— Ben de onun için evlenmek istiyorum ya, dedi, kızın babası zengin. Başka türlü bizim adam olacağımız yok. Ne olursun, hadi kalk gidelim. Kızın anası da, babası da, bugün evde.

— Yapamam Sermet'çiğim.

— Yahu, bir arkadaşlık. Bütün hayatımı kurtaracaksın.

Nerdeyse ağlayacak. Razı oldum ama ayağımda bir ayakkabı var, burnu timsah ağzı gibi açılmış. Hiç böyle ayakkabıyla kız istemeye gidilir mi? Yeni ayakkabı almak için para yok. Patronumuz da Bâbıâli'nin en cimri patronu. Avans istedim,

— Haa, aklıma geldi, dedi, senin on lira avansın vardı, onu ödedin mi?

Bereket, idare müdürü iyi adamdır, aylıktan kesilmek üzere onbeş lira verdi. Doğru Yerli Mallar Pazarı'na gittik. En ucuz ayakkabı orda var. Otuzyedi numaraya kadar olanlar çocuk ayakkabısı sayıldığından ondört lira yetmiş kuruş. Otuzyedi numaradan sonra kırkaltı numaraya kadar bütün ayakkabılar on lira daha pahalı. Ben de otuzsekiz numara giyerim.

Bu, dünyanın en büyük haksızlığı. Bir numara fark için on lira fazla para verilir mi? Sonra da otuzsekiz numara kaç paraysa kırkaltı numara da o kadar. Bu haksız-

lığı tezgâhtara bitürlü anlatamadık. Müdüre çıktık. Müdür, anlar gibi oldu ama o da,

— Ne yapalım, mevzuat böyle, dedi.

Ben artık dayanamadım,

— Dünyadaki bütün haksızlıklar kahrolsun! diye bağırarak sıkı bir nutka başladım.

— Şimdi zabıt tutarız! dediler.

Ekleştirdik, denkleştirdik, bitürlü Sermet'le benim paralarımız otuzsekiz numara ayakkabı almak için çıkışmadı. Sermet,

— Otuzyedi numara al! dedi.

— Ayağıma girmez.

— Benim hatırım için sokarsın.

— Yahu, ayak hatır dinler mi?

Ne yapalım? Arkadaş hatırı dedim, otuzyedi numara ayakkabıyı aldım. Ben ayakkabı giymek için büyük iyiniyet gösterdim. İki tezgâhtar da doğrusu, ayaklarımı ayakkabıya sokmak için çok uğraştılar. Hele Sermet'in burnundan şıpır şıpır ter damlıyordu. Ayakkabıların bağlarını da bağladıktan sonra,

— Hadi, kalk ayağa! dediler.

Çünkü ben yerdeydim. İki kişinin koltuğunda ayağa kalkar kalkmaz,

— Amaaan!... diye feryadı bastım.

Allah kimsenin ayaklarının hürriyetini sınırlamasın. Ayak hürriyeti, ne söz hürriyetine, ne basın hürriyetine, ne vicdan hürriyetine benziyor.

Tezgâhtar,

— Biraz yürüyünce açılır... dedi.

Yürümek ne mümkün. Kımıldayamıyorum. Sokağa çıktık. Beynimin damarları kopuyor sanıyorum. Belimden aşağı ter boşanıyor. O sırada Sermet bana,

— Kızın babasına anlatacak fıkraları hazırladın mı? diyor.

Bir tramvaya bindik.

— Aman Sermet, şunları ayağımdan çıkar, dedim.

— Çıkarma, biraz sonra genişler.

Ayakkabının genişleyeceği yok, ayaklarım daralacak. Can acısıyla,

— Çıkar! diye bağırdım, tramvaydakiler hep bana dönüp baktılar.

— Çıkar şunu, tramvaydan inerken yine giyerim.

Artık ne hâle gelmişim ki, yolcular, biletçi, kondoktör, hepsi acıdılar da ayakkabıyı ayağımdan çıkarmaya çalıştılar. Ne yaptılarsa çıkaramadılar. Bir yolcu,

— Keselim de adamın canını kurtaralım, dedi.

Bu sefer ben,

— Olmaz, dedim.

Zar zor ondört lira yetmiş kuruşu denkleştirip vermişim. Hâlâ içimde belki ayakkabı bollaşır da rahat giyerim diye bir umut var.

Bağıra çağıra, ahlaya puflaya tramvaydan indik. Nasıl yürüdüğümüzü bilemiyorum. Yolda Sermet boyuna,

— Güzel fıkralar ezberledin mi? Aman bişeyler anlat da, adamı güldür, diyor, bir kere herif «hık» diye güldü mü lâçka oldu demektir, kızı verir. Aman Nasrettin Hoca fıkraları anlat! İncili'yi de unutma...

Eve geldik. İçeriye girer girmez, ben kendimi koltuğa attım, ellerimi yüzüme kapadım.

Kızın babası,

— Sebeb-i ziyaretiniz efendim? dedi.

Sermet bana bakıyor, nerdeyse ağlayacak. Ben ağzımı açamıyorum. Ölüm terleri dökmekteyim. Suratım pancar gibi kızarmış. Her yanım ateş içinde.

Sermet baktı ki benden yardım yok, oğlan bülbül kesildi. Boyuna anlatıyor. Ben şıpır şıpır terliyorum. Kızın annesi, bana,

— Siz neden hiç konuşmuyorsunuz? diye sordu.

Sermet,

— Çok utangaçtır efendim, dedi.

İki elimi apış arama sokmuş, kıvranıyorum.

O sırada Sermet'in sevgilisi kahve getirdi. Kızın suratına bak, dünyanın öbür ucuna kaç! Allah cezanı versin Sermet, bu kız için mi bütün bunlar?

Sonunda Sermet, anlattığı fıkralarla adamı da, kadını da katılta katılta güldürdü. Benim suratım, acıdan gerilmiş, gözlerimden şimşek çakıyor.

Sonunda Sermet, kızla evlenmek istediğini söyledi. Kızın babası,

— Düşünelim efendim, dedi.

Annesi de,

— Hayırlısı, dedi, kısmetse olur.

Sonra bana sordular:

— Siz de bekâr mısınız?

Başım önümde,

— Evet... dedim.

Orada ağzımdan çıkan tek kelime de işte bu «evet» oldu.

Evden çıkınca Sermet,

— Sen de arkadaş mısın? Yazıklar olsun! deyip de çekip gitmez mi!

Sokak ortasında bibaşıma kaldım. Yaya kaldırıma oturdum. Ayakkabıları çıkarabilsem, yalınayak gideceğim. Ayakkabılar, sanki ayağıma yapışmış, vücudumdan bir parça olmuş, çıkmıyor.

İdarehaneye nasıl geldiğimi bilmiyorum. Hemen döşemeye uzanıp,

— Arkadaşlar, imdat! diye bağırdım.

Onlar da çok uğraştılar ama çıkaramadılar.

— Kesin, kesin şunu.

Bıçağı, jileti, makası alan ayakkabının üstüne yürüdü. Arkadaşlardan biri,

— Bu, doktorluk iş. Ameliyat ister, dedi.

Anlayın, ayakkabı ayağıma nasıl yapışmış ki, kesiyorlar da yine ayağımdan çıkmıyor. Parça parça doğradılar da ayakkabıyı, ayaklarım hürriyetine kavuştu.

Üç gün yürüyemedim. Asıl olanlar da ondan sonra oldu. O zamana kadar otuzsekiz numara giyerken ondan son-

ra kırk numarayı bile zor giydim. Baskıdan kurtulup hürriyete kavuşur kavuşmaz, ayaklarım genişlemişti. Biz, insanlar da böyle değil miyiz? Ne kadar baskı yapılırsa yapılsın, o baskıdan kurtulur kurtulmaz, hiç kabımıza sığmayız.

Bu olaydan dört gün sonra, Sermet'in almak istediği kızın babası bana geldi, şurdan burdan konuştuktan sonra,

— Biz karımla karar verdik, kızımızı size vereceğiz, dedi.

Şaşırdım:

— Neden? Anlayamadım...

Adam,

— Çünkü, dedi, sizi çok beğendik. Hayatımızda sizin kadar utangaç, terbiyeli bir delikanlı görmedik. Evimize geldiğiniz gün, utancınızdan boncuk boncuk terliyordunuz. Yüzünüz pençe pençe kızarmıştı. Ağzınızdan bitek söz bile çıkmadı. Hep başınız önünüzdeydi. Ellerinizi koyacak yer bulamıyordunuz. Böyle bir zamanda sizin gibi terbiyeli bir damat, gireceği her aileye şeref verir.

— Ama ya arkadaşım... O ne olacak?

— Bırakın rica ederim, gevezenin, patavatsızın biri Yüzünün perdesi yırtılmış. Boyuna sululuk yaptı, sözde fıkralar anlattı. Benim ona verilecek kızım yok.

— Şimdilik evlenmeyi düşünmüyorum efendim.

— Düşünün... Ben yine gelir sizi görürüm.

Adam ikiüç günde bir gelip benim utangaçlığımı, terbiyemi övüyordu.

— Ben sizin gibi terbiyeli, temiz ahlâklı... Yüzünüz pençe pençe... Ellerinizi koyacak yer...

Bigün dayanamadım, masanın gözünde gazeteye sarılı, otuzyedi numara ayakkabının parçalarını çıkarıp, adamın önüne attım,

— İşte terbiye de, ahlâk da, utanma da bu... diye bağırdım, alın da kızınızı bununla evlendirin!

Aklınızda bulunsun, kızını istemeye gideceğiniz adamın yanına, biriki numara küçük ayakkabı giyerek gidiniz.

AİLE KURTULUŞ ORDUSU ANONİM ŞİRKETİ

Çok yakında Amerika'da yayınlanacak bir kitabın pekçok dillere çevrileceğine ve bütün dünyada büyük yankılar yaratacağına inanıyorum. Daha basılmamış olan kitabın Amerikalı yazarını tanıyorum. Dört yıl önce onunla İstanbul'da arkadaş olmuştuk. Çok önemli bir kitap üzerinde çalıştığını söylemişti. O zamandanberi mektuplaşmaktayız. Mektuplarında bana, yazmakta olduğu kitabına değgin bilgiler veriyordu. İki ay önce yazılması biten kitabın daktilo edilmiş bir kopyasını bana gönderdi. Düşüncemi sordu. Kısaca düşüncem şu: Büyük başarı kazanacak olan bu kitap bütün dünyada fırtınalar koparacak.

Kitapta, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bir yeraltı örgütü, bu gizli örgütün sonradan nasıl bir anonim şirkete dönüştüğü, belgelere dayanarak anlatılıyor. Yazar, kendiliğinden hiçbişey uydurmamış, gerçek belgelere dayanarak gerçek olayları anlatmış. Yalnız, romandaki kimi kişilerin adlarını değiştirmek zorunda kalmış. Çünkü, bu belgesel kitaptan anlaşılan olaylara, Amerika'nın en başta gelen yönetmenleri, politikacıları, işadamları da karışıyor. Yazarın, kitabını yazmak için bunca yıl çalışmasının nedeni de, gizli ve açık binlerce belgeyi toplamanın zorluğundan.

Kitabın başka bir ilginç yanı da, bir yeraltı örgütüyken sonradan bir anonim şirket olan bu kuruluşun kazancının, Amerikan bankalarından, petrol şirketlerinden, gazete tröstlerinden, silah fabrikalarından, otomobil fabrikalarından çok daha yüksek oluşu. Üstelik Amerika'nın en çok kazanan kuruluşu olduğu halde vergi de ödemiyor.

Kitabın konusunu kısaca anlatmaya çalışacağım.

Kalifornia'da ikisi kadın, dördü erkek, altı genç bir giz-

li örgüt kuruyor. Bunlar serseri takımı da değil. Üçü üniversiteyi bitirmiş, biri üniversite öğrencisi, biri bir genç memur, biri de ticaret yapıyor. Bu altı genç bidenbire çok para kazanıp zengin olmak istiyorlar. Bunun için de, Amerika'nın büyük zenginlerini, onların eşlerini kaçırıp çok büyük bir kurtulmalık (fidye) karşılığında özgür bırakmak amacıyla bir gizli örgüt kuruyorlar.

Amerika Birleşik Devletleri gibi refah düzeyi dünyada en yüksek olan bir ülkede gizli örgüt kurmak, insan kaçırmak, kurtulmalık parası karşılığında insanı özgür bırakıncaya kadar gizli bir yerde saklı tutmak kolay değil; bütün bunlar için büyük sermaye yatırımı gerekli. Gerikalmış ülkelerde insanlar parasız oldukları için hırsızlık yapar, banka soyar, adam kaçırırlar. Oysa refah düzeyi yüksek olan Amerika'daysa, hırsızlık, kaçakçılık, adam kaçırmak için bile sermaye yatırımı gerekir. Bu altı genç de bütün paralarını birleştirirler, varlarını yoklarını ortaya koyarlar, neleri varsa satarlar, alabildikları kadar borç alırlar; toplanan parayla gizli örgütü kurarlar. Kimi kaçıracaklarını, nasıl kaçıracaklarını incelerler. İyiyürekli aydın kişiler olduklarından, çocuk kaçırmaya gönülleri elvermez. İlk kaçıracakları, San Fransisko'da, büyük bir işadamının karısıdır. Yaptıkları plana göre kadını kaçırırlar, kentten uzakta kiraladıkları bir villaya kaparlar. Gazetelere, radyo ve televizyona ilettikleri haberlerle, kadını kaçırdıklarını, milyoner kocasından kurtulmalık olarak seksenbin dolar istediklerini, üç gün içinde para istenilen yere getirilmezse kadını öldüreceklerini kamuya duyururlar. Bu haber gazetelerde, radyo ve televizyonda yayınlanır ama, kamuda hiçbir tepki uyanmaz. Çünkü, o kadar insan kaçırılmaktadır ki halkın artık bu konuya ilgisi dağılmış ve artık halk, insan kaçırılmasını kanıksamıştır.

Verilen mühlet dolar. Milyoner koca istenilen parayı ödememiştir. Bu kez gizli örgüt, mühleti yirmidört saat uzatır. Koca, yine parayı ödemez. Gizli örgütçüleri bir düşün-

cedir alır. Ellerindeki kadını ne yapacaklar? Atsan atılmaz, satsan satılmaz. Biyandan da kadını villada kapalı tutmak için pekçok para harcamak zorunda kalıyorlar. Üstelik yüksek sosyetenin solgun gülü olan kadın öyle de kaprisli ki... Her yemeği beğenmiyor. Kendisine özel yemekler yaptırılıyor. Saçlarını yaptırtmak için usta kadın berberi istiyor, manikürcü, pedikürcü istiyor. Kadına her gün masaj yapılacak. Bisürü sinir ilacı alıyor. Daha da neler, neler... Kocasından kurtulmalık alamazlarsa kadını bırakmaya çoktan razılar ama, bu kez de kadın tutuklu kaldığı yeri polislere söyleyip gizli örgütü yakalatacak. Sonunda, gizli örgütün iki üyesi, milyoner kocayla konuşmaya giderler.

Koca, karısı için kurtulmalık olarak istenilen seksenbin doları çok bulur. O zaman kadını kaçıranlar yetmişbin dolara razı olurlar. Koca, karısının bu kadar etmeyeceğini söyler. İki haydut, yirmibin indirim yapıp ellibin dolar isterler. Koca, karısının o kadar da etmeyeceğini söyler.

İki genç haydut,

— Size bir ikramda daha bulunalım, kırkbin dolar... derler.

Koca,

— Olmaz, der, yirmi yıl önce ilk evlilik günlerimizde olsaydı, karımın canını kurtarmak için bir fedakârlığa katlanır, bu parayı verirdim; ama bu gün değmez...

Şaşkın şaşkın bakışan iki genç,

— Size son bir ikram daha yapalım, otuzbine ne dersiniz? diye sorarlar.

Koca başını kaldırır. Biraz daha inerler:

— Peki, yirmibeşbin dolar... O da sizin hatırınız için. İnanın, başka birisi olsa bu kadar inmezdik...

Koca sesini çıkarmayınca, yirmibine, daha sonra onbeşbine inerler. Yine cevap alamayınca, adama, geçen yıl sahipsiz kedileri koruma derneğine bile onbeşbin dolar bağışta bulunduğunu hatırlatırlar. Bunun üzerine milyoner işadamı, kedileri çok sevdiğini, sahipsiz kedileri koruma

derneğinin resmî bir iyilik kurumu olduğu için oraya yapılan bağışı yıllık vergisinden düşebildiğini, oysa karısını kaçıran gizli örgütün bir iyilik kurumu olduğunu hükümet onaylamadığı için onlara vereceği paranın kesesinden çıkacağını söyler.

Bu durumda iki genç, onbin dolara inerler, daha aşağı kurtarmayacağını söylerler. İşadamı, arkasını dönüp, büfedeki viski şişesinden bardağını doldurur.

İki genç, milyoner kocaya, bir gizli örgüt kurmanın, bir kadını kaçırmanın, kaçırılan kadını, sosyal seviyesine uygun bir yerde günlerce saklı tutmanın çok masraflı olduğunu diller dökerek anlatmaya çalışırlar.

— İnanınız bayım, yalnız masraflarımızı istiyoruz. Sizden kazanç almayacağız hatırınız için... Sermayesini verin, karınızı bırakalım...

Milyoner yine sesini çıkarmayınca,

— Yani biz şimdi buradan eli boş mu gideceğiz? diye sorarlar

Milyoner,

— Biz kimseyi eli boş çevirmeyiz, der, söylerim, dış kapıdan çıkarken size firmamızın yaptığı diş macunlarının reklam paketlerinden birer tane versinler...

Gizli örgütün iki üyesi umutsuzlukla dönerler. Aralarında toplantı yaparlar. Bu kez, kadını salıverip milyoner kocasını kaçırmayı kararlaştırırlar. Öyle de yaparlar. Milyoneri kaçırıp bir villaya kapadıktan sonra, milyoneri salıvermek için karısından seksenbin dolar kurtulmalık istediklerini ilan ederler. Mühlet biter. Kadın aldırmaz bile. Mühleti uzatırlar. Kadın yine oralı değil. Sonunda gidip kadınla konuşurlar. Kadın, kocasından daha da insafsız çıkar. Kocasının kurtulması için on sent bile veremeyeceğini bağırır. Bu kez, adamı öldüreceklerini söylemek zorunda kalırlar. Kadın, belli de etmek istemediği, ama gözlerinin birden ışımasından anlaşılan gizli bir mutlulukla gülümseyerek,

— Sizin özel işlerinize karışmaya hakkım yok... cevabını verir.

Adam kaçırma örgütünün üyeleri villaya dönerler, milyoner kocaya, özgür olduğunu, çekip gitmesini söylerler. Bu kez adam, villadan gitmek istemez, ordan atmamaları için yalvarır. Nedenini sorarlar. Milyoner, o cadaloz karısının yanına gitmektense, değil böyle güzel bir villada, zindanda kalmayı bile yeğ tuttuğunu söyler. Burda kalırsa işlerinin bozulacağını söylerler. Adam, işlerinin başında yetkili uzmanların bulunduğu cevabını verir. Kollarından tutup sürükleyerek zorla dışarı atmaya kalktıklarından, milyoner onlara,

— Onbin dolar vereyim, beni özgür bırakmayın, karım olacak o dişi canavarın yanına salmayın! diye yalvarır.

Gizli örgüt razı olmayınca milyoner yirmibin dolar vermeyi önerir. Pazarlığa otururlar. Sıkı bir pazarlıktan sonra, tek özgürlüğüne kavuşup karısının eline düşmesin diye milyoner seksenbin dolar vermeye razı olur. O zaman, gizli örgütten olanlar milyonere, neden karısının kurtulması için seksenbin dolar vermediğini sorarlar. Milyoner,

— Siz, karımı özgür bırakmak için benden para istediniz, karımı alakoymak için isteseydiniz sevinerek verirdim... der.

Bu söz üzerine gizli örgüt gençleri ayarlar. Hemen, milyonerin karısına gidip, seksenbin dolar vermezse kocasını özgür bırakacaklarını söylerler. Kadın, kocasını bırakmamaları için yalvarır. Pazarlık sonunda seksenbin doları vermeye razı olur.

Bu deneyimden sonra gizli örgüt başkalarını da kaçırır. Hiçbir kadın kocasının, hiçbir koca da karısının salıverilmesi için kurtulmalık ödemez; ama tersine, karıkocalar eşlerinin özgür bırakılmaması için istenilen parayı hemen öderler.

Bundan sonra gizli örgüt işlerini öyle genişletir ki, önce «Aile Kurtuluş Ordusu» adını alır. İşler daha da artınca,

Aile Kurtuluş Ordusu'nu şirket haline getirirler. Şirket, Amerika'nın başka eyaletlerinde de şubeler açıp Amerikalı aileleri kurtarmaya çalışır. Daha sonra bu şirketi, halka açık şirket yaparlar. Şirketin yüzde ellibir hissesini, kurucu olan altı ortak ellerinde tutup geri kalan hisse senetlerini halka satarlar.

Aile Kurtuluş Ordusu Şirketi öyle genişler, öyle çok kazanır ki, Amerika'nın hiçbir şirketi, fabrikası, tröstü, holdingi, onun kadar kazanamaz. Amerika'nın en yüksek kazançlı bu şirketi üstelik vergi de ödememektedir. Çünkü, Aile Kurtuluş Ordusu Şirketi, adam kaçırma işiyle uğraştığından yasal ve açık bir şirket değildir, ne de olsa hâlâ bir gizli yeraltı örgütüdür. Kanunsuz işler yaptığı halde neden mi kapatılmıyor? Çünkü, bu şirket, kendisini kapatma yetkisinde olan çok önemli kişilerin eşlerini de para almadan kaçırarak onlara rüşvet vermektedir. Amerika'nın en ileri gelen büyük kişileri bile, Aile Kurtuluş Ordusu Anonim Şirketi'nden yardım istemiştir. Hatta, Aile Kurtuluş Ordusu Anonim Şirketi'nin Amerika'nın hayır kurumları statüsüne girmek ihtimali de belirmiştir. Şirket, adam kaçırma işleminde sosyal adalet ilkesini elden bırakmıyor; şöyle ki, eşlerden kocayı üç ay kaçırmışsa, üç ay sonra onu bırakıp üç ay da kadını kaçırıyor. Bu zahmetine karşılık, hem kadından, hem kocadan para alarak ikisini de memnun bırakıyor.

Amerikalı yazar, kısaca konusunu anlatmaya çalıştığım kitabında, bu olayları bütün ayrıntılarıyla, adlar ve belgeler vererek işlemiş. Kitap daha yayınlanmadan, bu konuyu oyun yapması için tiyatrolardan öneriler almış.

Kaçırılan kişinin kurtulması için hiç para veren olmamış mı, diye merak edeceğinizi umuyorum. Çünkü bunu ben de merak etmiştim. Böyleleri de var. Karıları kaçırılınca kurtulmalık vermeyen, hatta kurtulmasın diye üste büyük para ödeyen işadamlarından pek çoğu, kadın sekreterleri kaçırılınca —tabii onlar olmayınca işleri bozulacağı

için— çok yüksek kurtulmalık ödüyorlarmış.

Unutmayın, yakında bütün dünyada yankısı duyulacak, pek çok dile çevrilecek kitabın adı «Aile Kurtuluş Ordusu Anonim Şirketi»dir.

Ek : Bu hikâye dergide yayınlanınca, kadın ve erkek biçok okurum evime telefon edip, gerçekten böyle bir kitabın olup olmadığını sordu. Bu ilgiden, bizde de Aile Kurtuluş Ordusu gibi bir örgüte gereksinildiği anlaşılıyor.

İNGİLİZ KUMAŞI

Köyden ilkin Recep'le amcası Mahmut, amcaoğlu Yusuf geldiler. İstanbul'da iyi bir iş bulurlarsa, geride kalanlara «Tez, koşun gelin» diye mektup yazacaklardı. Recep'le Yusuf yıkım işçisi oldular. Recep'in amcası Mahmut da temizlik işçisi oldu. Bir ay kadar çalışıp, İstanbul'daki durumu öğrendikten, yeni geleceklere iş yeri sağladıktan sonra köye mektup yazıldı. Recep'in dayısı Bekir, ikinci bölük gelenler arasındaydı. Bekir, İstanbul'a gelip de Recep'i köyden çıkarken üstündeki yırtık pırtık elbiseler içinde görünce,

— Len bu ne? Bu goca şeher yirde hevaya mı çalıştın yattın? Bir yeni urba dikinmedin mi? diye sordu.

Recep,

— Gulağ asma dayı, daha ne oldu ki, düneğin bi, böğün iki... dedi.

— Len, bi yabanlık pantol ney de mi alamadın?

— Dur hele, alırız dayı...

Gündüzleri, istimlâk edilmiş yıkılacak yapılarda çalışıyorlar, geceleri de hep bir köyden altı hısım, büyük, eski bir evin alt katında, bir tek odada yatıp kalkıyorlardı.

Recep'in dayısı Bekir, öbürlerinin değil de ille Recep'in neden yeni bir elbise yaptırmadığını bitürlü anlayamıyordu. Ötekiler nasıl olsa urba murba almazlar. Köyden nasıl geldilerse, yine öylece dönerler. Ama bu Recep köydeyken, yatar kalkar, «Hele bi İstanbul dinen şehere bi varalım, birez para yapalım; sırtımıza yeni bir urba dikinelim» der dururdu.

Hiç değilse bunu günde üç, dört kez söylerdi. Oğlan, giyime kuşama iyideniyiye düşkün. Dayısı ona buyüzden «Hevayi oğlan, deli oğlan» derdi. Daha askerliğini bile yapmamıştı. Gurbete de ilk çıkışı... Askere gitmeden, gurbete

düşmeden bir erkek, erkek mi olurmuş? Elbiseye bunca düşkün olsun da deli oğlan, bi elbise almasın, olur bir iş değil.

Hepsinin üstübaşı bitikti ama, en kötüsü Recep'in elbisesiydi. Ceket, üstünden dökülüyordu. Pantolonun kumaşıyla yamaları birbirinden ayırdedilmez olmuştu. Paçalar, kollar liğme liğme... Sabahtan akşamadek taşlar, demirler arasında kazmayla, kürekle, mille, varyozla çalışmaktan yırtık pırtık elbisesi temelli dökülüyordu. Öbürlerinin kılığının da onunkinden ayırdı yoktu. Ancak, onlar ufak tefek olduklarından elbiselerinin yırtığı pırtığı Recep'inki kadar göze batmıyordu. Yaşı ondokuz ama Recep koca bir yiğit. Erkek azmanı, çam yarması, dağdan inme dedikleri işte bu. Yedi köyün bir delikanlısı. Hazırcıda ayağına uyan pabuç bulamadığı için, şimdiyedek hiç pabuç giymedi. Hep, kamyon lastiğinden yapılma çarık giyer. Elbise üstünde, yatır türbesinin parmaklığına düğümlenmiş adak çapıtları gibi duruyor. Gece yatarken Recep elbisesini hiç çıkarmaz. Çünkü soyunup giynirken elbise çatır çatır sökülür, yırtılır. Bikez her nasılsa üstüne geçirmiş, en iyisi bir daha hiç çıkarmamak.

Üç ay çalıştılar. Elbiseye düşkün değillerken Recep'ten başka hepsi, iyi kötü birer kat yabanlık elbise aldılar. Kimi elden düşme ceket aldı, kimi kullanılmış asker külotu uydurdu. Hepsi azbuçuk kılığını düzdü. Bir Recep'in aldırış ettiği yok. Dayısı,

— Len oğlum, bu ne iştir, temelli cıbıl oldun. Edep yerin zuhur edecek... diyorsa da, Recep;

— Hele dur dayı, hele dur... diye onu atlatıyor.

İstanbul'da, ilk gelenler altıbuçuk ay, sonrakiler beşbuçuk ay çalıştılar. Kış geldi. Hepsi de çarşıdan, pazardan satın alacağını alıp yüklendi, köye dönüyor. Recep yine o Recep... Üstündeki urbanın urbalığı kalmadı. Recep de hiçbişey almadı değil. Aldı ama, bitek elbise almadı.

— Len uryan kalacaksın, şordan git sırtına bir urba

uydur...

— Durun hele...

Dayısı iyice kızdı:

— Tövbeli misin hey oğlum, senin besbelli ar damarın çatlamış, git şordan...

— Canım dayı, bizim de bir bildiğimiz var helbet.

— Neymiş o bildiğin?

— Bre dayı, biz elbise almadık mı? Aldık. Parayı sokağa attık. Hem de elbisenin şahını aldık. Gel gör, bi sahat giymeye kısmet olmadı. Bi aylık kazancımız uçtu, gitti.

— O nasıl iş? Yoksa güzelim urbayı çaldırdın mı?

— Yo. Ne çalınması... Vara çalınaydı da, biri giyeydi.

— Yoğusam yitirdin mi len?

— Vara yitireydim. Bırak dayı, yaramı depreşdirme...

— Yoğusam dara geldin de yok pahasına sattın mı?

— Değel vallaha...

— Yoğusam kumarda ütüldün mü?

— Töbeee!... Kumar da neymiş dayı?

— Len adı batası, urba uçtu mu? Çaldırmadın, yitirmedin, kumarda virmedin, satıp itmedin, imanı kırık alçak, bu urba durduk yerde uçtu mu?

Dayısı Recep'i iyice sıkıştırmıştı. Recep de olanı biteni anlatmak zorunda kaldı:

— Yahu, biz köydeykene hele bi İstanbul'a varalım da, bi efendi kılığına girelim, demedik mi?

— Dedin de bu mu efendilik?

— Dur da diğne hele. İstanbul'a geldik, işe girdik. Yemedik, içmedik. Mâmıt emicemnen oğlu Yusufgiller kofte ney bilem yidiler. Biz yidik mi? Yok! Yusuf dirsen sinemaya bilem gitti. Biz gittik mi? Yok. Düzdaban İpraam goynek aldı, sahat aldı. Biz aldık mı? Yok! Amanın para toplansın da bi urba alalım dedik. Zabah akşam urbacı tükkânlarını kolladık, urbanın şahını seçtik. Bir ay diyende cebimizde yüzsekizen pangınot oldu. Urbayı gözümüze kestirmişiz. Vardık dükkâna. Sen hazırcı tükkânına hiç girdin mi da-

yı? Sen urbacı milletini gordün mü bikez? Yok, nirden goreceğn? Tükkâna varır varmaz, çepiçevre beni guşattılar. Şaştım galdım. Yoldan gitsen, kimse dönüp suratına bakmaz. Tramvaya neye binsen, üstüne sürüneceğin deyi senden gaçarlar. Hazırcı tükkânındaysa elime, ayağıma düştüler. Pek ağnayamadım ya, bunlar ya urum, yada yafudi. Herifler pervane oldular, önümde ardımda fırfır dönüyorlar. Kimisi «paşam» diyo. Ben şaştım galdım. Sen ne diyon dayı, dilim dutuldu be, bi laf çıkmıyo ağzımdan. Kimi yakamı dutuyo, kimi paçama saldırıyo. O goca tükkânın efendisi, uşağı hep ayağıma töküldü. Gaçıp gideceem emme ayıp olacak. Orda dursam, lafımı unuttum temelli. Benden bi laf çıkmadığını gorünce, tükkânın zahabısı, ordaki adamlarına,

— Ne duruyorsunuz ağamıza en iyisinden bi gat elbise çıkarın dedi.

Ben de yüreklendim,

— Hee, iyi bildin hemşeri, bi gat urba... didim.

Hangi bi gat, önümüze yüz gat urbayı töktüler. Bre dayı allasen, urbacı tükkânına girmemişsin, bilmezsin, bi de söylersin. Urbalara baktım, hepsini goynüm çekti. Bu urbalardan birini gey, mepus oldum deyi koye var. Töbe, heç kimse ağnamaz. Ben öylecene dururkene iki yandan ikisi gollarıma yapıştı, üstümde ceketi çıkardılar.

— Ağam şonu gey, tam sana uygun... dediler.

Neyin geymesi, ceket daha golumdan girmiyo. Tükânın zahabısı,

— Üç lümere böyüğünü virin, dedi.

Üç lümere böyüğünü getirdiler. I-ıh, olmuyo. Tükândaki urbaları bir bir hep sınadılar. Yafudi oğlanı bi maşallah çekti.

— Bi de şonu gey ağam, dedi.

Herüfler beni duttu, zorunan ceketi bedenime geçirdiler. Sonram, beni şöölecene bi yana godular, hepsi garşıdan bakıp bakıp, maşallah çektiler. Tükânın zahabısı,

— Bu eyi oturdu, sımarlama ossa, bu kader olmaz. Pan-

tulu da geydirin, dedi.

İki kişi birden bacaklarıma saldılar. Üstümdeki pantulu çekip sıyırdılar. Küskü demiriynen goca daşı galdırır gibi, ha babam, de babam, yeni pantulu ayağıma soktular. Garşıma geçip, uzaktan bir bir baktılar. Birer daha maşallah çektiler. Bi oğlan «Aynaya bak bi yol» dedi. Aynaya götürdüler. Beni bir gorsen dayı, töbe, tanıman. Böylecene bir koye varsam, millet, vali gelmiş deyi feleğini şaşırır. Ben,

— Gaça bu urbalar? dedim.

— Parası goley, hele sen bi beğen de agam. Bizim vazifemiz sizi memnun etmek, dediler.

— Ben sizden memnunum. Allah da sizden memnun ossun, urba gaça? deyi bi daha sordum.

— Şimdiki zamanda bu urba paraynan mı, bedala... dediler.

Biri susuyo, biri gonuşuyo:

— Tastamam da oturdu.

— Bu gader olur, de ki sımarlama. Sımarlama ossa böyle olmaz.

— Bi yaraşdı ki hemişerim, eh...

Ben de onlara,

— Aldım, gabul ettim, emme gaca? dedim.

— Üçyüzyetmiş lira, demez mi?

— Gardeşlik, çıkar elbiseyi, dedim.

— Beğenmediniz mi? diye sordu.

— Beğendim beğenmesine, emme bahalı...

Aman dayı, ne ağzı galaba bi herif.

— Böyle gumaş şindik yok, diyo, şu gumaşa bak biyol da öyle gonuş, diyo. Halis muhlis İngiliz gumaşı, diyo...

— Hâşâ, bizim gumaşa bi özür bulduğumuz yok. Urbayı da beğendik. Velakin bize bi ay misaade...

Herif, İngiliz gumaşı, diyo, başka demiyo. «Bu urbayı gey, bana dua et» diyo. «Bu gumaş ölmez oğlu» diyo. O diyo, bende ses yok. Sonunda,

— Size bi ikram yapalım, ayağınız alışsın... dedi.

Urbayı üçyüz gaymeye verir oldu. Ben gene ı-ıh, dedim. Herif,

— Evladiyelik bi urba, diyo, müşteri olun, her zaman tükâna buyrun deyi verdim, diyo.

Deriken, ine ine ikiyüze indi. Tükâncı,

— Zararına virdim, varsın bu da böyle gitsin, zararına... deyi yemin billah ediyo.

— Arkadaş, dedim, senin ağnayacağın bende o gader para yok. Bende topu topu yüzsekizen gayme var.

Adam,

— Verdim, deyi bağırdı. Hadi hayrını gör, güleğüle gey... Halis muhlis İngiliz gumaşından bi urba giyeceğn... On yıl gey, sonra babanın oğluna ikiyüze sat...

Üstümden çıkan pılıpırtıyı sarıp elime verdiler. Ben de yüzsekizen pangınotu saydım. Dışarı çıktım. Yahu dayı, on adım gettim, getmedim, koşeyi sapıncak cart deyi bi ses çıktı ardımdan. Elimi ardıma attım ki pantul ikiye bölünmüş. Eski urbaları önüme dutum, yörüdüm. Ne yörümesi dayı, yörümenin mümkünü yok. Ben bi adım attıkça urba cart ediyo, öteki ayağımı atınca curt ediyo. Ben, sanki asker bandosu ardındaymışım gibi cart-curt deyi sesler çıkararak uygun adım gitmekteyim. Ulan, İngiliz gumaşı... Golumu oynatınca, gol sökülüyo, yenimi oynatınca yen dökülüyo. Bi tenheye sapsam da gurtulsam. Temelli irezillik. Ortada anadan doğma galacağım. Yörüdükçe, İngiliz gumaşı cart curt, cart curt gidiyo. Say ki, eskeriyenin bando muzuka borusu ötmekte. Şaşgınlıktan elimden paketi düşürmem mi? Eğilip paketi yirden alayım dirkene, bir cayırtı koptu ki, herkes dönüp baktı. Millet gule gule ölüyo. Eğilincek, benim pantulun ağı tüm sökülmüş. Pantulun bi bacağı ayağımın üstüne düştü. Tuuu... Olur iş değel dayı... Gaçmalı besbelli. Bi seğirttim, arkamdan,

— Deliğanlı, deliğanlı... deyi ses ettiler.

Döndüm baktım, herif, benim İngiliz gumaşından urbanın bi golunu elinde dutmuyo mu? Herif gülüyo:

— Ceketin golu düşmüş, deliğanlı...

Hay Allah!... Bi yire girsem de, urbayı denişsem, gene eskisini geysem... Gayrı urbanın cayırtısı galmadı, sökülecegi söküldü, yırtılacağı yırtıldı. Bizim İngiliz gumaşının belasından gurtuldum.

Dayısı, elini dizine vurarak,

— Tuuu hey ulan hey!... Desene gitti paralar, dedi. Şincik İngiliz gumaşından urba nirde?

Recep tahta bavulundan bir gazeteye sarılı bikaç parça lacivert keten çıkardı.

— Tökülen töküldü, işte bunlar galdı, dedi. Koye gidincek anama vireceğim de, üstümdeki urbaları bununla yamasın.

BAR FEDAİSİ

Gazeteye dört kişi girmiştik. Birisi, yirmibir yaşına kadar lisenin onundan onbirine bitürlü geçemeyince babası kızmış.

— Senin adam olacağın yok. Hiç olmazsa gazeteci ol! demiş.

Öbürünün babası yok, bir yaşlı annesi vardı. Kadının üç aylık emekli dul aylığını elinden zorla alır, üç günde yer bitirirmiş. Yaşlı kadın da, artık dayanamayıp bigün oğluna,

— Hiçbişeycikler demem, inşallah sürüm sürüm sürünürsün! diye ilenmiş.

Bu, kadının son sözü olmuş. Zavallı ölmüş. O zaman oğlanın aklı başına gelmiş. «Şimdiye kadar anamın hiçbir sözünü dinlemedim. Hiç olmazsa zavallı anacığımın son sözünü yerine getireyim de ruhu şâd olsun...» diyerek, sürüm sürüm sürünmek için gazeteci olmuş. Bu anlattıklarım, yirmi yıl öncesi. O zamanın gazetecileri gerçekten ana ilencini yerine getirecek kadar ana hakkı sayardı.

Üçüncü arkadaş, ortaokulda Türkçe dersinden iki yıl üstüste sınıfta kalınca, Türkçe öğretmeninden intikam almak için büyük bir yazar olmak istemiş, bunun için de gazeteciliğe başlamıştı.

Bana gelince, ben, «Her ne iş olsa elimden gelir» deyip de hiçbir iş yapamayanlardan olduğumdan, kendime en uygun iş olarak gazeteciliği seçmiştim.

Dördümüz de stajyer muhabirdik. Gazeteden bize para vermiyorlardı. Dördümüzden hangimiz daha iyi çalışır, başarı kazanırsak, gazetenin kadrosuna onu alacaklardı. Onun için aramızda sıkı bir yarışma vardı.

Günün birinde aramızdan birinin altmış lira aylıkla kadroya alındığını öğrendik. Ama bu altmış lirayı gazete-

nin sahibi değil, oğlanın babası gazetenin sahibine veriyordu. Yalnız bunu oğluna çaktırmıyorlardı. Oğlanı, bir işe yaradığına inandırmak için, bu planı babası kurmuştu. Ama onun böyle bir planla bir işe yaramış olması, bizim üçümüzün bir işe yaramamasına, gazeteden kovulmamıza sebep olmuştu.

Üç arkadaş bir kahvede kafa kafaya verip düşünmeye başladık. Türkçe dersinden-okuldan sepetlenmiş olan arkadaş,

— Ben, dedi, göreceksiniz, günün birinde çok ünlü bir yazar olacağım.

Öbür arkadaş,

— Ben de öyle, dedi, ben de tanınmış bir romancı olacağım.

Bana sordular:

— Sen ne olacaksın?

— Ben de, bilmem ki... Ünlü bişey olmak istiyorum.

Üçümüzün en bilgilisi,

— Yalnız, dedi, ünlü bir sanatçı olmak için hayatı görmek, tanımak, bilmek ister. Biz, hayatı, insanları tanımıyoruz.

Ünlü bir Amerikan romancısının altın arayıcılığı, içki kaçakçılığı, gemilerde miçoluk gibi türlü işlere girip çalıştığını söyledi.

— Öyleyse biz de altın arayalım, dedim.

Tanınmış bir Fransız şairinin de, papazlık yaptığını söyledi.

— Öyleyse, papazlık yapalım, dedim.

Başka bir tanınmış sanatçı da domuz çobanlığı yapmış.

— İyi ya, biz de domuz çobanlığı yapalım, dedim.

Bizde domuz yokmuş, altın yokmuş, papazlık yokmuş.

— Şimdi neden bizde büyük sanatçının yetişmediği anlaşılıyor, dedim. Sanat için gerekli bir ortam yok. Ne papazlık var, ne altın, ne de domuz... Ne verimsiz bir yerde doğmuşuz. Peki, biz nasıl ünlü sanatçı olacağız?

Biz de hayatı, insanları iyice tanımak için değişik işlere girip çıkmaya karar verdik.

Arkadaşlarımdan biri kaçakçılığa başladı. Daha doğrusu başlayamadı. Başlayacağı gün enselendi, kodesi boyladı.

Öbür arkadaşım, takma sakal takıp bir kuyumcuyu soymaya kalktı. Kuyumcuyu, ondan bir saat önce soyduklarından, boş dükkânda o yakalandı. Daha hırsızlığı bile yapamadan yakalanınca, ailesinin şerefine sürülen bu lekeyi temizlemek için hayatı tanımak uğruna intihar etti.

İçlerinde en sağlam işi ben buldum, bar fedaisi oldum. Bakın, bu işi nasıl buldum. Bigün Beyoğlu'nda bir çayevinde oturmuş, karnımı nasıl doyuracağım diye düşünüp duruyordum. Yirmidört saattir ağzıma lokma koymamıştım. Neredeyse açlıktan bayılacaktım. Yanımda oturan bir adam,

— Ne o delikanlı, karnın guruldayıp duruyor, dedi.

Ona durumumu anlattım.

— Sana bir iş vereyim, yapar mısın? dedi.

— Yaparım... Ne işi?

— Fedailik yapacaksın. Bar fedaisi...

— Nasıl bir iş bu?

— Gece dokuzdan sabahın üçüne kadar barın bir köşesinde oturacaksın. Hesap pusulasına karşı su koyveren müşteri olursa, yakasından tutup pataklayacaksın, sonra enayiyi silkeleyip sokağa bırakacaksın.

İşin gülünçlüğünü kavrayabilmeniz için önce size kendimi biraz anlatayım. O güne kadar, zatürrie, boğmaca, kızıl, kızamık, difteri, sıtma, astım gibi adı çok bilinen hastalıkları saymazsanız, bu hastalıklardan ayrıca otuzdört hastalık daha geçirmiştim. Hayatımda kavga edip de dayak yemediğimi hiç hatırlamıyorum. En sağlam olduğum gün ya nezleyim, ya gripim, ya dişim, ya da başım ağrır. Boyum bir metre, kırkaltı santim. Ağırlığım, tok karnına kırkbeş kilo gelir.

— İş teklif eden adama,

— Bana şimdi, uç da karnını doyuracağım, deseniz, pe-

ki, uçayım, derim. Ama doğrusunu isterseniz, ben adam dövemem. Müşteri döveyim derken, müşteriden dayak yerim, barınızın da şerefi iki paralık olur, dedim.

Adam,

— Bu iş, tam sana göre, tam sana uygun bir iş... dedi.

— İyi ama ben nasıl adam döverim, nasıl yaparım? Yanımdan on tonluk bir kamyon hızla geçse, ben sarsılırım.

— Çok kolay... Sen benim dediklerimi yap, gerisine karışma. Bar fedailiği için kuvvet istemez. Ben sana «şu adamı patakla!» diyeceğim, gidip adama, pat küt vuracaksın.

Şöyle düşündüm; altyanı, bir dayak yerim, sıkıya gelirsem, bağırır kaçarım. Hayatı, insanları tanıyıp büyük bir sanatçı olmak kolay mı?

Adamın teklifini kabul ettim Çın-Çın Bar'ın fedaisi oldum. O gece o adamla bara gittik. Beni, orkestra ile büfenin arasında bir yere oturttular. Artık yüzümü kızdırıp adama,

— Açlıktan ölüyorum, alacağım paradan kesersiniz, ne olur bana bir tabak yemek verin, dedim.

Adam,

— İş yapmadan zırnık vermem, dedi.

Ben tok karnına bile adam dövemem. Aç karnına, dayak atacağım müşteri beni ayağının altına alır, gebertir.

Bu sefer barın sahibine,

— Kaç para vereceksiniz, aylık mı, haftalık mı? diye sordum.

— Ne alacağın belli olmaz, dedi. Prim alacaksın. Ne kadar çok müşteri döversen, o kadar çok para alırsın. Her dayak attığın müşteri için ikibuçuk lira verirm.

Dayak atmak için değil ama, dayak yemek için para alsam, kısa zamanda zengin olabilirim.

Caz başladı. Bar yavaş yavaş doluyordu. Konsomatris kızlar kahkahalarla gülüyorlar, cilveleşiyorlardı. Dans ediliyordu. Ben de açlıktan neredeyse bayılacaktım.

Saat onbire doğru masalardan birinde bir gürültü oldu. Başıma açılacak derdi bildiğim için içim cızz etti. Müş-

teri,

— Ulan burası dağ başı mı? İnsanı göz göre göre soyacak mısınız? Şampanya diye sirkeleşmiş bir bardak şarabı elli liraya yutturmaya utanmıyor musunuz? Alçaklar! diye bar bar bağırıyordu.

Bar sahibi bana bir göz işareti çaktı.

— N'olacak? dedim.

— Herifi marizleyeceksin, dedi.

Döveceğim müşteri, benim üçüm kadar var. Yumruk savursam, herifin göbeğine, ya gelir ya gelmez.

Ben «Yaa bismillah!» deyip doğruldum. İçimden,

— Hey Tanrım, sen nelere kaadir değilsin ki... Şu pısırık kuluna Koca Yusuf pehlivanın kuvvetini ver! diye dua ediyordum.

Elimde, yanmakta olan cigara vardı. Cigarayı tüttüre tüttüre, hâlâ bağırmakta olan müşteriye doğru ağır ağır yürüdüm. Ben yürürken etraftan,

— Fedai geliyor fedai geliyor! diye fısıltılar başladı.

Nasıl olsa dayak yemeyi göze aldığımdan efelene efelene, çağanoz gibi yan yan yürüdüm. Herifle karşı karşıya geldik. Vursam, elim suratına yetişmeyecek. Herife,

— Otur lan yerine! dedim.

Kelimeler ağzımdan tükürür gibi çıkmıştı.

Adam sandalyeye çöküverdi. Elimdeki yanan cigarayı, adamın iki kaşının ortasına bastırıp söndürdüm. Adam can acısıyla,

— Amaan! Yandım! diye bağırdı.

— Lan, ne söyleniyorsun? Alırım boşluğunu... dedim.

— Bizim bişey söylediğimiz yok abi... dedi.

— Ölümüne susadınsa söyle lan...

Sağlı sollu, herifin suratına elimin tersiyle iki şamar atıp, yine cakayla döndüm, yerime oturdum.

Müzik, dans yeniden başladı. Biraz sonra barın sahibi yanıma geldi,

— Bak gördün mü, kolay iş... dedi.

— Aman ikibuçuğu çabur ver! dedim.

— Hesap sonra, dedi, istersen git tezgâhtan ikibuçuk liralık bişey iç!...

Tezgâha gittim. Kızdan iki kadeh menta alıp içtim. Aç karnına midem bulandı. O sırada başka bir masadan gürültü duyunca, hemen o yana seğirttim. Bu seferki daha cırlak iki müşteriydi. Bir şamar birine, bir şamar birine attım.

O gece dört müşteri patakladım. Sabah dörtte bar dağıldı. Bizim de hesabımızı verdiler. Yedibuçuk lira aldım.

Ertesi gece yine işe geldim. O gece de altı kişi dövdüm. Artık her gece adam dövüp para kazanıyordum. Bazı müşteriler biriki tokat, birkaç tekmeyle susmuyorlardı. Böylelerini barın arkasındaki bodruma alıp sopayla dövüyordum.

Daha çok para kazanmak için, aman biri hır çıkarsın diye gözüm masalardaydı. Bazı geceler, müşteriler hiç su koyuvermiyorlar, ben de para almıyordum. Böyle gecelerde bir müşteri biraz yüksek sesle gülse,

— Lan burası Dingo'nun ahırı mı? diye üstüne yürür, herifi hiç yoktan pataklardım. Böyle gerekçesiz dayaklara patron ikibuçuk lira değil, bir lira verirdi. Ama hiç vermese, elimin alışkanlığı gitmesin diye ben yine adam dövecektim. Artık bu işe iyice alışmıştım. Adam dövmeden duramıyordum, sinirlerim bozuluyordu.

Doğrusu bu kabadayılığıma şaşmıyor değildim. Nasıl oluyor da ben adam dövebiliyordum?... İyiden iyiye gücüme, kuvvetime inanmaya başlamıştım.

Bir gece, bir masada oturan üç müşteriden biri iyice su koyverdi. Öbür ikisi onu yatıştırmaya çalıştı, olmadı. Gemi azıya alan sarhoş müşteri de dağdan inme bir yarma, insan değil, insan azmanı. O zamana kadar dayak attıklarımdan hiçbirine benzemiyor. Doğrusu ya, içime bir korku düştü. Galiba raconum bozulacaktı.

Herifin üstüne yürüdüm. Karnına bir tekme attım. Herif bağırıyor. Bir tekme daha attım. Ben vurdukça herif sesini yükseltiyor. Bir sandalye kapıp kafasına geçirdim. He-

rif daha çok bağırıyor. Baktım olacak gibi değil, sandalyenin kırılan bacağını elime alıp, vura vura üçünü birden önüme kattım, davar gibi sürdüm:

— Yürüyün ulan itler!

Kuzu gibi yürüdüler. Üçünü de bodruma tıktım. Bağırıp çağıran herife bastım sopayı, bastım sopayı. Sonunda herif yere serildi. Sonra öbürlerine döndüm. O ikisinden biri,

— Aman kardeş, bizim bişey dediğimiz yok. Ben zâti böyle yerlere gelmem. Bu herif, her gün beni zorlar, ille de bi gece eğlenelim, der. Ben de nasılsa ona uydum. Bu saate kadar kavgaya çanak tutmadığı yer kalmadı. Her seferinde önledik. Ama artık burada önleyemedik... dedi.

Yerdeki herif ayılır gibi olunca yine sövmeye, bağırmaya başladı. Öbürlerini savdım. Ona yine bastım sopayı. Sopayı yiyip yere yıkılıyor. Az sonra yine bağırmaya başlıyor. Sabaha kadar herifi posta posta ıslattım. Sabahleyin herif doğruldu. Ben yine sopaya davrandım. Herif elimden sopayı kapınca bana bir girişti. Bre aman... Herifin parmakları mengene gibi, tuttuğu yeri koparıyor. Beni iki parmağının arasında tahtakurusu gibi ezecek. Ensemden yakalayıp kaldırıyor, sonra silkeleyip yere çarpıyor. Ben sesim çıktığı kadar bağırıyorum. Sonra bayılmışım. Ne oldu, bilmiyorum. Üç gün kendimi bilememişim. Bir haftada ancak gözümü açabildim. Bir ayda kendime gelebildim. İki ay sonra ayağa kalkabildim.

Bara geldim. Patron bana çıkıştı:

— Bar fedailiğini de iki paralık ettin. İşine son veriyorum. Defol!

— Aman patron, ne oldu anlayamadım. Sekiz aydır yanında namusumla adam dövüp geçiniyordum. Hiç böylesi başıma gelmedi. Bu ne iştir?

Patron,

— Lan enayi, dedi, o adamları sen kendin mi dövüyorsun sandın? Herifler gezip eğlenmek istiyorlar. En sonunda da dayak yiyip keyiflerini tamamlıyorlar. Dayak yeme-

yince eğlence tamam olur mu? Sen herifi dövemesen, herif kendiliğinden işi sarhoşluğa döküp, gidip başını duvarlara toslayacak, burnunu elektrik direklerine vuracak, ağzını kaldırım taşlarına çarpacak. Bar fedaisi dediğin, bir müşteriyi, ancak eğlence zamanında döver. Sabahleyin herif ayılınca dövülür mü, sersem! İyi ki herif seni gebertmemiş.

Patron beni kovdu. Ama ben de mesleğin bütün sırrını öğrenmiş bir bar fedaisi olduğum için, gidip başka bir barda iş buldum.

Şimdi çalıştığım bara, eğlenmek için gelenleri, en sonunda bir de ben dövüp keyiflerini tamam ediyorum. Ama herifler ayılmaya başlarken, yanlarından kaçıyorum.

Geçen gece, bizim bara, benim ilk çalıştığım barın sahibi geldi. Gelip de efendi efendi otursa iyi. Bağırıp çağırmaya başladı. Eski patronumu bodruma soktum, eşek sudan gelene kadar dövdüm. Kendine gelir gibi olunca oradan kaçtım.

Şimdi iyi para kazanıyorum.

Bugünlerde bir gece izin alıp inşallah ben de bir güzel eğleneceğim.

TARZAN'IN SAHİBİ KİM?

Biz, Ankara'nın Maltepe'sinde oturuyoruz. Ankara'nın yerlisi değilsek de eskisiyiz. Maltepe'de, o bizim mahalleye yapılan üçüncü ev, teyzemin evi. Teyzem, sizlere ömür, ölünce, eve biz yerleştik.

Mahallemizin Tarzan adında bir köpeği var. Nerden, nasıl bizim mahalleye gelmiş, bilmiyoruz. Belki encikken buralarda kaldı. Yaşını da bilen yok. Mahallede kime sorsanız,

— Ben bu mahalleye geldiğim zaman Tarzan koskoca köpekti, der.

Ama bundan, aşağıyukarı bile olsa Tarzan'ın yaşı çıkarılamaz. Biz bu mahalleye geleli, onsekiz yıl oldu. Teyzem ölüp, biz bu eve taşındığımız zaman, Tarzan koca bir köpekti. Komşumuz Memduh Beyler mahalleye taşınalı yirmibir yıl olmuş. Onlar geldikleri zaman da Tarzan varmış, koca bir köpekmiş. Bakkal İlyas'a göre, Tarzan otuz yaşını geçkindir. Çünkü o, bu mahalleye geleli otuz yıl olmuş. Tarzan o zaman da koskoca bir köpekmiş.

Demiryolu bekçisi Mehmet Efendi, Tarzan'ın çoktan kırkını geçmiş olduğunu söyler. Bu mahalledeki evlerine ilk taşındıkları zaman Tarzan en azından üç, dört yaşındaymış.

Düriye Teyze, kendisinin Tarzan'dan genç olduğunu her zaman söyler ki, onun bu hesabına göre Tarzan, çoktan ellisini geçmiş olmalıdır.

Tarzan'a, bu adı kimin verdiği de belli değil. Sanki o, herkese,

— Benim adım Tarzan! diye kendisini tanıtmış.

Sarı boz, kısa tüyleri vardır. Ne çok ufak, ne de çok büyük, basbayağı bildiğimiz sokak köpeği. Topal değildir ama hep topallar. Mahallenin çocukları taşlarlar, vururlar. Za-

vallının dört ayağının birden sağlam olduğu görülmemiştir. Bizim mahallenin çocuklarının ilk eğlencesi Tarzan'dır. Üstüne binerler, Tarzan hiç sesini çıkarmaz. Beli bükülerek, sırtındaki çocuğu taşımaya çalışır. Çocuklar bunu da yeter bulmaz, iki çocuk birden Tarzan'ın sırtına biner. Tarzan'ın beli incinir, yerlere serilir. Beşaltı gün belini kaldıramaz, tozlu sokaklarda sürünür.

Mahallenin daha küçük çocukları kuyruğunu çekerler, orasına burasına çivi batırırlar. Tarzan, köpek değil de kuzu gibi durur. Artık canı pekçok yanarsa, kendisine işkence edene başını çevirip, kirli sarı renkli gözleriyle, acıklı acıklı bakar. Daha da olmazsa, köpek sesine benzemeyen, acı bir ses çıkarır.

Mahalle çocuklarının hep birden Tarzan'ı taşlamaları en eğlenceli oyunlarıdır. Arasıra da Tarzan'ı bir duvarın dibine diker, hedef olarak kullanırlar. Tarzan'ı taşa tutar nişan talimi yaparlar.

Bir akşam eve gelirken, baktım ondört çocuk sıraya girmişler ellerinde taş, bekliyorlar. Başlarında da kabaca bir çocuk.

— Ateeeeş! diye bağırdı.

Çocuklar hep birden ellerindeki taşları, Tarzan'a fırlattılar.

— Ne yapıyorsunuz? dedim.

— Kurşuna dizme oynuyoruz amca, dediler.

Çocuk değil mi, oynar elbet. Biz de çocukluğumuzda Tarzan'la böyle oynardık.

Ne yapılırsa yapılsın, Tarzan bizim mahalleden ayrılmaz. Mahallemizin demirbaşıdır. Büyüklerden de bir sevgi görmez. Mahallede oturanlar Tarzan'a hiç olmazsa bir taş atmayı, bu mahalleli olmanın görevlerinden biri sayarlar. Hele Tarzan bacak arasında dolaşsın, tekmeyi vuran Tarzan'ı yere serer. Pis hayvan, yaralı bereli hayvan... Onu, yarasız hiç görmedim. Biz çocukluğumuzda arkadaşlarla kulaklarını kesmiştik. Bizden sonrakiler de kuyruğunu kes-

tiler.

Tarzan'ın nasıl karnını doyurduğu bilinmez. Ne o bizim mahalleden başka yere gider, ne de bizim mahalleden bir kimse ona bir lokma kuru ekmek verir. Ne yer, ne içer, belli değil. Hiçbirimizin aklına da böyle bişey gelmez.

Birara Belediyeciler sokak köpeklerini öldürüyorlardı. Bunun nasıl olduğunu hiç gördünüz mü? Bir kamyon geliyor. Kamyondan köpek öldürücüler iniyor. Ellerinde, iki metre kadar uzunlukta, maşaya, makasa benzer demir aygıtlar var. Bu aygıtların iki ucu keskin kıskaç. Köpeklerin karnından bu demir kıskaçla yakalıyorlar. O iki keskin uç köpeğin karnına giriyor. Sonra yaralı, yarasından kanlar akan köpeği, kapalı kamyona atıyorlar.

Belediyenin köpek öldürücüleri, bizim Tarzan'ı da kıskaçla yakaladılar. Bütün mahalleli toplanmış, seyrediyorduk. Karnına demir kıskacın sivri uçları geçince, Tarzan ağlar gibi bir ses çıkardı. Sonra başını çevirip bize baktı. Köpek öldürücü, kıskaçla Tarzan'ı havaya kaldırdı. Tam kamyona atarken, umulmadık bişey oldu. Tarzan fırladı, karnı yırtılarak kıskaçtan kurtuldu. Kanları aka aka kaçtı.

Ertesi gün Tarzan'ı yine mahallede gördük. Bir zaman yaralı gezdi, süründü. Sonra iyi oldu.

Köpekleri böyle kıskaçlarla, kancalarla öldürmek insanlığa aykırı diye şikâyet etmişler. Bunun üzerine köpekleri tüfekle kurşunlayarak öldürmeye başladılar. Bigün köpek avcıları bizim mahalleye de geldiler. Bu, çok eğlenceli bir avdı. Sahipli köpekleri evlere kapamışlardı.

Tarzan'ı vurmak zor olmadı. Hayvan sol omzundan bir kurşun yedi. Yere yıkıldı. Ama avcılar yakalayamadılar, kaçtı.

Onu yaralı, bereli yine mahallede gördük. Köpek öldürücüler, yanlışlıkla, sahipli, hem de sahibi dişli birinin köpeğini de vurmuşlar. Bunun üzerine köpekleri tüfekle vurmanın da insanlığa aykırı olduğu anlaşıldığından bu usulden de vazgeçildi. Köpekleri zehirlemeye başladılar.

Köpek zehirleyiciler bizim mahalleye de geldiler. Köpeklere zehirli et parçası atıp gidiyorlardı. Bizim mahalleden Tarzan'la birlikte üç köpek, zehirli eti yedi. Hayvanlar biraz sonra yere yuvarlanıp debelenmeye başladılar. Köpeklerden ikisinin sahibi vardı. Köpeklerine sarımsaklı yoğurt içirip kurtarmaya çalıştılar. Ama olmadı, ikisi de öldü. Yalnız Tarzan kurtuldu. Hepimiz onu öldü sanmıştık. Çünkü onu kurtarmaya çalışan kimse olmamıştı. Geceye kadar yattığı yerde debelenmişti. Sabahleyin bir de baktık, Tarzan ayakta. Çocuklar,

— Yaşa Tarzan!... diye bağırarak, onu taşlamaya başladılar.

Bizim mahalleye bir Amerikalı aile taşındı. Onların taşınmasıyla da Tarzan'ın şansı döndü. Önce Amerikalı'nın ondört yaşındaki oğlu, Tarzan'a yiyecek vermeye başladı. Sonra Tarzan'ı evin bahçesine aldı Amerikalı aile. Ona bir de kulübe yaptı. Üç dört ay içinde Tarzan değişti. Omurgaları kaburgalarına geçmiş Tarzan, fıstık gibi oldu. Gözleri, tüyleri parladı. Bambaşka bir hayvan... Tarzan bu kadar güzelleşince hepimiz onu sevmeye başladık. Güzel hayvanı kim sevmez! Mahallenin çocukları ona ekmek atmaya başladılar. Yalnız ekmek değil, daha neler... Mahallede hangi eve et girse, evin hanımı kemikleri Tarzan'a ayırır, oğluna,

— Götür şunları Tarzan'a ver! der.

Derken, et suyuna papara yapıp Tarzan'a gönderenler de çoğaldı. Hepimizin aklı Tarzan'da.

— Aman Tarzan susuz kalmasın. Ağzı var, dili yok hayvanın. Yanar susuzluktan zavallı...

— Tarzan'a et götürün...

Amerikalılar Tarzan'ı iki üç günde bir yıkamaya başladılar. Tarzan pırıl pırıl oldu. Kadınlar,

— Aman, diyorlar, aman Tarzan'ı yıkayın...

Kış geldi. Amerikalılar Tarzan'ı evin alt katına aldılar. Ama onlar Tarzan'ı içeri almadan mahallede dedikodu başladı:

— Hayvanı soğuktan donduracaklar...

— Kış kıyamette köpek bahçede kalır mı?

Kış geçti. Bahar üstü Amerikalılar Amerika'ya döneceklermiş. Bir de duyduk ki, Tarzan'ı da götüreceklermiş. Mahallemizde kıyamet koptu. Yerden göğe kadar hakkımız var.

Demiryolu bekçisi Mehmet Efendi şahlandı:

— Şuradan şuraya götüremezler... Ne demekmiş, bir mahallenin bir köpeği...

Düriye Teyze iki gözü iki çeşme, ağlıyor:

— Elimde doğdu, büyüdü. Ben Tarzan'ı kimseciklere veremem. Haydi burada neyse, sevsinler diye verdik. Amerika'ya da nasıl gidermiş... Evlerini başlarına yıkarım.

Bakkal İlyas ayaklandı:

— Yahu kimin köpeğini kime veriyorsunuz? Bikere köpek benim. Onu şu kadarcıktan ben besleyip büyüttüm.

Memduh Bey, mahallemizin en aydını olduğundan, kanunlara göre konuşup,

— Bir yere götüremezler, hiç merak etmeyin! dedi.

— Neden? diye sorduk.

— Mevzuat müsait değil de ondan... Bikere Tarzan burda doğmuş, burda büyümüş, bu mahallede yetişmiş. Nasıl olur da yabancı memlekete götürürler. Pasaport vermezler bir... Ondan sonra...

Mahalle ayaklandı. Daktilo Ayten,

— Evladım Tarzan'cığım, diyor, gurbet yerde ne yapar... Suyuna alışmamış, havasına alışmamış... İnsan olsa, neyse, döner gelir. Hayvan dönebilir mi?

Tarzan yüzünden mahallede korkunç bir Amerikan aleyhtarlığı başladı. Az kalsın buyüzden bir facia olacaktı. Mahallemizde, üniversite öğrencisi bir Özgür var. Ben duymadım. Özgür kahvede,

— Yahu, bırakın, götürsünler... Hiç olmazsa hayvan kurtulur... demiş.

Az kalsın oğlanı linç edeceklermiş.

— Vaay... Hiç olmazsa hayvan kurtulsun ha... Ne demek bu?...

Oğlan,

— Durun, maksadımı yanlış anladınız. Açıklayayım... diyecek olmuş ama, kafasını gözünü yarmışlar. Kaçmış da zor kurtulmuş.

Kapılarına dayanıp,

— Tarzan'ı isteriz, diye bağırıyoruz, Amerikalılar tınmıyor. İşe, muhtar el koydu.

— Amerikalılar bizim Tarzan'ı götürüyorlar! diye karakola gittik. Komiser de buna içerledi,

— Köpek bizimdir, diye dilekçe yazın da, verin! Ben işleme korum... dedi.

Bütün mahalleli, Tarzan bizimdir, diye birer dilekçe yazdık. Ayrıca «Biz, Tarzan'ımızı vermeyiz» diye mahalleden imza topladık. Herkes birbirine Tarzan'ın sahibi olduğuna tanık oldu. İş daha da büyüdü. Komşu mahalleliler de işe karıştı. Derken günün birinde Amerikalılar eşyalarını sattılar, artık gidiyorlar. Biz, Amerikalı ailenin kapısına dayandık. Amerikalılar da Tarzan'ı arabaya attılar. Akıllarınca havaalanına götürüp hep birlikte uçağa binecekler. Amerikalı,

— Elli dolar vereyim de köpeği bana satın! demiş.

Bu söz bizi büsbütün sinirlendirdi. Cebinde dolarları var diye bu Amerikalı neyimiz varsa satın mı alacak?

— Elli değil, yüz dolar, bin dolar versen, ne versen, Tarzan'ımızı vermeyiz.

Zavallı yavrum Tarzan, garip garip bakıp, sanki bize,

— N'olur, beni bu Amerikalının elinden kurtarın! diye yalvarıyor.

Çocuklar, kadınlar ağlamaya, bağırmaya başladılar. Polisler yetişti. Zaten Tarzan işini biliyorlar. Amerikalıya,

— Mister, bu köpeği götüremezsiniz, dediler.

— Neden?

— Sahibi var...

TARZAN'IN SAHİBİ KİM?

Polis eliyle Tarzan'ımızı Amerikalıların elinden kurtardık, Amerikalılar da artlarına baka baka gittiler. Şimdi Tarzan bizim. On gün içinde yine eski halini aldı, sıskalaştı, kaburga kemikleri çıktı, yara bere içinde kaldı. Tam bizim mahallenin köpeği oldu. Çocuklar sabahtan akşama kadar taşlıyorlar, orasına burasına çivi sokuyorlar, üstüne biniyorlar.

Geçen akşam eve gelirken, baktım, çocuklar Tarzan'ı iplerle ayaklarından ağaca germişler. Ellerinde bıçak, teneke parçaları var.

— Ne yapıyorsunuz? dedim.

Okulda öğretmenleri kurbağa kesip onlara kurbağanın kalbini göstermiş. Onlar bu deneyi Tarzan üzerinde yapacaklarmış.

Tarzan, birkaç gün yaralı bereli dolaştı. Sonra iyileşti. Şimdi mahallenin sokaklarında sürtüp sürünüp duruyor.

NE BULURSAN AL

Bir emlakçı arkadaşım var. Onunla Tünel'in üst başından yürüye yürüye Köprü'ye geliyoruz. Yolda bana başından geçen bir olayı anlatıyor.

— Bu zamanda, ne bulursan alacaksın. Cebinde kaç paran varsa o kadarlık alacaksın. Geçen yıl yazıhaneme bir köylü geldi. «Bir apartıman almak istiyorum,» dedi. «Kaç liraya kadar?» diye sordum. Memleketteki malını satmış, doksanbin lirası varmış. Doksanbin liraya apartıman değil, ev bile zor bulunur. Olmaz, desem, adam gidecek, Başka bir emlakçı nasıl olsa adamı yola getirecek.

Adamla başladık, apartımanları gezmeye. Apartıman katları var, beğenmiyor. Küçük apartımanlar var, istemiyor. İlle de altı, yedi katlı, ikişer daireli, hem de İstanbul'un en iyi yerlerinden birinde bir apartıman olacak. Bunlardan başka satın alacağı apartımanda iki şey daha istiyor:

— Gomme benyo olcek, bir, bi de salon salamancası olcek iki...

Bu ikisini nerden öğrenmişse öğrenmiş. İlle de «Gomme benyo», ille de «Salon salamanca»...

Emlakçılık kolay değildir. Türlü dil dökersin. Yüzdeiki satıcıdan, yüzdeiki alıcıdan komisyon alacaksın. Demek, ben bu adama doksanbin liraya bir apartıman bulursam, üçbinaltıyüz lira kazanacağım. Bunun vergisi var, yazıhane harcı var, kirası var, türlü gideri var, hepsi içinde. Bir de, alıcıya iyi görünmek için yedirip içirecek'sin.

Adamı günlerce gezdirdim. Otomobil parası benden, öğleleri, akşamları yemek parası benden. Bir kere de o, keseye davranmıyor. İlerde alacağım üçbinaltıyüz lirayı düşünüp, boyuna harcıyorum. Aşağıyukarı cepten bin lira gitti. Adam bitürlü apartıman beğenmiyor. Ona kalsa, doksan-

bin liraya ya Dolmabahçe Sarayını, ya Topkapı Sarayını satın alacak. Kiminin parası pul, kiminin pulu para...

Derken o sırada eski emlakçı arkadaşlardan öğrendim; İstanbul'un açıkgözleri emlakçılara gelip, köylü ağzı yapıyor, bir milyonluk apartıman arıyorum, diye emlakçıyla on onbeş gün gezip tozup, emlakçının parasını yiyorlarmış. Sonra ordan başka emlakçıya... Emlakçı çook. Beşon yıl bey gibi yaşar herif...

Artık adamı gezdire gezdire, para harcaya harcaya canıma tak, dedi. Bigün yine sabahtan yola çıktık. Bir apartıman gösterdim, doksanbin liraya bedava.

— Üç katlı olmaz, dedi. Benyosu da gomme değel... Salonu, salamancası da yok.

İyice tepem attı,

— Şurda bir apartıman var ama, bilmem sahibi verir mi? dedim.

Yedi katlı, her katında ikişer daire, koca bir apartıman gösterdim.

— Bura eyi, gozüm duttu... dedi.

— Ben apartıman sahibiyle görüşeyim. Razı olursa, yarın yazıhanede buluşuruz, dedim.

Ertesi gün, ilk baktığımız küçük apartımanın sahibini yazıhaneye çağırdım. Biraz sonra bizimki de geldi. Adamı, beğendiği o koca apartımanın sahibi sanarak pazarlığa girişti.

— O gader de gozel değel emme... filan derken doksanbine uyuştular. Ertesi gün de tapuya gidildi, takrir verildi. Ben, ikisinden binsekizyüzer liramı aldım. O zamana kadar ikibin lirasını alıcıya yedirmiştim.

Ondan sonra olanları başkasından duydum. Apartımanı alan, o büyük apartımanı aldım sanarak oraya gidiyor. Kapıcısını buluyor.

— Buranın sahabısı benim, diyor, bundan kelli bu apartıman benden sorulur.

Kapıcı şaşırıyor:

— Aman efendim, bu apartımanın sahibi ikinci katta oturur.

Kapıcı, apartımanın asıl sahibi, bir de bizimki, «apartıman senindi, benimdi» diye karakola düşüyorlar.

Biri,

— Ben satın aldım, işte tapom, diyor.

Öbürü,

— Ben satmadım. Bu da kim oluyor? diyor.

Sonunda adamın başka bir apartıman aldığı anlaşılıyor. Beni mahkemeye verdi ama hava... «Hayır efendim, ben o apartımanı değil, bunu sattım. Sahibi de burada. Pazarlık ettiler, uyuştular. Tapuda takrir verdiler. Hiç koca apartıman doksanbin liraya olur mu? Orası iki milyonluk bina.»

Adam dövündü durdu.

Şimdi sen sanırsın ki, ben herife kazık attım. Vallahi değil. Bu iş, bir sene önce oldu. Şimdi o doksanbinlik apartıman, üçyüzbin lira ediyor. Alıcı buluyorum da, herif üçyüzbine vermiyor. Arada bir yine benim yazıhaneye uğrar, «Allah senden razı olsun» der. Onun için kardeşim, bişey buldun mu, ne olursa olsun, ucuz pahalı demeden alacaksın. Al da ne alırsan al. Benden sana söylemesi. Bugün al, yarın sat... Ne görürsen al... Ne alsan kazanırsın.

Köprü'ye gelmiştik. Kayık içinde balıkçı torik satıyordu. Emlakçı arkadaşım,

— Al, diyordu, ne bulursan al. Biraz beklet, iki misline, beş misline sat. Satarsan kazanırsın, satmazsan daha çok kazanırsın. Cebinde kaç para varsa, hemen bişey al!...

Cebime baktım, birkaç kuruş bozuk parayla bir de ikibuçuk lira vardı.

— Bir torik versene, dedim.

İkibuçuk liraya toriği aldım.

Arkadaşıma,

— Acaba beşon gün bekletsem daha pahalı satabilir miyim? dedim.

BÜLBÜL YUVASI EVLERİ

Kazancıma bakılırsa, oturduğumuz evin kirası çoktur. Ama, genel olarak, herkesin ödediği kira gözönünde tutulursa, biz bu evde çok ucuza oturuyoruz. Bu zamanda ikiyüzelli liraya dört büyük odalı ev nerede bulunur? Ucuz değil bedava... Ama evsahibi, apartıman katlarının satılık olduğunu bildirince bizi bir şaşkınlıktır aldı. Ne yaparız, nereye çıkarız? Bu yedi baş canlı, nerelere sığar?

Telefonla evsahibine sordum:

— Bizim katları satıyormuşsunuz?

— Evet, satıyorum. Almak isterlerse içindeki kiracılara kolaylık da göstereceğim.

Kolaylık deyince içime serin sular serpildi.

— Ne gibi kolaylık?

— Ödeme kolaylığı.

— Bizim oturduğumuz katı kaça veriyorsunuz?

— Yetmişbeşbin lira...

Sıtma tutmuş gibi titredim.

— Peki kolaylık? diye sordum.

— Önce paranın bir parçasını verirsiniz, sonra geriye kalanını...

Yetmişbeşbin liranın bir parçası ne demek? Yetmişbeşbin lirayı ne kadar parçalarsan parçala, hiçbir zaman, bir parçası yetmişbeş lira olmaz. Ama insan umarsız kalınca olmayacak umutlara kapılıyor. Olur a, şu bizim evsahibi iyiyürekli biridir de, «Canım», der, «nasıl olsa aydan aya ikiyüzelli lira kira vermiyor musun?»

Ben de ona «Evet, veriyorum» derim.

O da bana, «Eh işte» der, «yetmişbeşbin lira ödenene kadar aydan aya ikiyüzelli lirayı vermeye devam et.»

Doğrusu bu çok iyi, çok da akıllıca bir hesap olur. Ben

o zaman, ayda ikiyüzelli liradan yılda üçbin lira, on yılda otuz bin, yirmi yılda altmışbin, aşağı yukarı yirmibeş yılda, kirayı ödeye ödeye, oturduğumuz katın sahibi olurum.

Evsahibine telefonda,

— Bir parçası dediğiniz ne kadar? diye sordum.

— Teklifi kiracılara bırakıyorum, dedi.

Siz olsanız ne dersiniz? Yetmişbeşbin liraya bir kat. Haydi bakalım, bunun bir parçası ne kadar eder, bulun da teklif edin. Yetmişbeşbin liraya karşılık, bir yerden bin lira borç alıp vereyim de, üstü size borcum kalsın, denmez a...

Benim duraksadığımı görünce evsahibi,

— Siz ne verebilirsiniz? diye sordu.

— Kim? Ben mi? Valla ben... Yani, İlk taksit olarak değil mi? Bi parça bişey... veririm tabii... Ama... nasıl anlatayım... Bakın ne var...

— Ne verebilirsiniz?

Ben ne verebilirim? Hiçbişey veremem. Ama utandım da,

— Yirmibeşbin veririm, diyiverdim.

— Gerisini?

— Gerisini de yine yıldan yıla yirmibeşer bin liradan iki yılda öderim.

Evsahibi,

— Peki, oturduğunuz katı size kapatıyorum. Başkasına vermeyeceğim. Gelir, parayı verirseniz, tapuyu alırsınız, dedi.

Beni bir düşüncedir aldı. Oturduğumuz katı alacağımız yok ama, hiç olmazsa bir zaman için, satın alacağız diye eve bakmaya gelen, girip çıkan alıcıları önledik. Öteki katlara enazından günde on alıcı bakmaya geliyor.

Alıcı adaylarının çokluğuna bakılırsa, bizim apartımanın katları bikaç güne kadar satılacak. Bir karara varmak için bütün aile toplandık. Vardığımız karar şuydu: Gazetelerde taksitle ve çok ucuza ev, arsa, kat ilanları vardı. Bu ilanlara bakıp, işimize en uygun gelen yerde hemen bir ev

alacaktık. Bütün aile oybirliğiyle bu kararı onayladıktan sonra hemen o günkü gazetelerden üçünü aldık. Gazetelerde ne kadar çok satılık ev, arsa ilanı olduğunu ilk o gün farkettim.

Kesemize en uygun olanı «BÜLBÜL YUVASI EVLERİ» idi. Gazetede koskoca bir ilan. Evlerin bulunduğu yerin planı var. Bu evlerin olduğu yerin iki yanı denizle çevrili. Oğlum, denizi görünce, yani denizin planda yerini görünce havaya zıpladı. Kızım, sevincinden oynuyor.

İlanda hem blok apartımanlar var, hem de ayrıca villalar. İster blok apartımanlardan bir kat al, ister villa al... Ben bu «ev» sözünden bıkmışım. Apartıman katı dersen, alt katın başka derdi olur, üst katın başka... En iyisi villa... Ama villalar pahalı, altmışbeşbin lira; yarısı peşin, gerisi sekiz yıl taksitle. Biz otuzbeşbin lirayı taş çatlasa bir araya getiremeyiz. Apartıman katları yirmibeşbin, otuzbeşbin, kırkbin. Yarısını peşin istiyorlar, üst yanı, yine sekiz yıl taksite bağlanıyor. Demek yirmibeşbinlik bir kat alırsak, onikibinbeşyüz lira peşin ödeyeceğiz. Şimdi iş biraz yoluna girer gibi oldu. Onikibinbeşyüz lirayı nasıl olsa denkleştiririz. Üstelik ilanda, apartımanın bir de resmi var. Bayağı, bu apartımandan bir katı almış gibi olduğumdan, bana apartıman Hilton oteli gibi geliyor. Çocuklar resme bakıp, kat beğeniyorlar. Apartıman beş katlı. Ben beşinci katı istedim. Karım akıllıdır,

— Beşinci kat olmaz, dedi.

— Neden?

— Bakarsın çatıdan yağmur akar. Çatıyı yaptırmak için alt kat kiracıları, «bize ne, bizim kat akmıyor» diye para vermezler. Onun için dördüncü kattan bir daire alalım.

Bu düşünce doğru. Biz dördüncü katta otururuz, beşinci katın damı akarsa, bu kez onarım için biz onlara para vermeyiz. Bu iyi. Her katta üç daire var. Biz, denizi en çok gören daireyi seçtik. Denizi gören dersem, o da laf. Apartıman zaten deniz kıyısında. Önü plaj. Her yanı deniz.

Çocuklara hemen bir konferans çektim:

— Çocuklar, deniz gibi yoktur. İlk hayat denizlerden fışkırmıştır. Hayat, denizden karaya vurmuş. İnsan ceddinin maymun olduğu doğru. Ama maymunun ceddi ne? Balık... Hatta tarih kitaplarında resimlerini görmüşsünüzdür, ilk insanlar göllerde, ağaçların üstüne kurdukları evlerde otururlardı.

Küçük oğlan,

— Ama baba, biz ilk insan mıyız? dedi.

Büyüğü,

— İlk insan değiliz ama belki son insanız, nerden biliyorsun? dedi.

Ben arayı bulmak için,

— Biz su kıyısında oturacağız ama, ağaç üstünde değil, apartımanda, dedim.

İlana göre, bizim apartımanın etrafı meskûn imiş. İlkokulu varmış. Hemen planda ilkokulun yerini bulduk. Bizim apartımandan çık, okula gir. Plajdan ayrı bir de gazinosu var. Bizden şöyle yüz metre kadar yukarda da hastanesi var. Dükkân dolu. Çarşı pazar önünde. Elektriği gelmiş. Telefonu da var. Su dersen, kaynak suyu. Her eve bir kaynak. Kimyahanede tahlilini yaptırmışlar, dünyanın en iyi suyu olduğu anlaşılmış.

İlanda her satırı okudukça, keyfimizden bir nağra atıyoruz. Çocukların karşısında babalık ciddiyetimin bozulmayacağını bilsem, kalkıp göbek atacağım. Ama kaynanam dayanamadı, kapıdan çıkmak bahanesiyle, «Merdivenden tıngır da mıngır inerkeeen...» diye eski bir türkü söyleyerek göbek atmaya, parmaklarını şıkırdatmaya başladı.

Ben öyle keyfe geldim ki, karıma,

— Yahu, misafir için ayırdığın bir pişirimlik kahve vardı, pişir şunu da içelim, dedim.

Karımın eli bereketlidir. O bir pişirimlik misafir kahvesinden, bana, kendisine, kaynanama, üç kahve çıkardı.

— Kahve bitti, dedi, ama inanmadım. O yine misafir

için bir pişirimlik kahve daha ayırmıştır.

Kahveleri içerken birden aklımız başımıza geldi. Apartıman katını almak için peşin olarak onikibinbeşyüz lira vermek gerekir. Nerde para? Hemen karıma,

— Ben sana çarşamba günü ikiyüz lira vermiştim, getir onu, dedim.

— Aaa... Ne ikiyüz lirası ayol, sen bana ikiyüz lirayı vereli on gün oldu. İkiyüz kuruş bile kalmadı.

— Siz böyle har vurup harman savurursanız, biz de kira köşelerinden zor kurtuluruz... diye bağırdım.

— İkiyüz lirayla mı apartımanı alacaktın?

— Allah Allah... İkiyüz ordan, beşyüz ordan on onikibin beşyüzü tamamlardık işte.

Kaynanam,

— Çocuklar, dedi, benim sandığımda üçyüz liram var. Benim o cenaze param. Dünyada kimseye vermezdim ama, ev almak için borç olarak veririm. Yalnız eve yerleşir yerleşmez, paramı geri isterim.

— Tabii canım, senin cenaze paranı da yiyecek değiliz ya...

Oğlana,

— Eline kâğıt kalem al da yaz, dedim, yaz... Üçyüz...

Büyük oğlum kâğıda üçyüzü yazdı.

— Yaz altına bin daha...

Karım,

— O nerede? diye sordu.

— On gün sonra işten alacağım para.

— Aaa... Biz ne yiyip içeceğiz?

— Yemeyi içmeyi bırak şimdi. Önce başımızı sokacak bir ev bulalım.

Oğlum, bin daha yazdı.

— Kaç etti?

— Binüçyüz...

— Eh kolayladık. Ne kaldı?

— Onbirbinikiyüz..

— Beşyüz daha yaz...

— O nerden?

— Ansiklopediyi satarız.

— Ansiklopediyi sanki ne yapacaktın da aldın, bilmem ki... Ben sana alma, dedim, al binbeşyüze, sat beşyüze...

— Canım aldık da kötü mü oldu, bak şimdi satarız, elimize para geçer. İkiyüzyirmibeş lira daha yaz!

— O nerden?

— Hüsnü'nün bana borcu vardı. Oniki yıldır istemedim. Şimdi gider isterim. Ne etti?

— İkibinyirmibeş lira.

— Hah, baba, sen Necdet Bey amcamdan yüzseksen lira alacağım var, derdin?

— Aferin, iyi aklıma getirdin, yüzseksen daha yaz!

Bir bağış arttırması havasına girdiğimizden karım,

— Üçyüzelli de benden yaz! dedi.

— Hani para yoktu?

— Ne olur olmaz diye bir kenara atmıştım.

— Haa dur dur, Şinasi'den de dörtyüzyetmişbeş lira alacağım var. Üzerinden çok zaman geçti ama olsun. Yaz! Ne etti?

— Üçbinotuz.

— Yahu, biraz da eşya satsak mı?

— Aman bizde satacak eşya mı var? Bedava versen kimse almaz.

— Öyle söyleme. Yaz sen, ikibin lira da eşya satışından. Yaz!... Üç bin lira da bizim Hidayet'ten borç alırım. Hıh, dörtbin daha yaz.

— O nerden?

— Bizim Sabri'den isterim.

Onikibinbeşyüzü tamamladık.

— Gördünüz mü, dedim. İnsan, bir kere niyetlenmeli. Ev yaptıranlara Allah yardım eder.

Ertesi gün paçaları sıvadık. Kâğıt üstünde hesapladığımız onikibinbeşyüz liranın, onikibuçuk kuruşunu bile

bulamadık. Borçluların hiçbiri borcunu vermedi. Bir tanesi hiç hatırlayamadı. Bir tanesi de,

— Asıl senin bana beşyüz lira borcun var, dedi.

İlk heyecanla cenaze parasını vermeye razı olan kaynanam,

— Ölürüm de cenazem ortalarda kalır, diye para vermekten vaz geçti.

Beni bir düşüncedir aldı. Derken o gece yarısı aklıma tam dahilere yaraşır bir düşünce geldi. Çalıştığım yerden bir yıllık paramı peşin isteyecektim.

En çıkar yol buymuş. Ev alacağımı söyleyince, bir yıllık alacağımı peşin ödediler. Para bankadan alındı. Faizi de ben ödeyecektim.

Karım,

— Peki, biz bir yıl ne yiyip içeceğiz? dedi.

— Yahu bir kere evi alalım, yemeği içmeyi kim düşünür? Yoksa sokaklarda kalacağız.

Ben bir yıl para almadan çalışacağım. Daha doğrusu, parayı peşin aldığımdan bana bedava çalışacakmışım gibi geliyordu.

Parayı cebimize koyduk. Bizde bir sevinç, bir sevinç, uçuyoruz... Çoluk çocuk, ilanda adresi yazılı yazıhanenin yolunu tuttuk. Çocukların gelmesini istemedim ama, onlar da çok heyecanlı olduklarından gelmek istediler.

İlana göre saat onda yazıhane önünden otobüs kalkacak, bizi «Bülbül Yuvası Evleri»ne götürecek.

Yazıhanede, bizim apartımanın maketi, villaların resimleri var. Gazetedeki ilanda resmini gördüğüm apartımanı öyle benimsedim ki, artık hep, bizim apartıman deyip duruyordum. Doğrusu apartımanların, villaların hepsi de şahane. Daha başkaları da gelmiş. Hepimiz olduk onaltı kişi. Ama onlar bizim gibi evcek gelmemişler, hep birer kişi. Dört de kadın var. Saat onbir oldu. Kadınlardan şişman olanı,

— Otobüs kalkmıyor mu? diye sordu.

Gelenler az olduğundan, otobüsle değil, otomobille gidilecekmiş. Onbirbuçukta, üç otomobile doluştuk, gidiyoruz.

Bizim arabada yalnız bizim aile var. Epiy bir zaman araba yol aldı. Şehrin dışına çıktık. Şehrin dışında da bir saat kadar gittikten sonra şoföre,

— Aman kardeş, galiba yolu şaşırdık, dedim. İlanda yazılana bakılırsa, gideceğimiz yer bu kadar uzak olmayacaktı.

— Öndeki arabayı izliyorum, bana öyle söylediler, dedi.

Bizimki, üç arabanın en arkada gideniydi. Böylece bir zaman daha yol aldık. Ben yine dayanamadım,

— Sakın öndekiler yolu şaşırmış olmasınlar, dedim.

Şoför kızdı:

— Öndeki arabada yapıların sahibi var.

Belki bir, belki iki saat daha gittik. Beni iyice bir kuşku aldı. Karım yavaşça kulağıma,

— Parayı yanımıza almamalıymışız, dedi. Bir de dağ başlarında bizi soyarlarsa, yandık...

Neden sonra şoför de işkillendi:

— Yoksa biz başka bir arabanın arkasına mı düştük?

Klakson çalarak arabayı sürdü, öndeki arabayı sollarken o arabanın şoförüne,

— Daha gidecek miyiz? diye bağırdı.

Öbür arabadan biri de ona bağırdı:

— Az ilerde...

Bizim araba yine geriden onları izliyor. Asfalttan sağa, toprak bir yola saptık. Bir zaman da bu toprak yoldan gittikten sonra dağa yukarı, bayıra vurdu. Hava sıcak, arabada pişiyoruz. Arabanın motoru hırıldadıkça şoför küplere biniyor, sövüp sayıyor:

— Ulan Konya vilayetine mi geldik, Haymana ovasına mı geldik? Burası ne cehennemin dibi?... Yahu, bu millette hiç akıl yok mu be? Bu dağ başında ev yapılır mı?

Benim küçük oğlan,

— Dağ başı değil, deniz kıyısı... dedi.

Yolun yolluğu kalmadı, tümsekler, iniş, çıkış... Arabanın arkası küt küt bozuk yolun tümseklerine vuruyor. Derken en öndeki araba durdu, ikinci, sonra da bizimki durdu. Arabadan indik. Ben hemen, geniş bir soluk aldım:

— Çocuklar, şu manzaranın güzelliğine bakın. Bizim evlere geldiğimiz belli.

Oğlan,

— Manzara nerde baba? diye sordu.

Alacağımız ev semtinin kötülenmesine dayanamadığım için,

— Kör müsün ulan, cennet gibi bir yer. Şu tabiatın güzelliğine bak... diye bağırdım.

Ayağımızı bastığımız yer, kızgın kaya parçalarıydı. Önümüzde de kayalar, kıvrım kıvrım, kuşak kuşak bükülmüşlerdi. Jeoloji öğrenimi için aramakla bulunmaz bir yerdi. Kızgın kayalarda yansıyan güneşin sıcağı yüzümüze çarpıyordu. Karım,

— Ne de güzel deniz havası esiyor, dedi.

Bu sırada «Bülbül Yuvası Evleri»nin sahibiyle üç şoför kavga etmekteydiler. Şoförler, burdan bir adım ileri gidemeyeceklerini söylüyorlardı.

En edepsizi olan bizim şoför,

— Bayım, diyor, bu bayırdan katır olsa çıkamaz be... Araba hiç gider mi?

Ev sahibi olmak umudu içimize öyle yerleşmiş ki, müşterilerden şişman kadın,

— Aaa, ayol gayet tatlı bir meyil... Araba çıkmaz olur muymuş hiç, dedi.

Kaynanam kızdı:

— İlâhi hanım, siz meyil görmemişsiniz, bunun neresinde meyil varmış Siz buna meyil mi diyorsunuz? Dümdüz yol işte...

Şoförler gelmeyince, bizim mahallenin sahibi,

— Bayanlar, baylar, iki adımlık yol kaldı, buyrun yürüyerek gidelim, dedi.

Şoförlere döndü:

— Siz burda bekleyin!

Şoförün biri,

— Yahu, bu güneşin altında arabalar çatlar, beklenmez, dedi.

Şoförlere,

— Artık uzun ettiniz, dedim, püfür püfür rüzgâr esiyor be... Siz yalnız dikkat edin de rüzgârda durmayın, nezle olursunuz.

Ceketimi çıkarıp elime aldım. Ceketi sıksak, bir kova ter akacak.

Ya Allah, dedik çıktık yola. Yürüdüğümüz, önce araba yoluydu, sonra bir keçi yolu oldu, daha sonra büsbütün yol kayboldu, çiğ araziye düştük, çiğ ve dalgalı bir arazi... Bütün müşteriler birbirimize, manzaranın güzelliğini anlata anlata bitiremiyorduk. Ne kadar gittik bilmiyorum, müşterilerden biri, mahallenin sahibine,

— Acaba şimdi hangi vilayet dahilinde bulunuyoruz? diye sordu.

Mahallenin sahibi adama ters ters bakınca ben araya girip,

— Bayım, rica ederim, dedim, burası İstanbul'un göbeği sayılır.

— Sayılır ne demek, burası İstanbul'un göbeği...

Ben de,

— Hani, yani... sözün gelişi... dedim.

O engebeli arazide iki, üç tepe aştık. Çürük bir araziye geldik. Ayaklarımızın altındaki taş kırıntıları bastıkça kayıyordu. Şişman kadın,

— Şu gölgede dinlensek mi biraz? dedi.

«Şu gölge» dediği yer, alev alev yanan kıpkızıl bir kayanın dibiydi. Yumurtayı bıraksan, iki dakikada pişer, uskumruyu koysan hemen çiroz olur. Kaynanam,

— Bir ayak önce sağ salim evimize gidelim, dedi.

Satın almayı tasarladığımız evi öyle benimsemiştik ki,

kaynanam bile daha görmeden «evimiz» diyordu.

Biz, ayak basılmamış çöllerde keşfe çıkmış «heyet-i seferiye»lere dönmüştük. Benim küçük oğlan,

— Yoruldum... diye mızıldanmaya başladı.

Ağabeyisi,

— Sus ulan, dedi, ev deniz kıyısındaymış, şimdi denize gireriz.

Ama biraz sonra o da,

— Susadım... diye tutturdu.

Bizi getirenlerden biri,

— Nerdeyse geldik, biraz bekle... Buz gibi suları var, dedi.

Bizim takım dökülmeye başladı. Küçük oğlanı kucağıma aldım. Kız,

— Ben artık gidemem, dedi.

Kaynanam ona,

— Kız seni bu dağ başında kurtlar, kuşlar parçalar, dedi.

Müşterilerden bir erkek,

— Merak etmeyin teyze, bu kadar sıcak yerde kurt yaşamaz. Olsa olsa aslan, kaplan bulunur, dedi.

Yamaçlar, sırtlar, bayırlardan sonra zorlu bir dağa vurduk ki, benim diyen dağcı burdan zor çıkar. Ben çok kızdım, bizim aile efradına,

— Yahu, böyle yere çoluk çocuk gelinir mi? diye bağırdım, baksanıza herkes tek başına gelmiş. Ne vardı da doldunuz? Seyran mı var?

Karım hemen alacağımız evin yolunu savunmaya geçti:

— Evet, birazcık yokuş gibi ama, olsun, daha iyi... İner çıkarız da şişmanlamayız hiç olmazsa...

Bizimkilerin hepsi dağın dibinde kaldılar. Ben, teker teker hepsini, kimini kucağımda, kimisini sırtımda dağa çıkardım. Dağın doruğuna çıkınca, önümüze bir yayla açıldı. Mahallenin sahibi,

— İşte geldik! dedi.

Alıcılardan biri,

— Aaa, ne de yakınmış!... dedi.

Elimi gözlerime siper edip, gösterdiği yöne baktım, ama bişey göremedim. Öbürleri de benim gibi baktılar. Onların da bişey gördüklerini sanmıyorum. Ama, yaşlıca bir erkek,

— Ooo, güzel yermiş doğrusu... dedi.

Şişman kadın,

— Çok güzel, dedi.

Benim kızla, iki oğlandan başka hepimiz, gösterilen yerin güzel, çok güzel olduğunu söyledik. Kızım,

— Baba, apartıman nerde? dedi.

— Dağı aşınca görünecek herhalde... dedim.

Oğlan,

— Deniz nerde baba? dedi.

— Oğlum, dağ başında deniz olur mu? Şu dağı aşalım, denizin dibine ineceğiz.

Yaylada bir zaman daha gittikten sonra, bir takım taş yığınlarının yanına geldik. Karşıdan iki adam hop diye bir yerden çıktı, bizi karşıladı. Taş yığınlarının sağ yanında toprak, bir karış kadar eşelenmiş. Mahallenin sahibiyle gelenlerden biri,

— İşte efendim, burası... dedi.

Ben,

— Yer çok güzel, dedim, apartıman nerde?

— Burda beyim. Burası kapı. Bir kapı da arkada var. Her katta üç daire.

Eliyle, eşelenmiş toprak üstünde, her bölük evin bölümlerini gösteriyordu:

— Burası yatak odası, burası bir oda daha... Mutfak bir yirmiye, bir otuzbeş..

Bana döndü:

— Siz dördüncü katta mı istiyorsunuz?

— Evet...

Eliyle, gökyüzüne doğru bir yeri gösterdi.

— Sizin daire burası... Şurda banyo var... Antre çok

geniştir. Gerektiğinde misafir odası olarak da kullanılabilir. İkiye ikibuçuk...

Sonra hepimize birden anlatmaya başladı:

— Bu blok apartımanda onbeş daire var...

Gözlerimiz havalardaydı.

— Bu onbeş dairenin onbiri satıldı.

Havada uçan bir sineğe bakar gibi, gözlerimiz adamın havada dolaşan işaret parmağının ucunda, başımızı o yana bu yana çevirerek bakıyorduk.

— Satılmamış dört daire kaldı.

Sanki apartımanı yalnız o görüyor, biz bu büyülü apartımanı göremiyorduk.

— Dairelerden yalnız biri üç oda, öbürleri dört oda. Gördüğünüz gibi çok sağlam malzemeyle yapılmıştır.

Öbür müşteriler de bizim gibi evsizlikten kimbilir nasıl bunalıp sıkışmışlar ki, hiçkimse sesini çıkarmıyordu.

— Biz apartıman bitmiş sandıktı, dedim.

Daha yapılmamış evlerin satıcısı,

— Nerde bayım, dedi, bitse boş yer kalır mıydı?

Öbür müşteriler, sanki alacakları kat ellerinden kaçacakmış gibi bana kızarak bağırıştılar:

— Nerde o bolluk...

— Oh maşallah, hazır apartıman bulacak efendi...

— İlanınızda tiren istasyonuna iki dakika diye yazıyor, dedim.

Mahallenin sahibi,

— Sizin bacaklarınızın kuvvetine bakar, çok hızlı koşarsanız iki dakika bile sürmez. İstasyon nah şurası... diyerek eliyle belirsiz bir yer gösterdi.

Bu kez ben,

— Tiren apartımanın önünden geçiyor, dedim, yani öyle sayılır.

— Apartıman, tirene, istasyondan daha yakın... dedi.

Bir yaşlı adam,

— Manzara! dedi.

Müşterilerden biri,

— Yoo... Manzaraya diyecek yok, dedi.

Mahallenin sahibi,

— Daha bu bişey değil, dedi, gece olsun da mehtapta seyredin siz burasını.

Alıcılardan bir kadın,

— Belli, doyum olmaz, dedi.

Küçük oğlan «Su» diye bağırıp duruyordu.

— Suyu var diye yazıyor ilanda... dedim.

Mahallenin sahibi, bizi karşılayan iki işçiden birine,

— Su getir!... dedi.

Adam koştu, çıkrıklı kuyuya bir kova saldı. Adamlardan biri,

— Burdaki suyun üstüne su yok, dedi, her ev bir kuyu kazabilir. Elli, altmış metre kazınca hemen su çıkıyor. Hem de şerbet gibi bir su. Hiç şişkinlik vermez. Ne yerseniz hemen hazmettirir. Su değil, mübarek, gazoz. Sonra içinizde ne kadar kum, taş, pislik varsa hepsini döker, söker çıkarır.

Çıkrığın başındaki işçi boyuna kuyuya ip salıyordu. Saldı saldı, sonra arkadaşına,

— İp getir ulaan!... diye bağırdı.

Arkadaşı, koştu bir kangal ip getirdi. Yeni gelen ipi, kovanın ipine eklediler, aşağı salladılar. O ip de bitti. Kuyu başındaki,

— Bugün su çekilmiş, ip getir, dedi.

Arkadaşı bir kangal daha ip getirdi. Onu da bağladılar.

Adam,

— Şehirdeki gibi burada su sıkıntısı yok, dedi, bir motopomp tak, gürül gürül su aksın...

Hepimiz susuzluktan yandığımız, dilimiz damağımıza yapıştığı için, kuyunun başına toplanmıştık. İp salan işçi,

— Su kaçmış yahu, daha ip getir, dedi.

Arkadaşı bir kangal ip daha getirdi. Müşterilerden biri,

— Şehirde nedir çektiğimiz su sıkıntısı, dedi. Burda su sıkıntısı yok. Yeter ki ip sıkıntısı olmasın, evde bol bol ip

olsun.

Başka biri,

— Burda olsa olsa ip sıkıntısı olur, dedi.

Kuyubaşındaki işçi,

— Bu namussuz kuyunun bugün dibi mi delindi yahu, dedi, getir ulan şurdan bir kangal ip daha...

Bir kangal ip daha getirildi. Kova ipinin ucuna bağlandı. Aşağı salındı. Güm diye kuyu dibinden bir ses gelince, mahallenin sahibi,

— Duydunuz ya sesi, dedi, ne ses!... İyi suyun sesi işte böyle güm güm öter.

İşçi kovayı yukarı çekmeye başladı. Ama ipın ağırlığı, kovanın ağırlığından çok olduğundan adam yoruldu, arkadaşına nöbeti bıraktı.

Küçük oğlum,

— Baba su... deyip duruyordu.

— Dur oğlum, işte suyu kuyudan çekiyorlar... dedim.

Öbür işçi de ipi çekmekten yorulmuştu, nöbeti arkadaşına verdi. Kova dışarı çıktı. Ama boştu. İşçi,

— Tuh... dedi, ulan kova delikti, yukarı çıkana kadar delikten su akmış be...

Kova büsbütün de boş sayılmazdı. Şişman kadın kovaya başını daldırdı. Zavallı susuzluktan yanmıştı. Gırtlağından giden suyun lıkırtısını duyuyorduk. Kadından sonra müşterilerden biri kovayı başına dikti. Ondan sonra öbürleri. Her içen,

— Ohhh, şeker gibi su... Buz mübarek... diyordu.

Kova üç kere kuyuya daldı çıktı. En sonra ben içtim. Suya hiç diyecek yok, İngiliz tuzu, hintyağı, bu suyun yanında limonata gibi kalır. Renginin koyu kahverengi olmasından, bir de içinde çamur bulunmasından başka hiçbir kusuru yok. Her su içenin dudaklarından çenesine çamur sızıyordu. Elimle ağzımdaki çamurları sildim.

— Su değil, âb-ı hayat mübarek... dedim.

Şişman kadın,

— İlanda etrafı meskûn diye yazıyordu, dedi.

Mahallenin sahibi,

— Meskûn ya, dedi, görmüyor musunuz? Bu adamlar burada kalıyorlar.

İki işçinin çadırını gösteriyordu.

— Resimdeki asfalt yol nerde?

— Şurdan indiniz mi asfalt. Evler yapılınca burdan da geçecek...

Ev derdinden canı iyice yanmış bir alıcı hemen savunmaya geçti:

— Yol bile istemez, her tarafı beton gibi maşallah...

— Okul nerde?

— Okul, şu tümsek var ya, onun arkasına yapılacak... Onun sağında cami olacak... Daha geride hastane yapılacak... Gazino da şurda olacak... Çarşısı mahallenin ortasında kurulacak...

Şişman kadın,

— Aman çok iyi, dedi bakkala seslen, istediğini getirsin.

Benim büyük oğlan,

— Deniz nerde? diye sordu.

Kaynanam,

— Yaa, plajı neresi? Romatizmalarım için kum banyosu iyi gelir... dedi.

— Tam size göre burası teyze, dedi, deniz işte görünüyor ya...

Hepimiz bulunduğumuz tepenin üstünden ayrı ayrı yerlere doğru baktık. Hiç kimse denizi görememişti. Mahallenin sahibi,

— Efendim, deniz üst katlardan görünür, dedi. Apartımanın üstünde geniş bir taras var. Tarastan, denizi görmek için, herkes yararlanabilir.

— Alt katlardan görünmez mi?

— Görünür. Bütün Marmara ayağınızın altında. Bikaç metre sıçrayabilseniz, burdan bile görünür. Bakın, şurala-

rı hep deniz...

Şişman kadın,

— Bayıldım, dedi. Doğrusu denizi çok güzel.

Gözlüklü bir müşteri, sanki herşeyi görmüş de bir denizi görmemiş gibi,

— Ben denizi göremiyorum, dedi.

Mahallenin sahibi,

— Bir küçük dürbün ister, dedi.

Şişman kadın,

— Dürbünü de beraber veriyor musunuz? diye sordu.

Mahallenin sahibi,

— Biz artık dürbün vermiyoruz. Onu siz alırsınız, dedi, biz yalnız elektriği getirttik.

— Elektrik nerede?

— Bütün tesisatı yapıldı, yalnız direkleri dikilecek, bir de teller gerilecek. Bir direklere kaldı iş...

Hepimiz beğenmiştik. Mahallenin sahibi, parsellenmiş bir arazi planı çıkardı. Her parselin üstüne kırmızı kalemle çarpı konmuştu.

— Bakın bu evler satıldı, dedi, şimdi bu boş kalanlardan hangisini istiyorsanız ayırtın.

Gözlüklü alıcı,

— Evler ne zaman bitecek?... dedi.

— Efendim evler... Şimdi onikibin lira vereceksiniz. Temeli çıkınca üçbin lira. Birinci kat çıkınca yedibin lira... İkinci kat çıkınca beşbin daha... Üçüncü kat çıkınca onbin... Dördüncü katta beşbin... Sonra doğramalar başlayınca, ikişer bin... Çatı kapanıp camlar takılınca onar bin... İçeri girerken beşer bin... Ondan sonra geriye kalanı, sekiz yılda taksitle alınacak.

— Al oğlum, onikişer bin lira da, makbuz ver beylere...

Şişman kadın,

— Ama ilanınız öyle değildi, dedi.

Gözlüklü müşteri,

— Onikibin peşin, gerisi taksit yazıyordu ilanda... dedi.

— Biz de öyle diyoruz. Temel kazılınca beşbin, temel çıkınca... Hep taksit taksit...

Çektiğimiz ev sıkıntısı yüzünden, daha temelleri bile atılmamış bu hayal evleri o kadar benimsemiş olduğumuz ve gözlerimiz hiçbir kusuru görmediği halde, peşin para istenince çok bozulduk.

Müşterilerden biri,

— Burda manzara filan yok, dedi.

Şişman kadın,

— Manzaradan geçtik, hani deniz, hani yol? diye söylendi.

Bir müşteri de,

— Ne su, ne elektrik... Burda bişey yok yahu... dedi.

Ben,

— Ev de yok ortada kardeşim, hadi ev olsa neyse... dedim.

Hep birden otomobilleri bıraktığımız yere doğru yürüdük. Yolda, burasının oturulacak bir yer olmadığını birbirimize anlatıyorduk.

Düşe kalka otomobilleri bıraktığımız yere geldik. Şoförlerden biri dayanamamış, arabasını sürüp gitmiş. Hepimiz üstüste iki arabaya doluştuk. Gece yarısı şehre vardık.

Ertesi günü yine gazetelerde ilanını gördüğümüz başka bir yere, «Yüzonbir Evler» mahallesine gittik. Orası birinciden de beterdi.

Şimdi biz üç aydır, cebimizde para, ev arıyoruz. Dün akşam karıma,

— Kaç para kaldı? diye sordum.

Karım, onikibin liradan kalan parayı saydı:

— Tastamam, binüçyüzseksen lira...

İçkiyle başım hiç hoş değildir.

— Şurdan bir şişe rakı aldır, iyi bir sofra kur, canım içmek istiyor, dedim.

Ağzına içki koymamış olan karım,

— Benim de canım istiyor, dedi.

Kaynanam ki, bir yudum içki içenin cehennemde cayır cayır yanacağını söyler, o bile,

— Aranızda bir kadehcik de ben yuvarlayayım, baş ağrısına iyi gelirmiş, dedi.

Bizim oturduğumuz kat satılıyor. Biz ev bulamadık. Çalıştığım yerden peşin aldığım bir yıllık param da bitti. Şimdi ben bir yıl para almadan çalışacağım demektir. Adaaam sen de!...

Buz gibi rakı geldi sofraya.

— Haydi şerefinize, sağlığınıza bayanlar, baylar!...

BAKANLIK EMRİNDE BİRİ

Kusura bakmayın, hikâyemin başında «Bakanlık emrine alınma»nın ne olduğuna değgin küçük bir bilgiçlik taslamam gerekiyor. Bir memurun üçte ikisi sepetlenir de üçte biri bağlı olduğu bakanlıkta kalırsa buna «Bakanlık emrine alınma» derler. Bu sırada aylığın üçte birini verirler. Çalıştırmazlar da... Başka bir iş de yapamazsın. Soruşturma sonunda sorumlu görülürse mahkemeye verirler. Hiçbir sorumluluğun yoksa, ya yeniden işe alırlar, yada hiç almazlar. Ama hiçbir sorumu olmasa bile, işini yeniden alanlar pek azdır. «Görülen lüzum üzerine» filan gibi bir kulp uydurup memurluktan sepetlerler.

Çok kişi «Bakanlık emrine alınma»nın ne olduğunu bilmez de ondan bunları anlattım. Başıma gelenler de zaten o yüzden olmuştu...

Beni «Bakanlık emrine» almışlardı. Sonumu iyi görmüyordum. Mahkemeye veremeyeceklerdi ama, bir kulp bulup atacaklarını biliyordum. Hem de öyle oldu. Sonunda benim kadromu kaldırdılar. Kadro olmayınca da ister istemez hidrojen gibi açıkta kaldım.

«Bakanlık emrine» alındığım sırada iş yok, güç yok, hiç olmazsa bir Anadolu gezisine çıkayım, dedim. Sınıf arkadaşlarımdan biri, orta Anadolu illerinden birine yeni vali olmuştu. Bikaç kez, ille de gel, diye mektup yazmıştı. Orasını da hiç görmediğim için, hazır bakanlık emrine de alınmışken, gidip bir gezeyim, dedim.

İkinci Dünya Savaşının da en civcivli zamanı. Ekmekten, şekere, gaza kadar herşey karneyle veriliyor. Kadından başka herşey karneli. Yalnız kadın bol o sıralar...

Küçük bir valizle yola çıktım. Arkadaşımın vali olduğu ile gittim. Vilayet konağında bir toplantı varmış. Ben ar-

kadaşımın odasına girdiğim zaman, içerisi kalabalıktı. Arkadaşım beni görünce, boynuma sarıldı, kucaklaştık. Odasında altı kişi vardı. Onlara beni,

— Sınıf arkadaşımdır, bizim sınıfın en çalışkanıydı... diye, pek çok öğerek, şişirerek tanıttı. Öyle pohpohladı ki, utandım. Oldum olasıya utangacımdır. Arkadaşımın beni, kendine pay çıkarmak için pohpohladığını anlıyordum. Odasındaki altı kişiye, «Bakın benim ne değerli arkadaşım var...» demek istiyordu. Aklı sıra o beni şişirdikçe ben de onu göklere çıkaracaktım. O da, böylece övünecekti. Oysa ben, o beni övdükçe büsbütün büzülüyor, küçülüyordum. Ağzımdan ikidebir «Estağfurullah»dan başka söz çıkmıyordu.

Arkadaşım olan vali, beni durmadan şişiriyordu ama, öbürlerinin hiç aldırdığı yoktu. Bu altı kişi, giyinişlerine, konuşuşlarına bakılırsa, bu ilin yerli zenginleri, sayılı ve soylu kişileriydi. Onlar kendi dalgalarında, valiyle olan çıkarlarındaydılar.

Epey şişirdikten sonra, vali olan arkadaşım,

— Eee... Nasıl oldu da gelebildin?... dedi.

— Hiç sorma, dedim, işten güçten başımı kaşıyacak vaktim yoktu ya, bereket versin bakanlık emrine alındım da, işte o fırsattan yararlanıp gezmeye geldim.

Bakanlık emrine alındığımı duyar duymaz, vali arkadaşımın yüzü karmakarışık oldu. Birdenbire bozuldu. Ama buna karşılık demindenberi bana boşveren altı kişi, büyük bir ilgi duydular. Bir tanesi, büyük saygıyla,

— Ya... dedi, demek zatıâliniz bakanlık emrindesiniz?

— Evet, dedim.

— Efendim, vilayetimize hoş geldiniz. Birdenbire oldu... Neden daha önce haber vermediniz beyefendi? Sizi karşılayamadık, affedersiniz.

Başka birisi de,

— Zatıâliniz şehrimizin misafiri sayılırsınız, dedi.

Ama valinin suratı asılmıştı. Bakanlık emrine alınmış

bir arkadaşının kendisini ziyarete gelmiş olması, hükümet yanındaki durumunu bozabilirdi. Suratından, içinden geçenleri anlıyordum.

— Ne zaman gideceksin? diye sordu.

— Biraz önce geldim, bikaç gün kalır, giderim, dedim.

Altı kişiden biri,

— Aman beyefendi, biz sizi öyle kolay kolay bırakmayız. Misafirimizsiniz... dedi.

Bitürlü durumu kavrayamıyordum. İçimden, demek bu adamlar muhalif olacaklar, onun için bakanlık emrine alınmış birine böyle saygı gösteriyorlar, dedim.

Arkadaşımın suratına dayanamadığım için,

— Kendime bir otel arayayım, dedim.

O da bana çeyrek ağızla,

— Giderken yine uğra, dedi.

Ben kapıdan çıkarken, hiç yerinden kıpırdamadı. Buna karşılık o altı kişi beni taa kapının dışına kadar saygıyla uğurladılar.

Şehrin en büyük oteline gittim. Otel kâtibi otel defterine kimliğimi yazarken,

— Ne iş yaparsınız? diye sordu.

— Bakanlık emrindeyim, dedim.

Kâtip birden yerinden fırladı, ceketinin önünü iliklediı,

— Otelimize şeref verdiniz efendim, dedi.

Elimden valizimi aldı, beni odama kadar götürdü.

— Bir emriniz var mı efendim? dedi.

— Estağfurullah... dedim.

Otel odasının penceresinden biraz baktıktan sonra dışarı çıktım. Kimi görsem durup saygıyla selam veriyordu. Arkamdan da,

— Bakanlık emrinde... diye fısıldaştıklarını duyuyordum.

Neler döndüğünü bitürlü anlayamıyordum. Bu saygı gösterisi nedendi?

Herşey gibi o zaman ekmek de kıt. Lokantalarda bile

ekmek yok. Fırının önüne halk yığılmış, birbirini eziyor. Ben de araya sıkıştım. Derken yanıma bir bekçi sokuldu. Bir selam verdi:

— Buyurun beyefendi.

Kalabalığı iterek yol açtı. Oradan biri,

— Yahu, bu ne iş? Biz sabahtanberi burada beklerken... diye söylenecek oldu.

Bekçi hemen ona yanaştı,

— Şişşşt!... Ne söyleniyorsun be... O bakanlık emrinde bir adam... diye fısıldadı.

Fırına girdik. Bekçi fırıncıya, beni göstererek,

— Beyefendi bakanlık emrindedir, hergün ne kadar ekmek isterse oteline götüreceksiniz, dedi.

Fırıncı da,

— Başüstüne, tabii... elbette... dedi.

Fırından çıktım, bir lokantaya gittim. O zamanlar yarısı toprak, yarısı arpa ve çavdar, bir parça da buğday unundan kapkara bir ekmek yeniyor. Benim önüme, pamuk gibi koca bir francala getirdiler.

Yemek yerken sağdan soldan konuşulanların benim için olduğunu sezinliyordum.

— Teftişe gelmiş olacak...

— Habersizden gelmiş.

— Apansızdan bastırmış...

— Aşkolsun... İnsan bakanlık emrinde oldu mu, böyle olmalı...

Yemekten sonra garson para almadı. Lokantanın sahibi geldi, önümde iki büklüm,

— Aman efendim, dedi, kırk yılda bir şehrimize bakanlık emrinde bir zat gelmiş, siz bizim misafirimizsiniz. Dünyada para almam.

— Yahu, ben bakanlık emrindeyim, dedikçe; o,

— Biliyoruz efendim, bakanlık emrindesiniz, diyordu.

Ne yaptımsa parayı aldıramadım.

Hemen o gün bu şehirden ayrılmaya karar verdim. Öğ-

leden sonra valinin yanına gittim. Odasında yalnızdı.

— Birkaç gün kalacaktım ama, vazgeçtim, bugün gidiyorum, dedim.

— Valla sen bilirsin, dedi.

Saatine baktı,

— Yarım saat sonra otobüs var, dedi, burada günde bir otobüs kalkar istasyona...

Gitmek üzere ayağa kalktım.

— Dur, yanına birini vereyim de seni otobüse kadar götürsün. Otobüslerin nereden kalktığını bilmezsin, dedi.

Gidip gitmediğimi iyice anlamak, benden kurtulduğuna inanmak için yanıma adam vermek istediğini anladım. Zile bastı. Gelen memura,

— Beyi otobüse kadar götürüp uğurlayın! dedi.

Sonra da ne olur ne olmaz gibilerden o adama,

— Bey, bakanlık emrindedir, dedi.

Yani, «göz kulak ol, ona göre...» demek istiyordu. Valinin odasından çıktık. Ama bitürlü vilayetin kapısından çıkamıyoruz. Kapıya gelince, adam iki kat eğildi.

— Buyurun efendim, dedi.

Ben de ona,

— Rica ederim, siz buyurun, dedim.

Doğrusu ben o kadar ince biri değilimdir ama, karşınızdaki incelirse, ister istemez siz de incelmek zorunda kalıyorsunuz. Adam,

— Vallahi olmaz, istirham ederim, önce siz buyurun, dedi.

— İmkânı yok beyefendi, önce siz buyurun, dedim.

— Hicap ederim beyefendi... Zatıâliniz buyurun...

— Katiyen olmaz...

— Aman efendim...

— Lütfen...

— Ayağınızı öpeyim, geçin...

— Kulunuz olayım, siz buyurun...

— Nasıl olur efendim? Yalvarırım buyurunuz.

— Valla buyurmam. Allah aşkına geçin...

— Ayıp olur...

— Olmaz olmaz... Geçin...

— Emredersiniz, lâkin siz önce...

— Beni mahçup ediyorsunuz.

— Asıl mahcup olan bendenizim...

Saate baktım, otobüsün kalkmasına yirmi dakika var.

— Yahu, otobüsü kaçıracağız, geç şurdan! dedim.

Adam, yerlere kadar eğilerek,

— Hizmetkârınızım efendim, başüstüne efendim... diye diye yüzü bana dönük, kıçın kıçın kapıdan çıktı. Arkasından da ben çıktım.

Ama bu kez de bitürlü yolda gidemiyoruz. Adam önümde el pençe durup duruyor. Duruyor dedimse; yanımda değil, benden üç adım geride, sol yanımda.

— Ayıp oluyor beyim, dedim, yanıma gelin rica ederim.

— Siz buyurun, ben arkanızdan gelirim, dedi.

Hiç böyle arkamda adam yürütmeye alışmamışım. Bayağı utanıyorum. Onunla bir hizaya gelmek için üç, dört adım geri gittim. Bu kez o da geri geri gitti. Yine aramızda üç dört adım kaldı. Ben, bir sol geri daha yaptım. O da sol geri yaptı. Başımı geri çevirip adama baktım.

— Yahu, gel yanıma da gidelim, dedim.

— Aman efendim, estağfurullah, dedi. Bendeniz zatıâlinizle yanyana yürüyebilir miyim?

— Kardeşim, ben bakanlık emrinde bir memurum.

— Biliyorum efendim, inşallah daha da yükselirsiniz.

Bir sol geri daha yaptım. O da öyle...

— Rica ederim, yanıma gelin.

— Çok alçakgönüllü bir adamsınız. Lakin yanınıza gelemem. Başkaları görürse vallahi bendenizi haddini bilmiyor diye ayıplarlar.

— Kimse görmez, gel şöyle. Ara sokaklardan gideriz, kimse görmez, gel!

— Mazur görün, gelemem.

— Gel yahu!

— Gelemem beyefendi.

Şöyle aklımca bir geri sıçrayım da adamı tutayım, dedim. Bir saldırdım geriye... Nerde, o benden önce çekirge gibi sıçradı. Aramızda hep üç dört adım tutmaya çalışıyor. Biz üçer adım geri geri sola doğru gidiyoruz. Vilayet binası arkamızda kalacağına, önümüzde kaldı. Biz gerimizde, solda bir sokağa saptık. Ben sol geri ettikçe, o da sol geri ediyor. Artık iş inada bindi.

— Yahu gel, yanıma gel, otobüs kalkacak.

— Kalksın, dedi, otobüs değil uçak kalksa bendeniz yanınıza gelemem.

Koşup da şunu yakalayayım hiç olmazsa, dedim. Bir saldırdım. O benden önce tetikteymiş. Başladı kaçmaya. Biz artık otobüsü falan unuttuk, otobüs diye ben adama koşuyorum. Millet de yığılmış, bakıyor.

Adamı yakalamaktan umudumu kesince,

— Allahaşkına gel... dedim.

— Başüstüne geleyim, dedi.

— Ama yanıma gel...

— Arkanızdan geliyorum beyefendi...

— Canın isterse gel, ben kendim giderim, dedim.

Yürümeye başladım. Bu kez de arkamı bırakmaz.

— Yahu git birader, başıma bela mısın?

— Sizi bırakamam, uğurlayacağım. Vali Bey darılır sonra.

Deminki kovalamacadan da arkamıza bir yığın takıldı. Hep birden otobüse geldik. Bana en önde yer ayırmışlar. Kalabalığın konuşmasından, demin adamı kötü bir iş yaptığı için kovaladığımı sandıklarını anladım.

— Aşkolsun, diyorlardı, her bakanlık emrinde olan böyle olsa, bütün işler düzelir.

— Yahu iyi ki Sabri Bey'i hiç görmedi. Onu görse sokak ortasında döverdi...

— Ne adam be...

Otobüs kalktı. Ben de kurtuldum.

HIRSIZ BU MUYDU?

Vapurda karşılaştık. Kan ter içindeydi.

— Nedir bu hâlin? dedim.

— Bilmiyor musun başıma gelenleri?... dedi.

— Yoo... Hayrola, n'oldu?

— Yahu, dillere düştük, senin haberin yok. Kaç gündür fellik fellik ev arıyoruz. Hoş ev değiştirsem de iş yok ya. Ne yapsam izimi kaybedemeyeceğim. En iyisi Avrupa'ya kaçmak...

Doğrusu önce başına kötü bir iş geldi de polisler arıyor sandım. Vapurun bir köşesine çektim. Yavaşça kulağına,

— Sana bir yardımda bulunabilir miyim? dedim.

— Sen değil, Hızır Aleyhisselam gelse bana yardım edemez.

— Bir cinayet mi?

— Yok canım. Keşke cinayet işleyeydim.

Belki hemşehrileriyle kan davaları vardır, diye düşündüm.

— Kim seni izliyor, söylesene. Belki seni gizleyecek bir yer buluruz.

— Eksik olma. Ama imkânsız.

— Anlatsana şu işi.

— Anlatayım. Sen bizim Göztepe'deki evi bilirsin.

— Bilirim.

— Biz oradan çıktık.

— Aaaa... Vah vah... Darılma ama, çok büyük aptallık etmişsin. Hiç o güzel evden çıkılır mı?

Göztepe'de bahçe içinde çok güzel, geniş bir evde oturuyorlardı. Hem de kirası ikiyüzelli lira.

— Keyfimizden mi çıktık? Sen de laf diye söylüyorsun, dedi.

— Ev sahibi mi çıkardı?

— Yok canım.

— İstimlak mı ettiler?

— Yoo...

— Peki, neye çıktın?

— Geçen yaz değil, daha önceki yaz, bizim eve hırsız girdi. Karakola haber verdim. «Hırsızın adını biliyor musunuz?» dediler. Nereden bileyim? Ne adını, ne adresini biliyorum. Eve, bu işlerden anlayan bir polis memuru gönderdiler. Memur bize biçok şeyler sordu. Biz de söyledik. Sonunda memur, hırsızın çaldığı eşyalardan, izlerden biçok ipuçları elde etti. Hırsızın kim olduğunu bize anlattı:

— Hırsız cigara tiryakisi. Günde dört, beş paket cigara içiyor. Hem de Gelincik cigarası.

Hırsızı bulmaya cigaradan başlayan polis memuruna,

— Nerden anladınız? diye sordum.

Bana, tabla içinde bir yığın izmarit gösterdi.

— Hırsız kısa boylu.

— Nerden bildiniz?

— Rafa yükselmek için ayağının altına iskemle koymuş. Çok da çay içiyor. Mutfakta çay içmiş. Hem de aydın bir adam. Kitaplara düşkün. İngilizce de biliyor. İngilizce kitapları karıştırmış.

Memur izleri bula bula,

— Şu koltukta oturmuş. Şu odaya da girmiş, dedi.

Gösterdiği bizim yatak odamızdı.

— 39 numara ayakkabı giyiyor. Oldukça şişman.

Derken, hırsızın psikolojisine geçti:

— Çok titiz. İnatçı. Dağınık, savruk.

Karım hemen anladı,

— Ayol siz demindenberi kocamı tarif ediyorsunuz... diye bağırdı.

Polis memurunu az daha savmasaydık hırsız diye elime kelepçeyi vurup beni karakola götürecekti.

Ertesi akşam eve bir hırsız daha girdi. Belki de eski hır-

sız. Biz yine karakola bildirdik.

— Hırsızı tanıyor musunuz? dediler.

— Tanımıyoruz, dedik.

Bu kez,

— Kimden şüpheleniyorsunuz? diye sordular.

O zaman işler karıştı. Annem, Kadıköy'den Bostancı'ya kadar olan yerlerde oturanların hepsinden şüphe ediyordu. Babam, daha şüpheci. Eve hırsız girdiğine bile inanmadı. Çalınan eşyalar için, «Kimbilir nereye koydunuz da unuttunuz» diye başlayıp bizim düzensizliğimizi, savrukluğumuzu yerdi. Çalınan eşya arasında radyo ile dikiş makinesi de vardı. Karım, benden şüphe ediyordu. «Sen onları sattın, eve hırsız girdi, diyorsun,» dedi. Bense, hiç kimseden şüphelenmiyordum.

Karakolda tutanak düzenlendi, eve döndük. Bir hafta sonra bir gece, yine evimize hırsız girdi. Yine karakola bildirdik. Bu kez, hiçbişey sormadılar ama, komiser biraz kızdı: «Hep de hırsız sizin evinize mi giriyor?» dedi.

Artık, üç dört gecede bir, bizim eve hırsız giriyordu. Adam, abone olmuş gibi. Biz de buna o kadar alıştık ki, hırsızın eve girmediği gece, sabah kalkınca, «Aaa... Bu gece hırsız girmemiş!» diye şaşırıyorduk. Annem, «Yoksa zavallıyı yakaladılar mı?» diye merak bile ediyordu.

Eve hırsızın her girişinde karakola gittiğimizden, komiserle, polislerle ahbap olduk. Beni uzaktan görür görmez, komiser gülümsüyor, «Yine evinize hırsız mı girdi?» diyordu. Ben de «evet» diyordum. Sonra komiserle karşılıklı oturup şurdan burdan konuşuyor, dertleşiyorduk. Arasıra da tavla oynuyorduk.

— Sonra?

— Sonra efendim, evde çalınmaya değer, beğenebileceği bişey kalmayınca hırsızın da ayağı kesildi. Gelmez oldu. Aradan bir yıl kadar geçti. Bir gece sokak kapısı acı acı çalındı. Ben yataktan fırladım. Bir polis gelmiş, «Karakola kadar gelir misiniz?» dedi. Evdekiler korkuya düştü. Gece-

yarısı karakola çağırılınca, ben de korkmadım desem yalan. Karakola gittim. Karşıma sekiz kişi çıkardılar. Genci var, yaşlısı var. Biri de kadın. Hepsinin de üstü başı bitik.

— Hırsızlar bunlar mıydı? diye sordular.

— Bilmem, dedim.

— Peki, siz gidin, dediler.

Sabaha karşı kapı yine çalındı. «Buyrun karakola». Bu sefer karakolda beş kişi.

— Hırsız bunlar mıydı?

— Değil...

En sonunda,

— Beni rahatsız etmeyin rica ederim. Evime giren hırsızdan hiçbir şikâyetim yok, dedim.

Komiser buna da alındı,

— Sizin için uğraşıyorum beyim, dedi.

— Eksik olmayın, ama ben şikâyetçi değilim.

— Siz ister şikâyetçi olun, ister olmayın, bu kamu davasıdır.

Neyse bu konuşmamız yine de etkisini gösterdi. O günden sonra beni karakola çağırmadılar. Ama bu kez de eve polis dadandı. Yanına birkaç kişi alıp, gece demez gündüz demez kapıya dayanır:

— Beyfendi hırsız bu muydu?

— Değildi... diyorum...

Ben bunu söyler söylemez adamlar elime, ayağıma kapanıyorlar.

— Allah sizden razı olsun Beyfendi. Hırsız buydu, deseydiniz, işimiz bitikti.

Kış, kar, gece yarısı, sabah erkenden kapı çalınıyor. Polis, birini tutmuş yakasından, getirmiş soruyor:

— Hırsız bu muydu?

Arkadaşıma,

— Peki, dedim, siz hırsız gördünüz de mi, size «bu muydu?» diye soruyorlar.

— Görmedik birader. Sağolsun annem ağzından kaçır-

dı. Hırsızı rüyasında görmüş. Rüyada mı gördü, gerçekten mi gördü, ihtiyar kadın şaşırmış. Komisere «ben ayan beyan gördüm» dedi hırsızı tarif etti.

— Hırsız girmedi, biz öyle sanmışız. Eşyaları bulduk, desenize!

— Demez olur muyuz? dedik. Bu kez de «vaaay... siz polisi demek boşuna uğraştırdınız!» diye mahkemeye vermeye kalktılar. İçinden çıkılır iş değil. Getirdikleri heriflerin birine, kurtulmak için, «hırsız buydu...» diyeceğim, ona da vicdanım elvermiyor. Zaten çoğu da böyle yapıp, yakasını kurtarıyormuş. Sonra kardeşim biz o kadar zaman eve giren hırsıza dayandık da, «hırsız bu muydu?» diye kapımıza gelen polislere dayanamadık. Polisin izimizi kaybetmesi için evden taşındık.

— Tuuu... O evden çıkılır mı?

— Başka ne yaparsın arkadaş? Söyle de yapalım. Beşyüz lira kira ile başka eve taşındık. İki ay iyi geçti. Bir gece yine kapı çalındı. Ama ben kapının çalınışını beğenmedim. Bir de kapıyı açayım; bir polis, yırtık gömlekli birini yakalamış, karşımda değil mi? Bütün İstanbul'u aramışlar, taramışlar, izimizi bulmuşlar.

— Hırsız bu muydu?

Artık evi öğrendiler ya, bir daha kurtulamıyoruz. Günde beş defa gelip soruyorlar:

— Hırsız bu muydu?

O evden de taşındık. Tam altı ev değiştirdik. Çamlıca'nın tepesine gidiyoruz, buluyorlar. Eyüp mezarlığının bitişiğine taşınıyoruz, orda da yakalıyorlar. Neme gerek, yalnız, şunu söyleyeyim, bizim polis iyi çalışıyor. Nereye kaçtıksa bizi buldular. Beşon gün izimizi kaybediyorlar, sonra yine izimizi bulup bizi yakalıyorlar. Şimdi yeni bir ev arıyorum. Söyle Allasen, ben ne yapayım? Bana bir akıl ver yahu... En sonunda Avrupa'ya, Amerika'ya kaçmaya karar verdik. Başka ne yapayım birader?

Arkadaşımı teselli bile edemedim. Vapur Köprü'ye geldi. Ayrılırken,

— Allah yardımcın olsun, dedim.

SAMİMİYET

Ankara tireninin birinci mevki kompartımanlarından biri. Tirenin gidiş yönündeki pencere yanında inceden uzun boylu bir adam oturuyor. Erkek terzilerinde masa üstünde duran elbise modeli albümünden çıkmış gibi bir hali var. Böylelerine frak giydirin yakışır, smokin giydirin yakışır, başına silindir geçirin yakışır. Hava çok sıcak, ama o, beyaz, yakası sert kolalı gömlek giymiş. Küçücük kırmızı benekli siyah kıravatının düğümü yakasına kılı kılına, sıkı sıkıya oturmuş. Pabuçları pırıl pırıl. Bacak bacak üstüne atmış. Dış yüzü acorlu, ipek çorabı ayağında gepgergin duruyor.

Böylelerini her ilk tanıyan, onlara ille de «Beyefendi» der. Adam, saçından tırnağına beyefendi. Eh... Şöyle böyle kırklık, kırkbeşlik. Bu tiplerin, on onbeş yaş daha küçük gösterdiklerini unutmamalı.

Bu adamın karşısındaki yere, şişman biri gelip oturdu. Ama öyle kendini bırakmış, salıvermiş şişmanlardan değil. Sıkı bir şişman. Öbürü, beyefendinin zayıfıysa, işte bu da beyefendi türünün şişmanı. Bunun da gömleği bembeyaz, yakası sert kolalı. Kıravatında da iğne var, belki inci iğne. Çerçevesiz gözlüğü, kendisine daha bir beyefendilik veriyor. Ceketinin mendil cebinden, kar gibi beyaz mendilinin üçgeni görünüyor.

Şişman Beyefendi, yerine otururken, zayıf olanına, ince bir bükülüşle başını eğdi. Zayıf Beyefendi, tam bir beyefendi gülümseyişiyle onun selamını aldı.

Şişman Beyefendi, yerine oturdu.

— Merhaba Beyefendi, dedi.

Zayıf Beyefendi de,

— Merhaba Beyefendi, dedi.

Biraz sonra tiren kalktı. Bu kez zayıf Beyefendi,

— İyi yolculuklar, Beyefendi, dedi.

Öbürü de ona,

— İyi yolculuklar, efendim, dedi.

Tiren gardan çıktı. Feneryolu durağından geçerken zayıf Beyefendi şordu:

— Beyefendimiz nereyi teşrif ediyorlar?

— Estağfurullah... Efendim bendeniz, Ankara'ya kadar gidiyorum...

— Yaa... Çok güzel. Aman isabet... Demek Ankara'ya kadar bendenize şeref vereceksiniz.

— Aman efendim, estağfurullah...

— Teveccüh buyurdunuz Beyefendiciğim.

— Zatıâliniz de mi Ankara'yı teşrif ediyorsunuz?

— Evet, Ankara'ya gidiyorum Beyefendimiz. Bikaç gün kalacağım efendim.

— Yaa, pek güzel... Bendeniz de bikaç gün için...

— Estağfurullah...

Tiren Suadiye'yi geçmişti. Şişman Beyefendi,

— Affınızı rica ederim, ism-i âliniz?... diye sordu.

Zayıf Beyefendi,

— Estağfurullah... adım, Senih efendim, dedi.

— Şeref verdiniz Beyefendi. Benim adım da Müştak...

— Müşerref olduk efendimiz...

— Estağfurullah efendim, o şeref bendenize ait.

— İltifat buyuruyorsunuz, Beyefendi'yi görmek için gidiyorum...

— Yaa. Çok güzeeel... Demek kendilerini tanırsınız?

— Mingayrihaddin eski arkadaşı olduğumdan, eksik olmasınlar, bendenizden iltifatlarını esirgemezler efendim. Zat-ı âlilerinin sebeb-i azimeti? Hani af buyurun...

— Yo yooo... Tabii. Yol arkadaşlığı, efendim. Sohbetinizden zevkıyap olacağıma eminim.

— Aman beyefendimiz... Vallahi bendenizi mahcup ediyorsunuz.

— Estağfurullah... Efendim bendeniz kerimeye gidiyorum.

— Çok güzeeel...

— Ya, bir kızımız var Ankara'da. Allah cümleninkini bağışlasın, bir torunumuz oldu. İki senedir de görmemiştim.

— Allah uzun ömürlü etsin, analı babalı büyütsün efendim.

— Teşekkür ederim efendim, cümleninkini...

Tiren İzmit'ten kalkmıştı. Şişman Beyefendi ile zayıf Beyefendi, restorana gitmek için yerlerinden kalktılar. Aşırı nezaketleri yüzünden kompartımanın kapısından çıkmaları, koridorda yürümeleri, sonra restoran vagonuna girmeleri epeyce zor oldu.

— Buyurun Beyefendi...

— Rica ederim, zatıâliniz buyurun...

— Vallahi olmaz, istirham ederim...

— Emin olunuz, bendenizi son derecede mahcup ediyorsunuz.

— Aman efendimiz.

— Beyefendimiz...

Onlar restoran vagonunun kapısında birbirlerine yol vermeye çalışırlarken arkalarında da bikaç kişi birikmişti. İçlerinden biri,

— Yürüyün yahu!... diye bağırdı.

Şişman Beyefendi bu terbiyesize kızdı. Bir şilep manevra yapar gibi, bütün gövdesiyle birlikte ağır ağır başını çevirip, terbiyesizce söylenen adama baktı. Sonra yine bükülmeyen boynunu gövdesiyle birlikte zayıf Beyefendiye çevirip,

— İstirham ederim buyurunuz efendim, dedi.

Arkadaki terbiyesizlerden biri, bir omuz çarparak ikisini birden itti. Böylece iki Beyefendi de ellerinde olmadan içeri girmiş oldular. Bir masaya oturdular. Yemekte şişmanı,

— Malûm-u ihsanınız Beyefendiciğim... diye bişeyler anlatıyordu.

Zayıf olanı ikidebir,

— Lütuf buyurdunuz efendim... diyordu.

Yemekten sonra kahvelerini içip, kompartımanlarına döndüler.

Zayıf Beyefendi,

— Ben samimi bir insanımdır, diyordu.

Şişman Beyefendi,

— Ben de samimiyeti çok severim, dedi.

— Tabii samimiyet gibi yoktur... Bak Müştak Bey, yol arkadaşlığı başka hiçbir arkadaşlığa benzemez...

— Tabii Senih Bey'ciğim, yol arkadaşlığı bir, askerlik arkadaşlığı iki...

Senih Bey,

— Vallahi tanıştığımız ne iyi oldu Müştak Bey, dedi.

— İnsan insanla konuşa konuşa anlaşır Senihciğim, dedi. Bu yolculuk bana sizin gibi bir arkadaş kazandırdığı için...

— O sizin kendi iyiliğiniz. Şu sizli bizli konuşmayı bırak Allâsen Müştakcığım. Biz artık samimi olduk...

Tiren Eskişehir'e gelmişti. Zayıf olanı birdenbire,

— Müştak, yahu Müştak!... diye seslenerek, pencereden elini uzatıp garda giden çocuklu bir kadını gösterdi.

Müştak, kadına bakıp bir ıslık çaldı,

— Füüüff... Ne karı be... Yahu, Senih, Ankara'da buluşalım da bir âlem yapalım be...

— Yapalım anam.

Büyük bir samimiyet havası içinde iki saat kadar konuştuktan sonra, soğuk bişey içmek için, restorana giderlerken kapıdan çıkmak için ikisi birden davranınca, şişmanı zayıfın ayağına bastı. Canı yanan Senih, suratını ekşiterek,

— Yavaş yahu, dedi, yavaş be... Fil gibi adamsın, nasırıma bastın...

Müştak, onun bu haline kahkahalarla gülerek,

— Amma da muhallebiciymişsin, dedi, bam teline basmadık ya, nasırına basmışız... N'olmuş yani!...

— Elinin körü oldu.

Restorana girdiler. Müştak hâlâ gülüyordu. Senih garsona,

— Bira soğuk mu? diye sordu.

— Kalmadı efendim.

— Bize iki votka.

Senih,

— Yahu Müştak be, sende de oluyor mu, dedi. İnsan aradabir başını alıp bir yerlere gitmek istiyor yahu...

— Olmaz mı anam babam, karı dırdırından, vırvırından kurtulmak ne demek yahu... Bak Senih...

— Valla Müştak, önce bir insanda...

— Doğru şekerim... Yalnız ne var biliyor musun?...

Kompartımanlarına çekildiler. Laflayarak sabahı edecek gibiydiler.

Müştak, çok samimi oldukları yol arkadaşına, başından geçen bir olayı anlatıyordu:

— Sonra anacım, herif bizi götüre götüre Ekstra Şermin var ya, onun evine götürmez mi? Ulan namussuz, biz bu evi bilmiyor muyuz? Bunun için mi sana para verdik? Derken birbirimize girdik.

— Yahu, o Ekstra Şermin'in elinde iyi parçalar vardır be... Ben bir kere...

— Oğlum bu zamanda...

Gece yarısından sonra, yataklarına uzanıp biraz kestirdiler. İlk uyanan Senih olmuştu. Müştak'ın iri göğsü körük gibi inip çıkarken, açılıp kapanan ağzından, burnundan acayip horultulu sesler çıkıyordu.

Senih, arkadaşının kabasına bir tekme indirdi:

— Kalksana be... Üüvv, herife bak, amma da uyuyor.

Müştak gözlerini oğuşturarak,

— Hı? dedi.

— Ankara'ya geldik ulan...

Müştak kalktı, gerindi, sesli sesli esnedi,

— İyi bir yolculuk yaptık, dedi.

— İnsan kafa dengi bi arkadaş buldu mu, yolculuk iyi geçer.

— Seni ilk görünce, valla ne yalan söyleyeyim, samimi olamayacağız diye korktum...

— Ya ben?

Tiren Ankara Garı'na girmişti. İki yol arkadaşı valizlerini aldılar. Kapıdan çıkarken yine Müştak, Senih'in ayağına bastı. Senih, suratını ekşiterek,

— Höööost... dedi, höst be...

Müştak daha büyük bir samimiyet içinde,

— Çüşş... dedi, önüne baksana ulan...

Tirenden indiler. Senih, Müştak'ın ensesine bir samimi şaplak indirdi. Müştak da, Senih'in sırtından aşağı doğru eliyle, bu şakaya samimi bir cevap verdi.

Garın dışında, taksi durağında iki yol arkadaşı birbirinin boynuna sarıldılar.

Senih ceketinin yakasını düzeltti. Müştak üstüne başına bir çekidüzen verdikten sonra,

— Efendim güle güle... Mutlaka evimizi teşrifinizi bekliyorum. Bizi bahtiyar edeceksin, dedi.

Senih,

— İnşallah efendim, inşallah, dedi, tasdi' ederiz. Biz de zatıâlilerinizi bekliyoruz. Güle güle Beyefendiciğim.

İki taksi şoförü, ikisine de ayrı ayrı otomobillerinin kapısını açarak,

— Buyurun Beyefendi, dediler.

RÜŞVET

Asmaaltı'ndaki büyük kumaş mağazalarından biri. Kapısı ortada, iki yanda geniş vitrini var. Vitrin camlarından, içerde top top kumaşlar gözüküyor. Döner, camlı kapıdan da raflardaki kumaş topları görünüyor.

Çarşı için daha erken sayılan saat. Bu saatte, hele kumaş mağazalarına, pek müşteri gelmez.

Mağaza çok büyük. Hava oldukça soğuk. İçerde büyük, borulu bir gaz sobası var. İki tezgâhtardan biri, gaz sobasının ayarını açıyor, öbürü, beyaz çubuklu, mavi bir kumaş topunu iki kolu arasında çevire çevire «top, top, top!» sesleri çıkartarak açıyor. Topu açarken, ellerinin kumaştan tok ses çıkarmasından usta bir tezgâhtar olduğu belli. Kulağının arkasında küçük bir kurşun kalem var.

Kasadaki kız çıtıpıtı. Oradakilere çaktırmadan siyah saten iş elbisesinin cebinden lokma lokma koparıp çıkardığı simit parçalarını yerken, önüne açtığı gazetede, o günkü yıldız falına bakıyor.

Kumaş mağazasının sahibi, camla ayrılmış bölmede oturuyor. Arkasındaki duvarda Arapça yazılı levhalar asılı. Patron, iki parmağını tükürükleyerek önündeki kalın defterin yapraklarını çeviriyor, arasıra deftere bişeyler yazıyor.

Vitrinin önünde iki gölge belirdi. Kumaşlara bakıyorlar. Sağ kulağının arkasında kalem olan usta tezgâhtar müşteri kokusu almıştı. Yürüdü, döner kapıyı açtı. İki adam içeri girdi. Raflardaki kumaş toplarına bakmaya başladılar. İki kişiden bıyıklı olanı parmağıyla bir top gösterdi.

— İndirir misin şunu.

Tezgâhtar bir el attı. Tok sesler çıkartarak kumaş topunu açmaya başladı. Bıyıklı adam kumaşın iki yanına boydan boya basılmış markaya baktı:

— Bu kumaş İngiliz mi?

Tezgâhtar,

— Hayır beyim, dedi, İtalyan... Ama çok sağlam, çok güzel kumaştır. İngilizi aratmaz.

Bıyıklı adam başka sıradaki raftan bir top gösterdi:

— Şuna bakabilir miyim?

— Hayhay beyfendi.

Kumaşı indirdi. Bıyıklı adam kumaşı parmakları arasında muayene etti. Kapıya doğru kaldırdı, ışığa tutup kumaşa baktı. Sonra kumaşın iki yan sırasında basılı markasını okudu:

— Bu İngiliz galiba...

— Hayır efendim, Fransızdır. Ama çok kibar, çok zarif bir kumaş. İngilizi aratmaz.

O zaman o konuşmayan bıyıksızı,

— İngiliz kumaşı yok mu? dedi.

— Var beyim, olmaz olur mu?

Başka bir raftan beş, altı top birden indirdi... Kumaşları, merdiven basamakları iner gibi «pat, pat, pat» sesleri çıkartarak açmaya başladı.

— Bakın, okuyun bayım, «Meyd in İngilend.»

— Yerli kumaş yok mu?

Patron oturduğu yerden. camın arkasından, gözlüğünün üstünden bakıp söze karıştı:

— Var ama beyefendi hiç tavsiye etmem.

— Neden?

— Dayanmaz. İki günde rengi atar.

Patronun lafının arkasını, tezgâhtar tamamladı:

— Bikaç lira için... Ama yine siz bilirsiniz beyfendi. Çok iyi yerli kumaşlarımız da var.

Bu sırada içeri başka bir müşteri girdi. Öbür tezgâhtar da yeni girene doğru seğirtti. Yeni girenle, ondan önce girmiş olan iki kişi bakıştılar. Sonra birbirlerinin boynuna sarıldılar.

— Ooo... Musa'cığım...

— Ooo... İsmail'ciğim.

— Yahu sen İzmir'de müfettiş değil miydin?

— Altı aydır İstanbul'dayım.

— Yine müfettiş misin?

— Hayır, murakıbım.

Biraz daha konuştular.

— Kumaş mı bakıyorsunuz?

— Evet...

— Ben de bir elbiselik bakayım, dedim.

Yeni gelene de öbür tezgâhtar kumaş göstermeye başladı.

Önceki müşterilerden bıyıklı olanı bir İngiliz kumaşı, bıyıksızı da bir İtalyan kumaşı beğenmişti. İngiliz kumaşı kupondu, yediyüzseksen liraya... İtalyan kumaşının metresi yüzseksenaltı lira...

— İkibuçuk mętre...

Tezgâhtar, kumaşa makası atarken,

— Hayırlı olsun, gülegüle giyinin!... dedi.

Bıyıklı adam cüzdanını çıkarırken, masada oturan patrona doğru yaklaştı:

— Kumaşların faturasını görebilir miyim?

Patronun rengi sarardı. Alt dudağı sarktı, titremeye başladı. Zorla gülümsemeye çalışarak,

— Fatura mı? dedi, şimdi malum ya... Beyfendiciğim... Faturası var tabii... Ama... Yalnız...

— Yerli kumaşı İngiliz diye yutturmaya utanmıyor musunuz?

Bıyıklı ile bıyıksız, çantadan bir kâğıt çıkardılar, tutanak düzenleyeceklerdi.

Sonradan gelen müşteri patrona yanaştı, yavaşça,

— Ne oluyor? dedi.

Yüzü sapsarı olan patron,

— Aman... dedi, siz tanıyorsunuz... Ocağınıza düştüm. Yoksa mahvolurum. Malum ya bu kumaşlar...

Sonradan gelen müşteri,

— Dur bakalım, dedi, belki bir kolayını buluruz.

İki arkadaşına yaklaştı. Kulak kulağa bişeyler konuştular. Sonra patronun yanına geldi. Ona iki elini açarak on parmağını gösterdi. Patron ağlayacak gibi oldu.

Patronla fısıldaştılar. Sonra, iki murakıbın yanına gitti. Onlarla fısıldaştı. Patrona geldi. İki elini açtı. Parmağının birini kıvırmıştı. Dokuz parmak gösteriyordu. Patron yine kulağına bişeyler söyledi. Aracılık yapan adam öbürlerine gitti. Bu fısıltı pazarlık mağazasının ortasında, oradakilerin gözleri önünde oluyordu. Aracı, patrona altı parmağını gösterdi.

— Benimki bir iyilik, dedi, on para aşağı olmaz diyorlar.

Patron kasadaki paraya baktı:

— Daha sabah, kasada para yok. Beş dakika müsaade etsinler, bir çay içene kadar bankadan aldırtayım.

Patron, kulağının arkasında kalem duran tezgâhtara bişeyler söyledi. O da dışarı koştu. Öbür tezgâhtar çayları söylemeye gitti.

Biraz sonra çaylar gelmişti. Murakıplar çaylarını içerken, içeriye iki müşteri girdi. Kumaş alacaklardı.

Tezgâhtar, parayı getirip patrona verdi. Patron da aracıya verdi. Aracı o bıyıklı murakıba verirken, sonradan gelip kumaşlara bakan iki müşteri parayı alan adamın üstüne atıldılar. Paraları alıp, numaralarına baktılar. Bir tanesi, cebinden çıkardığı zabıtta yazılı numaralarla paraların numaralarını karşılaştırdı.

— Tamam, tutuyor, dedi.

Öbürü murakıplara,

— Çıkarın hüviyetlerinizi... dedi.

İki murakıp yalvarmaya başladılar.

Patron parasını geri almıştı. Hep birlikte mağazanın ortasında fısıldaşıyorlardı. Ayaktaki konuşma uzun sürmedi. İlk iki kişiden biri,

— Beş dakika sürmez getiririm, dedi.

Patron, paket yapılmış iki kumaşı, baskın yapan iki kişinin koluna sıkıştırdı.

İçeriye bir kadın, bir de erkek müşteri girdi. Tezgâhtar isteksizce onların istediği kumaşları çıkarıyordu.

Az önce giden adam döndü. On tane bin lirayı uzattı. Kadınla erkek müşteri üzerine atıldılar, paraları kaptılar.

Adamlardan biri,

— Benim param... dedi.

Kadın,

— Ben numaralarına bakıyorum, dedi.

Yalvarmaya başladılar. Kadınla erkek, yerli kumaşı İngiliz diye yutturan patron da birlikte hepsi zabıt tutmaya başladı.

Hepsi ayakta, mağazanın ortasında, fısıldaşarak konuşuyorlardı. İçlerinden biri,

— Beş dakika sürmez, gelirim... dedi.

Koşarak çıktı.

İçeriye üç müşteri girmişti. Kumaşlara bakıyorlardı.

Giden adam döndü. Kadına bir tomar para uzattı. En son gelen üç müşteri birden kadının üzerine atılıp paraları aldılar.

— Çıkarın hüviyetlerinizi!...

Hep birden yalvarmaya başladılar. Bu kez fısıldaşma daha uzun sürdü. Onlar fısıldaşırken patron, cam bölmesine girdi. Telefonu açtı:

— Emniyet Müdürlüğü mü?... Evet... Beyfendi. Efendim, iki murakıp geldi, benden rüşvet istedi. Şikâyet ettim. Başkaları geldi. Yenileri de hepimizden istedi. Para getirelim diye beklettik... Şikâyet ettik... Geldiler... Hepimizden...

Patron mağazanın adresini verdi. Sonra, fısıldaşanların yanına gitti. Pazarlık uzamıştı. En son gelenler bu işi kapatmak için hepsinin birbirine verdiği rüşvetleri toptan kendileri almak istiyorlardı. En küçük indirime bile yanaşmıyorlardı. Pazarlık ederlerken iki müşteri daha girdi. Mağazaya

onbeş kişi dolmuştu.

Son gelen müşteriler kumaş seçiyorlardı.

Pazarlık bitmiş, ortalık durulmuştu. En son gelen müfettişler kapıdan çıkarlarken, iki müşteri önlerini kesti:

— Paraları verin!...

Mağazanın sahibi,

— İşte hakiki müfettiş bunlar, dedi.

Hakiki iki müfettişin etrafını çevirdiler. Yalvarmaya başladılar. Ama para etmedi. Onlardan önce gelenlerin hiçbiri murakıp, memur, müfettiş değildi. Hepsi sahtekârdı.

Mağazaya ilk giren iki sahtekâra bakan patron,

— Ben hemen anladım sizin sahtekâr olduğunuzu, dedi.

Gerçek memurlar,

— Nerden anladınız? diye sordular.

— Kumaşı alıp gitmediler de ondan... dedi.

Bütün sahtekârlar yakalanmıştı.

UNUTTUM MAHMUT

Arkadaşımın Yenişehir'deki yazıhanesine ne zaman gitsem, onu hep Mahmut'a bağırıp çağırırken bulurdum. Mahmut, büronun ayak işlerine, temizliğine bakar. Her zaman güleç yüzlüdür. Hiç suratının asıldığını görmedim. İşi de o kadar zor değil ama, bitürlü beceremez. Sabahları gidip gazeteciden gazeteleri alıp gelecek, odaları silip süpürecek, masaların tozunu alacak. Her öğleyin gidip lokantadan yemek getirecek. En önemlisi de, hergün bir dosyayı bürodan alıp Bahçelievler'e götürecek, orada birisine gösterip yine getirecek. Hemen hemen bütün işi bu. Ama o, bunların hiçbirini yapmıyor. Kötü niyeti olduğundan değil, bitürlü beceremiyor da ondan.

Hiçbir sabah gazeteleri kendiliğinden almaz. Arkadaşım her sabah bunun için Mahmut'a bağırır. Mahmut utangaç bir gülümseyişle,

— Unuttum... der.

— Hadi koş, al gel!...

Mahmut koşmanın ne demek olduğunu bilmez. Belki de ömründe hiç koşmamıştır. Ağır ağır gazeteleri almak için dışarı çıkar. Gazeteci, iki üçyüz adım ötede. En erken yirmi dakikada gelir. Üç gazete getirecek... Her sabah istenilen gazeteleri değil, başka gazeteleri getirir.

— Mahmut, ben sana hangi gazeteleri söyledim?

Güleç yüzlü Mahmut büyük bir soğukkanlılıkla,

— Unuttum... der.

— Mahmut, kanımı, iliğimi kurutacaksın. Koş, değiştir gazeteleri!

Mahmut koşmaz, hızlı da gitmez. Ağır ağır yürür. Biraz sonra elinde iki gazeteyle sallana sallana döner.

— Oğlum, üç gazete alacak değil miydin?

— Unuttuuuum...

Dünya yıkılsa Mahmut umursamaz. Hergün hep bir işi yapacak. Ama yapamaz.

— Mahmut, yine kâğıt sepetini dökmemişsin?

— Unuttuuuum...

— Mahmut oğlum, her sabah buraları silinecek. Kaç kere söyledim. Niye silmedin?

— Unuttuuuum...

Mahmut'un en önemli işi hergün bir dosyayı Bahçelievler'e götürmek değil mi? Ona iyice anlatmışlar:

— Mahmut, Sıhhiye'deki durağı biliyorsun. O duraktan Bahçelievler - Ulus otobüsüne bineceksin.

Mahmut, kendisine söylendiği gibi yapar, Bahçelievler'e gidenine değil, Ulus'a gidenine biner. Hep ters gider. Hiçbir kez de, yanlışlıkla olsun doğrusuna binip Bahçelievler'e gittiği olmaz.

— Mahmut, dosya gitti mi?

Mahmut, hayır anlamına, yazıya gelmez, iki dudağının arasından «cık!» diye bir ses çıkarır. Yada,

— I-ıh... der.

— Neden götürmedin?

— Unuttuuuum...

— Mahmut, patlatacaksın beni. Hergün unutulur mu bu canım? Koş, götür dosyayı!

Mahmut, salına salına çıkarken, arkadaşım arkasından seslenir:

— Nereye Mahmut?

— Dosyayı götürüyorum.

— Hani, dosya nerde?

— Unuttuuuum...

Mahmut dosyayı almadan gidiyor.

Mahmut döner, dosyayı alır. Çıkar. Yine her zamanki gibi, doğru otobüse, ama ters yöne gidenine biner.

Az da değil, Mahmut epiydenberi, belki bir yıla yakın orada çalışır. Bigünden bigüne de kendiliğinden bir iş yap-

tığı görülmemiştir. O,

— Unuttuuuum... dedikçe arkadaşım, sinirinden deli olur, terler tepinir. Mahmut aldırmaz, güler:

— Unuttuuuum...

Bigün arkadaşıma,

— Yahu, nedir çektiğin bu Mahmut'tan? dedim. Sinirden gebereceksin. Yazık değil mi canına? Kov şunu! Mahmut'tan başka adam mı yok?

— Kovamam, dedi.

— Neden?

— Şirket, bu işi yaptırmak için kadroya beşyüz lira koymuş. Beşyüz liraya da ancak böylesi bulunuyor.

— Amma yaptın... Beşyüz liraya memur bile çalışıyor.

— Memur başka. Memur bulursun da bu işe kimse gelmez. Mahmut'tan öncekiler daha beterdi. Kimi yalan söylerdi, kimi de hırsızdı. Hiç olmazsa bunun öyle huyları yok.

Bigün yine arkadaşımı görmeye bürosuna gitmiştim. Parmağını dudağına götürüp sus işareti yaptı. Sonra da kendi kulağını bir de kapalı oda kapısını göstererek «dinle» demek istedi. Ayaklarımın burnuna basarak kapalı kapıya yaklaştım. İçeriden komut sesleri geliyordu.

— Hazırol!

— Rahat!...

— Sağa-bak!

— İleri-bak!

— Yat!

— Kalk!

Arkadaşıma,

— Ne oluyor? diye fısıldadım. O da bana,

— Anahtar deliğinden gözetle! diye fısıldadı.

Anahtar deliğinden görünen şuydu: Mahmut, bir asker gibi kendi kendine komut veriyor, verdiği komutları da yine kendi yapıyordu. Önce,

— Çök! diye bir bağırıyor, sonra küt diye yere çöküyordu. Aklımda kalan doğruysa, tam talimnameye uygun

hareketler yapıyordu.

Arkadaşım,

— İşte, dedi, burada çalışmaya başladığından beri hep böyle. Bu odaya kapanıp kendi kendine talimler yapıyor.

Arkadaşım,

— Mahmuuuut!... diye seslendi.

Mahmut odadan çıktı, ağır ağır geldi:

— Buyur!

— Bu saate kadar neden gazeteleri almadın? Ben sana her sabah erkenden gazeteler alınacak demiyor muyum?

— Unuttuuuum...

— Hadi çabuk!...

Burası, Mahmut'un askerlikten sonra ilk çalıştığı yer. Şehirde başka hiç bir yerde çalışmamış. Askerliğini bitirip doğru buraya çalışmaya gelmiş.

Üç ay yazı İstanbul'da geçirip Ankara'ya döndüm. Bugün arkadaşımın bürosuna uğradım. Mahmut yok.

— Nerde Mahmut?

— Bırak canım. Artık dayanamadım çıkardım Yoksa beni çıldırtacaktı.

— Vah vah...

— Yahu, çıkar çıkar diyen sen değil miydin? Şimdi de acıyorsun.

Onun, çocuksu gülümseyişiyle, «Unuttuuuum...» deyişi gözümün önüne gelmişti.

— Hiç olmazsa yerine aldığın iyi mi? diye sordum.

— Yerine aldığım ondan beter ama büronun işleri yolunda.

— Nasıl yolunda? Mahmut'un yapamadığı işleri, ondan daha beter olan nasıl yapıyor?

— İşleri yine Mahmut yapıyor. Biraz bekle de gör.

Arkadaşımın dediği oldu. Biraz sonra Mahmut elinde üç gazeteyle içeri girdi. Şaşırmamış, istenen gazeteleri getirmişti.

Arkadaşım,

NAZİK ALET

— Oğlum Mahmut, dedi, sana iki aydır her gün söylüyorum. Sen artık buradan çıktın. Ben sana gazeteleri getirme, demiyor muyum? Neden getirdin yine?

Güleç yüzlü Mahmut hiç oralı olmadan,

— Unuttum... dedi.

Gazeteleri bıraktı, pencere camlarını silmeye başladı.

Arkadaşım bana,

— Mahmut hergün, işte böyle, dedi. Biraz sonra gider lokantadan yemeği getirir. Sonra dosyayı Bahçelievler'e götürür.

— Yine ters giden otobüse mi biniyor?

— Yooo... Bütün işleri tıkır tıkır yapıyor. Boş zaman bulunca da, odaya kapanıp talim yapıyor.

— Nasıl yapıyor?

— Vallaha nasıl olduğunu anlayamadım. Biliyorsun, Mahmut buradayken hiçbir işi doğru yapamazdı. Ben de çıkarttım. Başka bir işe girmiş. Ama orada çalışmıyor, hep burada çalışıyor.

Mahmut lokantadan yemek getirdi. Arkadaşım,

— Oğlum, sen artık burada çalışmıyorsun, dedi, sana kaçtır yemek getirme, demedim mi? Yine neden getirdin?

— Unuttuuuum...

Mahmut, bir işi bitürlü öğrenemiyor. Daha doğrusu geç öğreniyor. Ama bir de öğrendi mi, yapma desen yine yapıyor. Öğrendiğini de bir daha kimse ona unutturamıyor

Arkadaşıma,

— Öyleyse yine Mahmut'u al buraya, dedim.

— Alacağım ama, o zaman da şimdi çalıştığı yeni girdiği yerdeki işine alışmış olur, diye korkuyorum. Baksana, askerlikte bitürlü talimi öğrenememiş. Tam öğrenirken terhis olmuş.

Mahmut'un kapalı odadan sesi geliyordu:

— Yat!

— Kalk!

— Geriye dön!

Mahmut öğrenemiyor. Ama bir öğrendiğini de bir daha unutamıyordu.

YANGIN VAAAR

Bir itfaiyeciyle tanışmam, ertesi gün de bizim sokakta yangın çıkması, bu iki olay üst üste geldi.

Yangından bir gün önceydi. Vapurda karşılıklı oturduğumuz adam, bir uzun süre yüzüme baktıktan önden ve iki yandan yüzümü inceledikten sonra,

— Affedersiniz, ben sizi bir yerden tanıyorum, ama nerden, bitürlü çıkaramıyorum... dedi.

Dudaklarımı büzdüm, başımı omzuma çekip, «Bilmem ki nerden tanıyorsunuz?» demek ister gibi sol elimi açtım.

— Siirt'te bulundunuz mu?

— Hayır.

— Hiç bulunmadınız mı?

— Hayır, hiç...

— Şöyle bikaç gün?

— Bikaç dakika bile Siirt'te bulunmadım.

Kuşkulu kuşkulu yüzüme baktı. Sanki Siirt'te bulunmuştum da ondan saklıyormuşum. Gözlerini kıpıştıra kıpıştıra beni süzerek, nerden tanıdığını çıkarmaya çalışıyordu.

— Hakkâri'de bulundunuz mu?

— Hayır...

Beni dikkatle süzerken sağ elinin tırnaklarını kemiriyordu. Durdu durdu,

— Topçu muydunuz? diye sordu.

— Ne gibi?

— Askerlikte topçu muydunuz?

— Hayır...

— Hah, şimdi hatırladım. Piyadeydiniz değil mi?

Gözlerini suratıma dikip öylece bakıyordu. Bakışlarından tedirgin oluyordum. Nerdeyse, «İyi ama bayım, siz be-

ni ille de tanımak zorunda mısınız?» diye soracaktım. O daha atik davranıp,

— Bildim, dedi, siz dökümcü değil misiniz?

Sesimi çıkarmadım. Ama o suratıma bakıp biraz sonra,

— Kuyumcusunuz, değil mi? dedi.

— Değilim.

— Sahi değil misiniz?

— Vallahi değilim.

— Eskiden de kuyumculuk yapmadınız mı?

— Yapmadım.

— Hiç?

— Hiç!...

Bana, «Şu işi mi yaparsınız?» diye sorduğunda, «Hayır, o işi yapmam. İşim şudur!» diyecek olsam «Hah, tamam...» diye lafa başlayacaktı. Bunu bildiğim için ben de inadıma, ne nerelerde bulunduğumu, ne de işimi söylüyordum.

Beni tanıyamadığı için bayağı üzülmüştü. Gerçekten tanışıyor muyduk?

— Siz necisiniz? diye sordum.

Bunu sormamla adamın çenesi bir açıldı, bir açıldı... Konuşmak için benden işaret bekliyormuş. İtfaiye grup amiriymiş. Onbeş günde bir izinli çıkarlarmış. Gece gündüz görevlerinin başında tetikte beklerlermiş. Şimdi evine izinli gidiyormuş. İzinli çıkarken sivil elbisesini giyermiş. İki gün evinde çoluk çocuğu arasında bulunup, yine işinin başına dönecekmiş. Anlattı, anlattı, anlattı.

Bu psikolojiyi çok iyi bilirim. Uzun süre kapalı duran, günlerini gecelerini hep tanıdık bikaç kişi arasında geçirenler, o dar çemberden kurtuldular mı, durmadan konuşmak isterler. Bikaç kez benim de başıma geldiği için bu psikolojiyi çok iyi bilirim. İtfaiye grup amiri, bir yabancı yüz görememekten, değişik insanlarla konuşamamaktan bunalmıştı. Beni, eskiden tanıdığı bildiği de yoktu. «Sizi bir yerden tanıyorum» deyip, bir konuşma konusunun açılmasını istiyordu. Ben de onun ereğini anladığımdan, laf olsun

diye,

— İşiniz çok zor doğrusu... dedim.

— Zor da söz mü? dedi.

— Zorluğuna zor ama, işiniz rahat, dedim.

Birden suratı allak bullak oldu, yüzü kızardı, kaşları çatıldı.

— Ne demek rahat? dedi, bizim işimiz rahat mı? Bir yangın söndürmek ne demek? Canımızı dişimize takar, ölümü göze alırız.

Gelişigüzel bir sözün onu böyle kızdıracağını hiç düşünmemiştim. Onun için açıklamak zorunda kaldım:

— Yani şunu demek istedim. İşiniz çok zor ama rahat... Yangından yangına size iş düşer. Bakın, şu vapurun biletçisi sizin gibi mi? Hergün sabahtan akşamacak her vapurda yolcuların biletlerine bakmak zorunda. Sizin öyle mi? Kırk yılda bir bir yangın çıkacak da, size de iş düşecek...

Bu sözlerime büsbütün kızdı. Uğraşının önemsenmemesi onu çok kızdırmıştı.

— Bir ay yangın olmaz, bir yıl yangın olmaz. Ama bir de oldu mu?... Bekleriz, bekleriz, bekleriz ama, bir de yangın çıktı mı...

Yatıştırmak için,

— Benim sözüm değil bu, dedim, hani başkaları öyle diyorlar da...

— Onu kim öyle diyorsa...

Çok kızmıştı.

— Bakarsın bir yıl yangın olmaz, bakarsın iki yıl yangın olmaz. Ama biz hep tetikteyiz. Yangın olacak gibi bekleriz, bekleriz, bir de yangın oldu mu...

Vapur iskeleye yanaştı. Ayrılırken,

— Tanıştığımıza memnun oldum, dedi.

— Ben de çok memnun oldum, dedim.

İşte bizim sokaktaki yangın, itfaiye grup amiriyle tanışmamızın ertesi günü oldu. Bizim sokaktaki yangınla, tanıştığım itfaiye grup amirinin hiç bir ilintisi yok. Çünkü o,

bizim evlerden çok uzak bir yerin itfaiyecisiydi.

Evde gazete okuyordum. Bir ara canım sıkıldı. Bir arkadaşa telefon edeyim, dedim. Telefonla konuşurken pencereden bakıyordum. Karşımızdaki evlerden birinin penceresinden uzanan bir alev gördüm. Önce gaz sobasının kapağı açık kalmış da alevi dışarı vuruyor sandım. Ama alev gittikçe büyüyordu. Soba alevine benzemiyordu.

— Yangın var! diye bağırarak telefonu kapadım. İlk işim, pencereyi açıp, sesim çıktığınca,

— Yangın vaaaar! diye bağırıp konu komşuyu uyarmak oldu. Sonra sokağa fırladım. Durmadan bağırıyordum:

— Yangın vaaar!...

Herkes toplandı. Yangının genişlediği pencerelerden görünüyordu. Kapıyı çaldık. Evde kimse yok. Kapıyı, pencereyi kırıp içeri daldık. Kimisi de karakola, itfaiyeye telefon etmeye koştu.

Eve girdik. İçerisi alev, duman... Tutuşmuş eşyaları bir ucundan tutup sokağa atıyorduk. Dışarı çıkaramadıklarımızı kırıp, devirip üzerine halı, keçe atıp yangını söndürmeye uğraşıyorduk. Daha başkaları da kovalarla, tenekelerle su getirip döküyorlardı. On onbeş dakika içinde yangını bastırdık. Bir kanape, iki koltuk, bir hasır masa, bir iki keçe, halı yanmış, bikaç parça eşya kırılmış, ama yangın da söndürülmüştü.

Evden çıktık. Sokakta toplanmış kalabalık, şöyle oldu, böyle oldu diye, söndürülen yangının edebiyatını yapıyordu. Ben evime geldim. Kalabalık yavaş yavaş dağıldı. Herkesin kendi işine döndüğü sırada itfaiye arazözlerinin çan sesleri, alarm düdükleri duyulmaya başladı. Tüyler ürperten bu acı sesleri onbeş dakika kadar duyduk. Sesler yaklaştı, yaklaştı, itfaiye arabaları göründü. Önde kırmızı bir binek arabası vardı. Onun arkasında merdivenli arabalar, arazözler...

İtfaiyecilerin gelmesiyle ortalık yine karıştı. Yangındaki kalabalığın üç dört katı sokağı doldurdu. Ben de soka-

ğa indim. İtfaiyecilerin başı olduğunu sandığım birine,

— Biz söndürdük efendim, dedim.

O beni duymamış gibi, sağa sola buyruklar veriyordu. Daha başkaları da, daha başka itfaiyecilere,

— Söndü... Söndürdük... diyorlardı.

— Zahmet etmeyin...

— Hiç gereği kalmadı.

— Zaten küçük bişeydi...

— Öyle ya, yangın bile denmez buna...

— Boşuna zahmet ediyorsunuz.

— Parlamasıyla sönmesi bir oldu.

— Size telefon etmeye bile değmezdi.

İtfaiyecilerden hiçbiri bu sözleri dinlemiyordu. Kimisi ordan oraya koşuyor, kimisi fotinini bağlar, çizmesini düzeltirken, kimisi de kaskını kafasına iyice yerleştirmeye uğraşıyordu. Kimbilir kaç aydır yangın çıkmadığı için bekleye bekleye canları sıkılan, bir yangına iyice hazırlanmış olan itfaiyeciler, her ne pahasına olursa olsun ille de bir yangın söndürmeye azmetmişlerdi. Hortumlar döşüyorlar, motorlarla uğraşıyorlar, bitakım burguları vidaları açıyorlardı.

Kalabalıktan epiyce kişi, onları bu çabalarından caydırmaya uğraştılarsa da başaramadılar. En sonunda komşularımızdan birisi kalabalığa,

— Ne uğraşıp duruyorsunuz? Bırakın da söndürsünler... diye bağırdı.

Başka birisi,

— Yahu, neyi söndürecekler, yangın yok... dedi.

— Sen yok sanırsın. Baksana duman tütüyor hâlâ, onlar senin kadar bilmez mi?

— Öyle ya, yok diye giderler. Sonra tüterken tüterken birdenbire yeniden parlayıverir.

— Doğru, kaç kere oldu.

İtfaiyeciler hazırlıklarını ilerletiyorlardı. Kalabalıktan birisi,

— Kim telefon ettiyse kabahat onun, dedi, kibrit alevi gören «Yangın var!» diye hemen itfaiyeye telefon ediyor.

Komşulardan birisi,

— Ben telefon ettim, dedi. Ama hemen arkasından «yangın söndü, boşuna gelmeyin» diye de telefon ettim.

Artık herkes sesini kesmiş, bakalım, ne yapacaklar diye merakla itfaiyecileri seyrediyorlardı. O zamana kadar sesleri çıkmayan itfaiyeciler bağırmaya başladılar. İlk bağıran itfaiye eri,

— İngiliz anahtarı yok mu, bir İngiliz anahtarı verin!... diye bağırdı.

Herkes birbirine baktı. İtfaiyeci daha yüksek sesle bağırdı:

— Koca mahallede bir İngiliz anahtarı yok mu? Ne biçim insansınız siz kardeşim? Civata sıkışmış açamıyorum yahu... Bir İngiliz anahtarı verin.

Herkes birbirine,

— İngiliz anahtarı?

— İngiliz anahtarı?

— Sizde var mı? diye sordu.

Gözlüklü bir adam,

— Bizde var ama, kayınpederin evinde, uzak... dedi.

Başka bir itfaiyeci de,

— Motor, motor, motor!... diye çırpınıyordu.

Bunun ne demek olduğunu hiçbirimiz anlayamadık. Yalnız ordan birisi,

— Bizden motor mu istiyor? dedi.

Arazözün tepesine çıkmış bir itfaiyeci nutuk verir gibi,

— Vatandaşlar ne duruyorsunuz, bir kerpeten versenize! diye bağırdı.

Sonra herkes birbirine seslendi:

— Kerpeteeen!...

— Kerpeten!...

— Bir kerpeteni olan yok mu vatandaşlar?...

Oradan birisi,

— Yahu, bizde de hiçbişey yok, dedi.

Yanındaki,

— Alan vermiyor ki, dedi. Bizde vardı. Bir arkadaşa verdik, getirmedi. Bak, şimdi lazım oldu işte...

— Bir evde herşey bulunmalı.

— Sakla samanı, gelir zamanı, demişler.

Bundan sonra sesler birbirine karıştı.

— Motooor, motor!

— Conta... Bir conta yok mu?

— Kerpeten yoksa keser olsun. Çekiç de olsa yeter.

— Hortuuum... hortum...

— Hortumu ver.

— Uzat!

— Yetişmiyor.

— Çek...

— Vardı ama kimbilir nerede?

— Bir somun getirin!

Biz yangını çoktan unutmuştuk. Şimdi el birliğiyle itfaiyecilere yardım ediyorduk. Gittikçe bizim de heyecanımız artıyordu. Bu arada bikaç itfaiyeci, yüksek demir merdiveni arabanın üstüne kurup kendileri de ta en tepeye çıkmışlardı. Yangın çıkıp da söndürülen ev tek katlıydı. Oysa bu merdiven altı katlı bir apartımanın en üst katına yetişebilirdi.

On itfaiyeci de üst kat pencerelerden atlayacakları kurtarmak için branda bezini açmış, öylece bekliyorlardı. Kalabalıktan birisi,

— Bu branda bezini neye açmışlar, kim atlayacak? dedi.

Başka birisi,

— Ya merdivenden bir itfaiyeci düşerse?...

Bir coşkun bağırışma, çığırışma, koşuşmadan sonra hazırlıklar bitti. Eve hortumlarla sular sıkılmaya başlandı. Bitakım itfaiyeciler de kancalar atmışlar, evin damına çıkmışlardı. Kimisi hortumla su sıkarken, kimisi de kazmalarla bacayı deviriyor, duvarları yıkıyordu.

Yirmi dakika sonra evde yıkılmadık, kırılmadık eşya kalmadı, ne cam, ne pencere, ne kapı... Evin içi göl olmuştu. Ama ev de, yanındaki evler de yanmaktan kurtulmuştu.

İşlerini bitiren itfaiyeciler hortumlarını, merdivenlerini, herşeylerini toplayıp arabalarına bindiler. Giderlerken çanlarını çalıyor, sirenlerini, alarm düdüklerini öttürüyorlardı.

DEVELER NE OLDU

İsteyerek olmadım veteriner. Kim istediği işi yapabiliyor ki bu dünyada! Veterinerliği sevmediğim için olacak, fakültede çalışkan ve başarılı bir öğrenci değildim. Yine de hiç takıntısız fakülteyi bitirdim. İstesem de istemesem de artık veterinerdim. Zorunlu hizmetimiz olduğundan, Bakanlık o yılın veteriner fakültesi çıkışlılarını ülkenin ayrı yerlerindeki işlere atadı. Ben, sınıra yakın bir ilçenin veteriner müdürlüğünü yapacaktım. İlk kez doğup büyüdüğüm büyük kentten bu denli uzağa gidiyordum.

Mesleğim olan veterinerliği onca zaman sevmemişken, o ilçenin veteriner müdürü olduğumu öğrenince duygularım değişti, birdenbire veterinerliği sevmeye başladım, belki de artık veterinerlikten dönüş yolum olmadığını anladığım, başka da umarım kalmadığı için...

Atandığım ilçeye yolculuk için hazırlanırken çok coşkuluydum, çok iyi bir veteriner olmaya ve iyi hizmet vermeye kararlıydım. Çok geç kalmış bile olsam, bilgi eksiklerimi çok kitap okuyarak ve işyerimdeki uygulamalarla kapayacaktım. Buyüzden, atandığım ilçeye götüreceğim eşyanın çoğu kitaplarımdı. Salt veterinerlik kitapları değil, bitürlü okuma fırsatı bulamadığım romanlar, şiir ve deneme kitapları da... İngilizce-Türkçe ve Türkçe-İngilizce iki büyük sözlük... Orda zamanımı çok iyi değerlendirip İngilizcemi de ilerletecektim. Veterinerliğe değgin İngilizce kitaplarım da vardı. Bunlardan başka, ilçeye gider gitmez, günü gününe güncemi tutmaya da karar vermiştim. Bunun için de kalın bir günce defteri satın almıştım.

Bir şansım da görev yapacağım ilçede bir devlet üretme çiftliğinin bulunmasıydı. Doğrusu, beni devlet üretme çiftliğine atamış olsalardı daha çok sevinirdim. Çünkü çiftlikteki deneyimli usta veterinerlerden yararlanır, uygulamalarda çok şeyler öğrenebilirdim. Ayrıca devlet üretme çiftliklerinin büyük olanakları vardı.

Çalışmaya, kendimi yetiştirmeye, ilçenin hayvancılığına yararlı olmaya, iş görmeye, hizmet vermeye susamış bir durumda bir akşam üzeri o ilçeye vardım. Kendime uygun bir ev kiralayıncaya dek bir otele yerleştim. Eşyam, bir hurç, üç bavul ve bir omuz çantası içindeydi. Üç bavuldan ikisi kitapla doluydu. Kiralayacağım eve taşınıncaya dek hurcu ve bavulları açmayacaktım.

Oteldeki odama girdiğimde karanlık basmıştı. Ertesi sabah tam iş saatinde kaymakamlığa gittim. Üç aydanberi kaymakam atanmamış olduğu için, kaymakam kâtibi onun yerine bakıyormuş. Kendimi tanıttığım kaymakam vekili gelişimden duyduğu sevinci belirttikten sonra, benim bu ilçeye atanma buyruğumun dahaca gelmediğini, ama beşon güne dek geleceğini umduğunu, atanma buyruğumdan önce işyerime gelmiş olmama çok şaştığını, bu denli acele edişimin nedenini sordu. Bir memur, atanma tarihinden sonraki onbeş gün içinde görevinin başında bulunamazsa o memur için kovuşturma açılır diye bildiğimi, buyüzden atama buyruğunu alır almaz geç kalmamak için hemen yola çıktığımı söyledim.

Karşılıklı kahvelerimizi içiyorduk.

— Evet, öyledir ama, dedi, böyle durumlarda biz memurlar kardeş meslek tıbbın yardımına başvururuz. Hastayız diye iki haftalık yada bir aylık bir hekim raporu alırız. Tanıdığınız bir doktor yok muydu?

Şakacı, babacan bir adam olan kaymakam vekiline,

— Bakın bunu bilmiyordum, kimse de bana söylememişti... dedim.

Kaymakam vekili gülümseyerek,

— Bilmemek ayıp değil, öğrenmemek ayıp... Bundan sonraki atandığınız yere giderken böyle yaparsınız...dedi.

Kaymakam vekili, ancak atanma buyruğum geldikten sonra işe başlayabileceğimi söyledi. Çalışma yerimi sordum. Yakındaymış. Tarımcılarla veterinerler aynı yapının alt katındaymış. Veteriner müdürlüğünde kaç kişinin çalıştığını sordum. Bilmiyormuş ama beşaltı kişi olabilirmiş. Teşekkür edip ayrıldım. Veteriner müdürlüğünün yerini sora sora buldum. Üst iki katında başka devlet daireleri olan eski bir yapı. Alt katın geniş olan bölümü

tarım müdürlüğü, bitişiği de bizim daire. İki kanatlı ahşap kapının bir kanadı üstüne bir mukavva iliştirilmiş, mukavvada çok acemice yazılmış "T.C." ve ilçenin adından sonra "Veteriner Müdürlüğü" yazılı. İki kapı kanadı birbirine paslı telle bağlanmış, üstünde koca bir asma kilit olan telin iki ucu iki kapı kanadına vidalı halkayla tutturulmuş. Kapı kilitli olduğu için bitişikteki tarım müdürlüğüne girip kendimi tanıttım. Beni sıcak bir ilgiyle karşılayan burdaki arkadaşlara, veteriner müdürlüğü kapısında asma kilit asılı olduğunu söyledim. Veteriner müdürlüğü odacısının karşıki kahvede oturduğunu söylediler ve odacıyı kahveden çağırmak için kendi odacılarını kahveye gönderdiler. Az sonra odacımızla tanıştım. Birden elime sarıldı. Zorlayıp elimi çekmesem öpecekti. Babamdan yaşlı görünüyordu.

— Buyrun, makamınızı göstereyim...dedi.

Tarım müdürü, akşam "Beşinci Mevsim" de buluşmamızı, ilçedeki bütün arkadaşların akşamları orada toplandıklarını söyledi.

Kapısında asma kilit asılı kendi müdürlüğümüze geldik. Çok doğal olarak odacı o koca asma kilidi anahtarla açacak diye bekliyordum. Asma kilitin iki yandan bağlı olduğu tel, iki burgulu vidayla iki kapı kanadına saptanmıştı. Burgulu halkalardan birini çekince halka, yuvasında yalama olduğu için çıkıverdi. Kilit, öteki kanada bağlı tel üstünde kaldı. Odacı, kapının bu denli kolay açıldığını bilmiş olsaydım boşu boşuna kapıda kalmayacağımı söyledi. Anahtarsız açıldığına göre, niçin kapıya bu koca kilidi astıklarını sordum. O kilidin bizim için olmayıp yurttaşlar için olduğunu, kilidin iki anahtarı da kaybolduktan sonra vidalı halkanın yuvasını yalama yaparak kapıyı kolaylıkla açtıklarını, çok anlayışlı olan yurttaşların kapı üstünde kilidi görünce, içerde insan olup olmadığını araştırmaya kalkmadıklarını ve kilidi zorlamadıklarını söyledi.

İçeri girdik. İşte memurlukla ilk görevimi yapacağım yer: Biri küçük öbürü daha da küçük, iç içe iki oda. Dipteki daha da küçük olan oda veteriner müdürünün, yani benim odam. Kaç memur, kaç işgören, kaç işçi, kaç teknisyenin çalıştığını sordum. Hepsi hepsi iki... Biri konuştuğum odacı, biri de "Kâtip Bey" miş. Benimle üç

oluyor. "Kâtip Bey"in nerde olduğunu sordum. Öğleden sonraları gelirmiş. Sobayı yaktıktan sonra gidip "Kâtip Bey"e geldiğimi haber vereceğini söyledi. Hiç zahmet etmemesini söyledim.

Hava çok soğuktu. Odacı, sobayı yakmadan önce niçin pencereleri -topu topu iki pencere- açtığını açıkladı. Soba yanarken tütüyormuş da... Siyaha boyanmış tenekeden yada saçtan yapılma sobaya odun koyup önüne de gazete tıkıştırdıktan sonra gazeteleri ateşleyince sobanın gövdesinden, borularından, her yanından ve her yerinden dumanlar fışkırmaya başladı. Bu odunları sobanın içinde değil de, açıkta odanın ortasında yakmış olsaydı bu kerte duman çıkmazdı diye düşündüm. Odacı, soba yandıktan yarım saat kadar sonra pencereleri kapadı. Makam odama girdim. Dört ayaklı, dolapsız, çekmecesiz bir eski masa, birinin bir ayağı kısa olduğu için dingirdeyen iki sandalye, bu odaya nasıl sokulduğunu bitürlü anlayamadığım yırtık pırtık deri kaplı kocaman bir koltuk, camının biri yok ve öbürü kırık bir camlı dosya dolabı, duvarda bir özel araba lastiği satıcısının iki yıl önceki reklam takvimi ve daha bikaç parça eşya denilemeyecek eşya... Reklamdaki çıplak kadın, bir otomobil lastiğini belinden ve bacaklarının arasından geçirmiş olduğu için kadının en ilgi çeken yerleri görünmüyor.

Odacı, öğle yemeği için bana köfteciden bir ekmeğin içine yerleştirilmiş köfteler getirdi. İçmek için ne istediğimi sordu. Ayran istedim. Ayranın ancak evlerde bulunabileceğini, son bikaç yıldan bu yana kokakola mokokolanın moda olmasındanberi ayranın satılmadığını söyledi. Hiç olmazsa evlerde ayran yapılmakta olması sevindiriciydi. Demek, süt, yoğurt, ayran boldu... Odacının dediğine göre, evet eskiden bolmuş da, son zamanlarda sığır davar iyice azaldığından yoğurdu ayranı ithal süt tozundan yapıyorlarmış.

Ben köfteyle ekmeğimi yerken odacı "Kâtip Bey"in kimi günler daireye, yani buraya hiç gelmediğini, evinde telefon da bulunmadığını, en iyisi evine gidip geldiğimi haber vermek olduğunu söyledi.

Odacı gidince, akşam otelimde günce defterime bu ilk görev yerimdeki ilk günümü bütün ayrıntılarıyla ve gerçeğiyle-acı

gerçeğiyle- nasıl yazacağımı tasarlıyordum. Ekmeğin yarısıyla köfteleri yiyip bitirmiştim. Cansıkıntısından müdürlük masamın üstündeki kalın toz tabakasına işaret parmağımla, ancak psikiyatrların anlayabileceği anlamsız bişeyler çiziyordum ki, odama iki kişi girdi. Bunlardan biri odacı olduğuna göre öteki de "Kâtip Bey" olmalıydı. "Kâtip Bey" sanki benim kırk yıllık -yaşım yirmidörttü- dostummuş gibi aşırı içtenlikli hoşgeldin gösterisinde bulundu. Laübaliliğe teğet bu içtenlik karşısında ben de isteristemez o havalar içine girmek zorunda kaldım. "Kâtip Bey" o yaşı belirsizlerdendi ama, yine de babamdan çok yaşlı olmalıydı. Arapça "maal"li sözcükleri söylemeye çok meraklıydı. Her iki-üç tümcesinden birinde kesinlikle "maalesef", "maattessüf", "maalmemnuniye", "maaşşükran", "maalmecburiye", "maalihtiram" "maaliftihar", "maahaza" gibi Arapça sözcükler kullanıyordu.

Atama buyruğumun dahaca Kaymakamlığa gelmediğine göre işe resmen başlamamış olduğumu söyleyip kadromuzun ve işlerimizin ne olduğunu öğrenmek istedim. "Katip Bey", o "maal"li sözcüklerle herşeyi genişçe anlattı. Kendisinin veterinerlere baytar denildiği dönemde veteriner teknisyeni olarak yetiştiğini, ondokuz yıldanberi bu ilçede görev yaptığını, emeklilik hakkını çoktan kazanmışken geçim zorluğu yüzünden "maalmecburiye" görevi sürdürdüğünü, ilçe halkının "maalesef çok alçak" olduğunu, ama ne yapsın ki bu ilçe halkından bir kadınla evlenip çoluk çocuğa karışmış olduğu için "maattessüf" buradan ayrılmak istemediğini, Ankara'da yüksek öğrenimini yapan kızının öğretmen olmasından sonra "maalmemnuniye" emekliliğini isteyeceğini, bu dairenin kadrosunda üç memurla üç de işgören görünüyorsa da görüldüğü gibi bir kendisi bir de odacıyla buranın çok ağır işlerini yürütmeye çalıştıklarını uzun uzun anlattı.

O ağır işlerimizin neler olduğunu öğrenmek istedim. İşlerimiz mi? Evet... İşlerimiz, işlerimiz? Listeler ve cetveller hazırlamak! Yani "Dizelgeler ve çizelgeler" diye bilgiçlik tasladım. İkinci kez dizelge ve çizelge sözcüklerini yineleyince o da liste ve cetvel yerine dizelge ve çizelge demeye başlayınca "Kâtip Bey" le uyumlu bir iş birlikteliği yapacağımızı anladım. Aylık, üç aylık, altı aylık ve yıllık çizelgeler hazırlanıp doğrudan genel müdürlüğe

sunuluyormuş. Bunların ivedi ulaştırılması gerektiğinden araya il girmeden doğru genel müdürlük yoluyla bakanlığa gönderiliyormuş.

Bu dizelgelerin, çizelgelerin hangi konularda düzenlendiğini sordum. O camı kırık raflı dolaptan tozlu dosyalar, ciltleri tirfillenmiş uzun defterler çıkardı. Örneğin işte bunlar gibiymiş. Bir dosya açtı. Dosyanın beş-altı genişliğindeki bir kâğıdı masaya yaydı. Basılı dikey ve yatay çizgiler, kâğıdı biçok diktörtgenlere ayırmıştı ve "Kâtip Bey" bu dikdörtgenlere "hane" diyordu. Bu dikdörtgenlerin en üst sırasıda basılı yazılar vardı. İşte bu "hane"ler doldurulup yılın belli aylarında genel müdürlüğe gönderilecekti. Çizelgenin hanelerinin üstündeki basılı yazılar şöyle şeylerdi: İlçe merkezi ve köylerde hayvan salgın hastalıkları, alınan önlemler, aşı ve ilaç gereksinmesi, kümes hayvanları, büyükbaş hayvanlar, yük hayvanları, bunların sayıları, cinslerine göre inekler, artma ve eksilme oranları, damızlık gereksinmesi, suni döllenme... ve daha bunlar gibi şeyler. "Kâtip Bey" işte bunlar gibi şeyler olduğunu söylüyordu. İşleri zordu, yıllardır kadrodaki altı kişinin işini tek başına yapmaktaydı.

Çizelgedeki hanelerden birinde ilçede çok yüksek sayıda inek bulunduğunu görünce, az önce odacının ithal süt tozundan yoğurt yapıldığı sözünü anımsayıp, sığır sağlığı için neler yapılmakta olduğunu, bulaşıcı hastalık olup olmadığını sordum. Bulaşıcı hastalık mı? Hükümetin tarım ve hayvancılık politikası yüzünden ilçede sığır mı kalmış ki, bulaşıcı hastalık olsunmuş... Çok şükür bulaşıcı ve bulaşmayıcı hiçbir hastalık görülmüyormuş hayvan kalmadığı için... Hayvan kalmamış da, ya bu sayılar ne?

"Kâtip Bey" sözü değiştirdi. Bana kiralık ev bulmaya gelince... Doğrusu bu ilçede şöyle ev denilecek oturulacak gibi ev bulmak zordu. Ama halkının çoğunun oturduğu gibi bir eve razı olursam, kolay bulunurdu. Razı olduğumu söyledim.

Hava kararmıştı. Odacı, elektrik düğmesini çevirdi. Çıplak ve tozlu ampul ışıdı. İş günü çoktan bitmişti ama biz "Kâtip Bey"le söyleşiyi koyulaştırmıştık. Arada kapı açılıyor, eli kapı tokmağında biri, "Katip Bey"e bu akşam Beşinci Mevsim'e gelip gelmeyeceğini soruyordu. "Kâtip Bey" de onlara, veteriner

müdürü beyi, yani beni elbet yalnız bırakmayacağını, konuğuyla Beşinci Mevsim'e geleceğini söylüyordu. Sonra bana anlatıyordu. İlçede "efendi insanlar"ın, yani "memur ve tüccar takımının" filan içki içip rahatça söyleşebilecekleri "maalesef" ancak dört yer vardı: "Lezzet Restoran", Hacı Hüsnü'nün "Hüsn-ü tabiat Lokantası", "Ökkeş'in Yeri", bir de "Beşinci Mevsim"... Eskiden burası "Bol Kepçe" lokantasıyken, sahibinin damadı herşeyini değiştirip yenileştirmiş, Beşinci Mevsim yapmıştı. En kibarı Beşinci Mevsim'di. Tüccarlar Kulübüyle Öğretmenler Derneği de vardıysa da, biri yüksek kumar, öbürü de ufak kumar oynanan yer olduklarından, oralarda kumar gürültüsünden "maalesef" "tatlı muhabbet" yapılamıyordu. İlçenin ileri gelenleri, efendi takımı, kalbur üstü olanları dört ayrı gruba ayrılmıştı, her grup kendi restoranına giderdi." "Kâtip Bey" bana da Beşinci Mevsim'e gitmemi salık veriyordu. Çünkü oraya ilçenin aşağı tabakasından halk kısmı "süflî" insanlar gelmediği gibi, orda "maalmemnuniye" siyaset miyaset gibi boş laflarla da uğraşılmazdı.

Bütün olup bitenleri, bu konuşmaları, olayları, günce defterime yazmak için hepsini fotograf gibi kafama saptamaya çalışıyordum.

"Kâtip Bey", "vakt-i kerahet"in geldiğini söyleyerek çıkmamızı söyledi. Karanlık ve bozuk yolda tökezleyerek, toza çamura bata çıka Beşinci Mevsim'e geldik.

O gece Beşinci Mevsim'de ilçenin lise müdürüyle, PTT müdürüyle, Devlet Üretme Çiftliği müdürüyle, Sağlık müdürüyle, Tapu Kadastro müdürüyle, Orman müdürüyle, vergi dairesi müdürüyle, daha bikaç müdürle, savcıyla, iki yargıçla tanıştım. İlçenin veteriner müdürü olarak elbet benim de yerim müdürlerin arasındaydı. Ne var ki hepsi de yaşlı başlı kişiler olduklarından ben aralarında çocukları gibi kalıyordum. Bu açığı kapatabilmek için, onlar gibi rakı içmeye, onlar gibi konuşmaya, şakalaşmaya, onlar gibi davranmaya kendimi zorluyordum.

Oteldeki odama gittiğimde öyle sarhoştum ki, bavulumu açıp günce defterimi bile çıkaramadım. Sabahleyin uyandığımda pantalonumu bile çıkarmadan yatmış olduğumu gördüm. Ertesi akşam, günce yazmaya kesin kararlıydım.

İlçedeki günlerim, ilk gün olduğundan çok da ayrımlı değildi. İlk günün yinelenmesi gibi yaşıyordum. Günlerin de gecelerin de nasıl geçtiğini anlayamıyordum. Çok günler gazete okumaya bile zaman bulamıyordum. İki hafta sonra Bakanlıktan atama buyruğum gelmişti. Kâtip Bey bana kiralık ev bulmuştu. Karyola, perde, masa, sandalye gibi biriki parça eşya alıp eve yerleşmiştim. Getirdiğim üç bavuldan ikisini daha açmaya bile zaman bulamamış ve kitap dolu o iki bavulu duvara gömülü dolaba tıkmıştım.

Göreve başlayalı altı yedi ay olmuştu ki, veteriner müdürlüğü olarak bize bakanlığın basılı adını taşıyan ilk yazı postayla gelmişti. Zarfı açarken çok coşkuluydum. Bu resmî yazıda genel müdürlük bize zılgıt veriyordu. 5 sayılı çizelgeyi göndermekte gecikmişiz. Yazıda "5 numaralı cetvelin âcilen gönderilmesi tekiden bildirilir." deniliyordu. Ayrıca 8 sayılı çizelgenin de gecikmeden zamanında gönderilmesi isteniyordu. Kâtip Bey, resmî işleri hiç merak etmememi, bu işleri ötedenberi kendisinin yapmakta olduğunu, bana salt yazılara imza atmak düştüğünü söylemişti de, neden bu çizelgeyi göndermekte gecikmişti? Üstelik bana zaman zaman bitakım dizelgelere, çizelgelere ekli yazıları da imzalatıyordu. Çok canım sıkılmıştı. Kâtip Bey'in üstü bulunduğumdan, resmîleşen bir yüz ve resmîleşen bir sesle bu gecikmenin nedenini sordum. Kâtip Bey o her zamanki rahatlığı ve gevşekliğiyle, kaygılanacak bişey olmadığını zaman zaman genel müdürlükten, hatta doğrudan bakanlıktan böyle zılgıt yazıları geldiğini, bunlara aldırış etmememi, çünkü bizim o 5 sayılı çizelgeyi benim imzamı taşıyan yazıyla çoktan - hatta zamanından önce- göndermiş olduğumuzu, buna karşın genel müdürlüğün aynı çizelgeyi bizden hem de "tekiden" istemesinin nedeninin, aynı yazı pekçok çoğaltılıp çizelgeyi gönderen göndermeyen bütün birimlere dağıtıldığını, çünkü çizelgeyi gönderenlerle göndermeyenlerin ayrılmasının zor olduğunu ve zaman aldığını, bütün veteriner müdürlüklerine gönderilen bu yazının bize de bu nedenle gelmiş olduğunu anlattı. Sonra da, genel müdürlüğe çok zaman önce gönderdiğimiz 5 sayılı çizelgeyi ve çizelgeye ekli benim imzam bulunan yazıyı dosyasından çıkarıp gösterdi. Sonra da işleri büyük titizlikle ve hiç aksatmadan yapmakla övündü.

Utançlı duruma düşmüştüm. Ya 8 sayılı çizelge? Onun daha zamanı vardı. Altı üstü o çizelgeyi düzenlemek yarım saatlik bir işti. Hiç boşuna kaygılanmamalıydım, ilçemizin bütün veterinerlik işleri bir düzence içinde yürütülüyordu.

Gerçekten de dediği gibi yarım saat içinde 8 sayılı çizelgeyi gözümün önünde hazırladı. İşe yabancı kalmayayım diye Kâtip Bey'i dikkatle izliyordum. Dikey ve yatay çizgiler basılı o geniş kâğıtlardan birini masaya yayıp boş haneleri sayılarla doldurmaya başladı. Üstte, geçen yılın haneleri doldurulmuş bir çizelgesi vardı. O çizelgeye bakarak boş haneleri sayılarla dolduruyordu. Çizelgenin en üstünde basılı yazı şuydu: ".....ilçe merkezinde .....tarihinde mevcut bulunan büyükbaş ve yük hayvanlarının mıktarı.....hakkında cetveldir".

Üstte sağda: "Sığır mıktarı"

İzahat: "Mevcut ineklerin cinsleri hakkında".

Kâtip Bey boş haneleri dolduruyordu.

Sığır miktarı: 9076

Bu sayı beni şaşırttı. Köylerdeki sığırların da bu sayının içinde olup olmadığını sordum. Hayır, bunlar salt ilçe merkezindeki ineklermiş. Nasıl olur Kâtip Bey? Bu ilçenin tüm nüfusu 7800. Her evdeki canlı insan değil de inek olsa yine bu sayı tutmaz. İnek sayımı yapılmış mıydı? Hani siz dememiş miydiniz hükümetimizin tarım ve hayvancılık politikası sayesinde ilçede çok şükür inek kalmamış olduğunu.

Kâtip Bey, inek ve öteki hayvanların sayımının olanaksızlığını, sayımdan sayıma yapılan insan nüfusu sayımının bile gerçeği yansıtmadığını, bir önceki yılın çizelgesindeki inek sayısına bakarak bu sayıyı bulduğunu söyledi ve geçen yıl genel müdürlüğümüze gönderilen 5 sayılı çizelgede ilçe merkezinde inek sayısının 8900 olarak gösterildiğini, bir yıl içinde kesilen ve hastalıktan ölen inekler olursa da doğuranların da bulunduğu gözönüne alınırsa 176 ineğin artmış olabileceğini açıkladı. Geçen yılki inek sayısını nasıl bulduğunu sorduğumda, daha önceki yılın çizelgesini çıkarıp gösterdi. O zaman 8211 inek yazılmış çizelgeye. Bu yıl arttığını söylediği ineklerin niçin 150 yada 170 değil de 176 olduğunu sordum. Küçük sayılara dek yazılırsa daha inandırıcı

olduğunu, ineklerin tek tek sayıldığı izlenimi vereceğini bildirdi. 19 yıldanberi bu ilçenin veteriner müdürlüğünde bütün bu dizelgeleri ve çizelgeleri kendisinin düzenlediğine göre, ilk gönderdiği çizelgedeki inek sayısını nasıl ve nerden öğrendiğini sordum. Buraya ilk geldiğinde, kendisinden önce yapılmış çizelgelere bakarak hesap çıkarmış. Ondokuz yıl önce bu ilçeye geldiğinde, bu 5 sayılı çizelgede 305 inek gösteriliyormuş. Her yıl inek sayısını artıra artıra, işte bu yılki 9076 sayısına dek yükselmiş. Gelecek yıl ilçedeki ineklerin on bini aşması gerekiyordu. Peki niçin durduğunuz yerde, olmayan ineklerin sayısını boyuna yükseltiyorsunuz Kâtip Bey? Çünkü efendim bu bir gelenekmiş ve salt bu ilçede değil, bütün veteriner müdürlüklerinde de böyle yapılırmış. İlçedeki herhangi hayvan sayısı, bir önceki çizelgedekinden az gösterilirse, hatta aynı gösterilirse, Bakanlığımız hemen bunun nedenini sorar ve nedeninin araştırılmasını istermiş. Hayvan sayısı her çizelgede yükseltilirse bunun nedenini sormaz ve hayvanlarımızın sayısı artıyor diye kıvanç duyarmış. Hayvanların sayısı yıldan yıla azaltılırsa hayvancılığımızın gerilediği ve bakanlığın başarısızlığı anlamına gelirmiş.

Bu açıklamasından sonra inek sayısı konusunda Kâtip Bey'le tartışmak istemedimse de katır sayısında ölçünün büsbütün kaçtığını görünce artık dayanamadım. Kâtip Bey bu ilçeye geldi geleli ondokuz yıldanberi burada hiç katır görmemişken, kendisinden önceki çizelgelerde katır gösterildiğinden, isteristemez o da ilçede katır olduğunu bildirmiş ve her yılın çizelgesinde katır sayısını artıra artıra bu yeni çizelgede ilçemizde 914 katır görünüyormuş. Haydi inekler doğurarak artabilir, katırlar doğurmadığına göre onları niçin artırdığını sordum. Evet, katır doğurmaz ama, eşekten gebe kalan kısrak doğurduğna göre? Hiç olmazsa bu yılki çizelgede katır sayısını yükseltmemesini, gelecek yılın dizelgesinde biraz eksiltmesini ve her yıl eksilte eksilte yılın birinde ilçede katır bulunmadığı gerçeğinin anlaşılacağını söyledim.

Kâtip Bey'le ilk çatışmamız deve sayısında çıktı. Geçen yılın 5 sayılı çizelgesine göre ilçede 2083 deve vardı. Kâtip Bey, develeri 219 artırarak 2302 deve gösteriyordu bu yılın çizelgesin-

de. 2302 deve? İlçenin nüfusu 7800 olduğuna göre, her bir deve başına üç onda bir insan düşüyordu, yani ilçedeki her üç onda bir insana -çocuklar da içinde- bir deve düşüyordu. Aylardanberi bu ilçede yaşıyorken bir tek deve bile görmemiştim. Bu develer nerdeydi?

Kâtip Bey bu soruma yanıt olarak, gerçekten bu ilçede bir tek deve bile bulunmadığını, bu ilçeye geldiği gündenberi burda tek deve görmediğini söyledi. Böyleyken, çizelgenin deve hanesine bunca sayıda deve var diye niçin yazıldığını kendisinin de merak ettiğini, konuyu araştırdığını ve şu sonuca vardığını bildirdi: Yaşlıların anlattığına göre bu ilçe eskiden kervan yolu uğrağıymış. Yaz aylarında deve kervanları burdaki konaklarda bikaç gün kalır, sonra yollarına giderlermiş. Bu kervandaki develerden üçü öyle hastalanmış ki, buranın halkı deve eti yemediğinden hasta develeri kesememişler, başı boş bırakıp yollarına gitmişler. İşte tam o sırada bu ilçedeki baytarlık sorumlusu bugünkülere benzer çizelge düzenlerken ilçede üç adet deve bulunduğunu yazıp çizelgeyi zamanın genel müdürlüğüne gönermiş. Her ne denli ilçe içinde başıboş dolaşan hasta üç deve bikaç hafta sonra ölmüşse de varlıkları çizelgenin deve hanesine geçmiş bulunmuş. Ertesi yılın çizelgesinde deve hanesi boş bırakılırsa, genel müdürlükten üç devenin ne olduğu sorulacağı korkusuyla, bu kez deve hanesine "beş deve" yazılmış. Bundan sonraki yılların çizelgelerindeki develer artırıla artırıla sonunda işte bu 2302 deveye dek artırılmış. Bu ilçeye geldiği zamanki develerin sayısı bin küsürmüş. Kâtip Bey her yıl develeri yüzer yüzellişer artırmış.

Kâtip Bey'e, yıllardanberi ilçede tek deve bulunmadığına göre çizelgedeki "deve hanesi"ni lütfen boş bırakmasını, yoksa böyle bir sahteciliğin sorumunu üstlenemeyeceğimi ve böyle bir uydurma çizelgeyi veteriner müdürü olarak imzalayamayacağımı söyledim. Çok iyi biliyorum ki Kâtip Bey beni korumak amacıyla, çizelgedeki bunca deveyi birdenbire yok gösterirsek başıma iş açılacağını söylüyor ve deve sayısında benimle pazarlığa giriyordu. Develeri bu yıl artırmasak bile, hiç olmazsa geçen yılki çizelgenin sayısını yazmamızı istiyordu. İyi de, ya bakanlıktan bir

yetkili gelir de, nerde bu develer, diye sorarsa? Kâtip Bey, insanların sayısının bile, yalan yanlış yapılan nüfus sayımlarından başka hiçbir zaman sorulmadığı yerde hayvan sayısının, hele hele deve sayısının sorulmayacağını, kaldı ki bu ilçeye öyle bir yetkilinin gelme olasılığı da bulunmadığı, gelse bile deve sayısını soran bir yetkilinin tarihimizde görülmediğini, ama eski çizelgedeki 2083 deveyi bu yılki çizelgede birdenbire yok gösterirsek bunun dikkati çekeceğini, hatta 2083 deveyi bana ödetecekleri gibi mahkemelerde de sürüklendirilebileceğimi söylüyordu.

Direndim: Hayır, böyle şey olmaz! Çizelgedeki "Deve Hanesi"ni boş bıraktırdıktan başka, o hanenin üstüne boydan boya bir de çizgi çizdim ki ilçemizde deve bulunmadığını iyice anlasınlar.

Devlet Üretme Çiftliği bizim müdürlüğümüze bağlı değildi ama, çizelgelerimizde Devlet Üretme Çiftliği hayvanlarına değgin bilgileri de biz vermekteydik. Çiftlikte at, sığır, davar ve başka hayvanlar vardı. Bize çiftlikten gönderilen son on yıllık bilgileri incelediğimde şöyle bir şaşılası durumla karşılaştım. On yıl önceki bilgide, çiftlikteki karışık bütün ahır hayvanları sayısının dörtbinsekizyüz, aynı yıl çiftlik görevlisi sayısının da kırk olduğunu gördüm. Bir yıl sonraki yazılı bilgide hayvan sayısı dörtbinyüze inmiş, ama bu hayvanlara bakan insan sayısı yetmişe yükselmiş. Her yıl işte böyle hayvanlar sürekli azalırken, hayvanlara bakan insan sayısı düzenli olarak artmış. Son olarak Devlet Üretme Çiftliği'nden gelen yazılı bilgide, altmış cins inek için yüzyetmiş bakıcı görevli vardı. On yıl önce 28 hayvana bir insan düşüyorken, son durumda bir ineğe 2,9 adam düşüyordu. Bu ters orantı böyle sürerse, günün birinde inekler tükenecek ve Devlet Üretme Çiftliği de insan üretecek bir duruma yükselecekti.

Devlet Üretme Çiftliği'ndeki hayvan ve insan sayısı, bizim veteriner müdürlüğümüzü ilgilendirmediğinden, bize çiftlikten verilen bilgileri olduğu gibi çizelgeye aktarıp genel müdürlüğe göndermiştik.

Aradan bir yıla yakın zaman geçmiş, ben bu deve olayını büsbütün unutmuştum. Bigün Kaymakam telefon ederek, Vali Bey'in çok ivedi beni görmek istediğini, hiç zaman yitirmeden il'e

gidip Vali Bey'le görüşmemi bildirdi. Hangi ilişkiyle Vali beni görmek isteyebilirdi... O zamana dek hiçbir valiyle yüzyüze gelmemiştim. Açıkçası korkuyordum. Çünkü o ilin valisinin sertliği ve kabalığı üstüne sözler, söylenceler yayılmıştı.

İlk kaptıkaçtıyla il'e gittim. Hükümet konağından girerken yüreciğim, göğüs kafesimden fırlayacakmış gibi çırpınıyordu. Kendimi tanıttığım özel kalem müdürünün Vali'nin odasına girip çıkması bir oldu. Çıkar çıkmaz, Vali Bey'in beni beklediğini söyledi.

Odasına girdiğimde Vali ayaktaydı. Daha kendimi tanıtmaya bile kalmadan gürledi:

— Develer ne oldu?

Ben deve olayını çoktan unutmuş olduğum için,

— Hangi develer efendim? diye saf saf sordum.

Vali büsbütün kızarak barbar bağırıyordu:

— Hangi develer ha? Bir de soruyor... Hangi develermiş... Bir değil, on değil, tam ikibinseksenüç deve... Bakanlık soruyor: Develer ne oldu? Bu kadar deveyi ne yaptın?

Vali develerin sayısını söyleyince bana hangi develeri sorduğunu anladım. Kekeleyerek, develerin hiçbişey olmadığını, sözkonusu develerin çizelgede olup hiçbir zaman ilçede bulunmadığını anlatmaya çalışıyordum ama boşuna, Vali beni dinlemeden bağırıp duruyordu.

Bağırmalarından herşeyi anlamıştım. 2083 deve birden ortadan yitince genel müdürlük telaşlanmış, durumu önce bakanlığa bildirmiş, Bakanlık da falan ilçedeki 2083 devenin nasıl birdenbire yok olduğunun araştırılmasını Vali'den soruyordu.

Lav püskürten yanardağa dönmüş Vali'yi yatıştırmak için,

— Müsaade buyrulursa develerin ne olduklarını araştırıp en kısa zamanda size arzedeyim efendim... dedim.

Valinin ağzından anlayamadığım heceler püskürdü. Kapıdan çıkarken arkamdan "Develerin hesabını isterim!..." diye bağırmaktaydı.

İlçeye geldim. Kâtip Bey'e olup biteni anlattım. Kâtip Bey, ben size demiştim gibilerden yüzüme bakıp başını sallıyordu.

— Maahaza bir çaresini buluruz... dedi.

— İkibinseksenüç devenin çaresini nasıl buluruz?

Bulurmuşuz. Çünkü bu develer gerçekten yokmuş ki, ancak çizelgede var görünüyorlarmış. Öyleyse?

Kâtip Bey genel müdürlüğe aşağıyukarı şöyle bir telgraf çekti benim imzamla: "...tarihinde arzedilen 5 sayılı çizelgede, ilçemizdeki 2302 deve sehven yazılmamıştır. İlçemizde geçen yıl 2083 olan deve bu yıl 219 artarak 2302 sayısına yükselmiştir. Özür dileyerek saygılarımla arzederim."

Yutacaklar mı diye merak içindeydim. Aylar geçti, hiç ses çıkmadı. Ben ilçede alıştığım günlük yaşamımı sürdürüyor, geceleri de Beşinci Mevsim'de edindiğim dostlarımla yiyip içip söyleşiyorduk.

Yıllık iznimi almak için başvurmak üzereydim ki, merkeze atama buyruğum geldi. Hem de terfi ettirilmiştim. Demek, burdaki çalışmalarım değerlendirilmişti ki, genel müdürlükte çalışmamı uygun görmüşlerdi. İlçedeki son gecemde arkadaşlar ayrılışım dolayısıyla benim için bir şölen verdiler.

Evimde duvar içindeki dolaba yerleştirdiğim kitap dolu iki bavulumu, ayrılacağım sabâh ordan aldım. Kitap dolu bu iki bavul ne de ağırdı! Bunca yükü buraya boşuboşuna getirmiştim. Günce defterimi bavuldan çıkarmamıştım bile. Tirenin penceresinden konuştuğum Kâtip Bey'e.

— Bana mektup yazacak mısınız? dedim.

— Maalmemnuniye...dedi.

Teşvikiye, 19 Şubat 1992

Bu öykü, "Nazik Alet" adlı kitabımın 13. basımına eklenmiştir.

GERÇEKTEN SOLCU

Varlık Özmenek'e

20 Ekim 1991 seçimlerinden sonra hemen hemen bütün gazetelerde şu haber çıktı :

"Seçimde kaybeden iktidar partisi hükümetinin bakanları, iktidardan giderayak, seçtlemeyen kendi partilerinin milletvekili adaylarını ARPALIK denilen KİT kuruluşlarına atayarak KİT'leri tıkabasa doldurdular."

20 Ekim 1991 seçimlerinden sonra yine gazetelerde yayımlanan yeni koalisyon hükümetinin izlencesinde, KİT'lerin özel girişimcilere satılarak özelleştirileceği bildirildi.

Bir devlet kurumuna sunulacak çok önemli bir projeyi görüşüyorduk. Altı kişiydik. Ekibiyle birlikte projeyi hazırlayıp düzenlemiş olan arkadaşımız hepimizin önüne birer proje dosyası koymuştu. Şöyle bir dıştan görünüşüne göre bile, proje dosyası uzun çalışmalar sonucu hazırlanmıştı; içindeki grafiklerden, istatistiklerden, çizelgelerden uzun çalışma ürünü olduğu belli oluyordu. Kendi ekibiyle böyle yetkin bir projeyi hazırlamış olan arkadaşımız, bu büyük projeyi okuyup incelemeye hiçbirimizin zamanı olamayacağını bildiği için, nasıl olsa okuyamayacağımız, yani okumaya zaman bulamayacağımız projeyi bize anlatıyordu. Bu konuşma sırasındaki şakalaşmalarımızı da katarsak, arkadaşımızın projeyi bize anlatması iki saat yirmi dakika sürmüştü. Ama anlamıştık. Arkadaşımızın anlatımına göre proje hepimize olağanüstü gelmişti. Böyle yararlı ve yetkin projeyi, sunacağımız devlet kurumu başkanının ve uzmanlarının hemen kabul edeceklerinden hiçbirimizin kuşkusu yoktu. Bu çok önemli ve yararlı projenin gerçekleşmesi için o devlet kurumundan 12 milyar lira almamız

gerekiyordu. Proje gerçekleştikten sonra, önceden alacağımız bu 12 milyar liranın ancak 700 milyon lirası, çalışmalarımızın karşılığı olarak bizim kazancımız olacaktı. Ne var ki içimizden biri, ki genellikle hangi konu açılsa "Bu konunun bir de bu yanı var" diyerek daha önce hiçbirimizin aklına gelmeyen bilgiçlikler taslayarak pişmiş aşa su katanlardandı. İşte o arkadaşımız,

— Ancak... dedi ve durdu.

Projeyi hazırlayan arkadaş, kendine güvenle,

— Neymiş ancak? diye sordu.

Öbürü sürdürdü:

— Ancak... Bir nokta var. Buna benzer bir olay benim başımdan geçmişti de, ordan biliyorum.

Başından geçmiş olan olayı anlattı. Bu arkadaşımız oniki yıl önce, kısaca KİT denilen "Kamu İktisadî Teşekkülleri"nden birinde işgören olarak çalışmaktaymış. Kendisi bir proje üretmiş. Çok beğenilen ürettiği projenin uygulanması işi de kendisine verilmiş. O zamanki parayla kuruluşun 900 milyon lirası harcanarak proje gerçekleştirilmiş. O kuruluşta herkes bu sonuca pek şaşmış. Çünkü böyle bir proje bir özel firmaya yaptırılmış olsa en azından o devlet kuruluşunun 3-5 milyar lira ödemesi gerekirmiş. Arkadaşımız o devlet kuruluşunun görevlisi olduğundan, bu projeyi uygulamak için ek para da almamış, ama devlet kuruluşunun başkanından teşekkür almış. Gelgelelim... En iyisi biz bu olayı arkadaşımızın kendi ağzından dinleyelim :

— Gelgelelim, beni işten çıkardılar. Sözleşmeli işçi kadrosunda çalışan bir işgören olduğumdan, işten çıkarırken tazminat da ödemediler. Niçin işten çıkarıldığımı da söylemediler. Sonradan eşden dosttan öğrendiğime göre, solcuymuşum da ondanmış işten çıkarmaları. Bunu öğrenince iyice meraka düştüm. Ne yapmışım da solculuk etmişim diye meraklandım. Soruyorum, araştırıyorum, kimse de bana bunu söylemiyor. Solculuğumun ne olduğunu, nerden kaynaklandığını kendikendime düşünmeye başladım. Yıllar öncesi, fakülte öğrenciliğim sırasında, her kim yapmışsa bir ihbar yapılmış benim için. Polisler basıp evimi arayıp taradılar. Solculuğumun kanıtı olarak ünlü Amerikan yazarı Steinbeck'in bir romanını bulup aldılar. Mahkemeye verildim.

Steinbeck solcuysa ben de solculuktan mahkûm olacağım, değilse kurtulacağım. Ben Steinbeck'in solcu olup olmadığını bilmiyorum ki... Neyse, şansım varmış, o sıra Amerika ile Viyetnam savaşıyor. Bu Steinbeck de oğlunu gönüllü olarak Viyetnam savaşına gönderince, solcu olmadığını bütün dünyaya kanıtladı da, ben de solculuk suçlamasından kurtulmuş oldum. Bu olaydan başka yaşamıma hiçbir solculuk lekesi düşmemiştir. Çok şükür solculukla da sağcılıkla da en küçük bir ilişkim yoktur.

İşten çıkarılmamın, yani solcu diye işten kovulmamın üstünden beşaltı ay geçmişti ki, çıkarıldığım KİT kuruluşunun genel yönetmeni beni mektupla çağırdı. Yeniden işe alacak umudu içinde coşkuyla koşup gittim. Bana şöyle dedi: "Sizin gerçekleştirdiğiniz geçenki projeden çok memnunuz. Şimdi elimizde çok daha büyük yeni bir proje var. Yönetim kurulumuz bu yeni projeyi uygulamamız için size öneride bulunmaya karar verdi. Bu öneriyi size bildiriyorum. Bu kez, eskiden olduğu gibi kurumun bir görevlisi olarak değil, dışardan bir özel firma olarak bu projeyi gerçekleştirmenizi uygun bulduk."

Dışardan bir özel firma olarak?.. Param yok ki, firmam olsun. Bunu söyledim. Genel yönetmenin dediğine göre, bunun hiç önemi yokmuş. Çok kolaymış. Bir özel firma kurmam için bana yardım edeceklermiş. Bikaç gün içinde kurulurmuş özel firmam. Sermayeye gelince, yine kurumun aracılığıyla, bildirecekleri bir bankadan bana kredi açılacakmış. Bankanın en yetkili kişisinin adını verip en kısa zamanda onu görmemi söyledi.

İnanılır gibi değil, rüya gibi bişey bu... Kolları sıvayıp bana önerilen iş için projeyi hazırlamaya başladım. Önce gerekli belgeleri, gereçleri derledim. Bu arada, sözkonusu bankanın o en yetkilisine de telefon ettim. Adımı söyler söylemez, daha konuyu bile açmama fırsat vermeden benimle öyle saygılı biçimde konuşmaya başladı ki şaşırıp kaldım. Ben açıklamadan konuyu bildiğini, bizim kurumun yönetmeninden öğrendiğini söyledi. Böyle önemli bir projeyi üstlendiğim için beni kutluyordu. Bu işin ülkemiz için çok yararlı ve verimli olacağı açıkmış. Banka, her türlü isteğimi hemen gerçekleştirmeye hazır ve hizmetimdeymiş. "Emrinizdeyiz..." diyordu. Bankaya ne zaman teşrif edeceğimi

öğrenmek istiyordu. İlk görüşmemizi yapmamız için beni beklemekteymiş.

Yaşamım boyunca beni hiçkimse bu denli aşırı saygıyla karşılamamıştı. Telefondan sonra çok keyiflendim. Önemime, değerime inanmamın böbürüyle evin içinde odadan odaya, koridordan salona gezip dolaşıp durdum bisüre.

Biriki gün sonra yine telefon edip, bankanın genel yönetmeninden buluşmak üzere sözaldım.

Bankanın genel merkezine gittiğimde, dış kapının mermer merdiveninde tanımadığım biri beni karşıladı. Nerden tanıştığımızı çıkaramadığım için, biraz da utanarak kendisini anımsayamadığımı söyledim. Gülümseyerek "Biz sizi tanıyoruz efendim..." dedi. Asansörle birinci kata çıkarıp, asansörün kapısında bekleyen bir hanıma beni bıraktı. Bu hanım güler yüzle elimi sıkıp "Buyrun efendim" dedi. Büyük bir odaya girdik. Odadakiler beni görünce ayağa kalkıp selamladılar. İç içe odalardan geçip bankanın en yetkilisinin odasına girdik. Beni getiren hanım dönüp gitti. O yetkili kişi ben içeri girince, benim çalışma odamdan daha büyük olan masasından fırlayıp, iki kolunu açarak ve "ooo....vaaay..." gibi ünlemler çıkararak beni karşıladı. Bunca gösterişli karışlama karşısında bostan korkuluğu gibi durmam çok ayıp olurdu. Ben de isteristemez iki kolumu açıp aynı onun gibi "vaaay.... ooo...." sesleri çıkararak odanın ortasında göbek göbeğe geldik ve sarılıştık.

— Çay mı, kahve mi, meyva suyu mu, oralet mi, ne emredersiniz?

Zile bastı. Odaya robot gibi giren adama,

— Kahve rica ederim... dedim.

Sanki kırk yıllık dostmuşuz gibi birden kaynaşıverdik. Hemen sizli bizli konuşmadan senli benli konuşmaya geçiverdik, ama bu geçişin nasıl olduğunu anlayamadım. Şurdan burdan konuşurken, hazırlamakta olduğum projenin malî portesini sordu. Bu proje kaç milyar liraya gerçekleşebilirdi.

Birimlerin fiyatlandırmasını ve zamanlama izlencesini dahaca yapamadığımı söyledim. Büyük bir projeydi, tamamlanması zaman alacaktı.

— Olsun, dedi, ne de olsa kafanızda kabataslak bir sayı vardır. Aşağı yukarı ne tutar?

Kabataslak konuşamayacağımı söyledim. O zaman, elimi geniş tutmamı, ne denli çok kredi istersem verileceğini, bu konuda hiç tasalanmamamı söyledi. Kaç milyar olursa olsun, banka bana açık kart açmıştı.

Ayrılırken beni dış kapıya dek geçirdi. Karşılaştığımızdan daha da sıcak birbirimize sarılıp öpüştük, kırk yıllık dostmuşuz gibi. Arabam olmadığını görünce bankanın bir arabasını emrime verdirdi. Şoföre "Araba bugün beyfendinin emrindedir." dedi.

İşte o bankanın en yetkilisiyle ilişkimiz böyle başlamıştı. Bu ilk karşılaşmamızda bankayı sıksık ziyaretimi rica etmişti. Ama gitmedim. Bikaç gün sonra evime telefon edip akşam yemeğinde birlikte olup olamayacağımızı sordu. Olabilirdik. Özel arabasını evime göndermişti. Lüks bir gazinoda içtenlikli hava içinde yedik içtik. Yemek arasında projenin hangi aşamada olduğunu, proje maliyetinin kesin olmasa bile aşağıyukarı kaç milyar tutabileceğini bir daha sordu. Bu konuda şimdilik bişey bilemeyeceğimi söyledim.

Bu akşam yemeğinden ve bana gösterilen bunca yakınlıktan sonra uğramamak ayıp olur diye bigün bankaya yine gittim. İlk gidişimden daha alaalaheyli biçimde karşılandım. Ayrılışımda yine bankanın arabasına binerken bankanın bir işgöreni süslü kâğıda kordelayla sarılmış büyükçe bir paket getirip arabaya bıraktı. Bankanın armağanıydı. Evime gidince merakla paketi açtım. Bankanın yayımladığı değerli kitaplar çıktı paketten.

Artık bankaya alışmıştım, banka da bana alışmıştı. Ayda biriki kez uğruyordum. Siz beni bilirsiniz, ufacık bir yüksünme görsem uğramazdım bile. Ama bankada herkes bana öyle sıcak, öyle saygılı davranıyordu ki... Bankanın hemen bütün çalışanları beni tanıyordu. Aradabir de bankadan evime postayla armağanlar da gönderiliyordu: Not defteri, duvar yada masa takvimi, ajanda, cep defteri, album, dolmakalem, çakmak, vazo filan gibi...

Uzun ve yorucu çalışmalar sonunda projeyi yapmıştım. Birimlerin fiyat çizelgesi ve zamanlama takvimi de hazırdı. Projeyi büyük bir dosya içinde, bana ısmarlayan KİT kuruluşunun

genel yönetmenine götürüp verdim. Artık görevimi yapmış olmanın gönül erinci içinde ordan gelecek yanıtı bekliyorum. Bekle bekle... bir ay, iki ay, üç ay geçti, yanıt yok. Bu arada, kendi yaptığı projenin üstüne düşüyor demesinler diye de, ne bankaya, ne genel yönetmenliğe uğruyorum. Bunca zaman hiçbir haber çıkmayınca, bankaya şöyle bir uğrayayım dedim, belki banka yetkilisinden bişeyler öğrenebilirim diye...

Bankanın o görkemli kapısından girdim. Aaaa!.. Bankaya her gelişimde beni güleryüzle karılayanlar, koşup elimi sıkanlar, bana saygılarını sunup hatırımı soranlar, beni asansöre bindirenler, banka yetkilisinin odasına dek yanımda gelenler yine orda hepsi, ama hiçbirinin bana aldırdığı yok... Sanki beni hiç tanımıyorlar. Beni görmemiş olabilirler diye, mermer döşeli geniş salonda bir volta attım, biriki öksürdüm, kimisini selamladım, ama boşuna... Sanki bir yabancıya selam verir gibi yaptıktan sonra ya başlarını işlerine eğiyorlar, ya başka yana çeviriyorlar. Bunda bir iş var ama ne? Tek başıma asansöre binip yetkilinin odasının bulunduğu birinci kata çıktım. Orda da görevliler var, beni görünce kimi gözlerini kaçırıyor, kimi başını çeviriyor. Yine o iç içe odalardan geçiyorum, tam o yetkilinin oda kapısını tıklatacakken, o her zaman cilveler dökerek bana iltifatlar yağdıran güzel hanım, sanki beni ilk görüyormuş gibi, yine o soprano, ama madenî soprano sesiyle,

— Bir dakika efenim... dedi.

— Ne var? dedim.

— Randevunuz var mıydı? diye sordu.

— Hayır... dedim.

— Beyfendi meşguller de... Siz istirahat buyrun, geldiğinizi haber verelim.

Kız girdi içeri, bitürlü çıkmaz. Sonunda çıktı. Daha da madenileşmiş o soprano sesiyle,

— Beyfendinin önemli bir toplantısı var şimdi, isterseniz bekleyin yandaki odada...

Belli "istersen bekleme, daha iyi olur." demek istiyor. Yine de yüzümü kızartıp bir saatten çok bekledikten sonra, masasındaki dört telefonla durmadan konuşan o hanıma,

— Eh, ben artık gideyim de, başka bir uygun zamanda randevu alıp öyle gelirim... deyip yürüdüm.

Arkamdan "gülegüle" deyip demediğini bile duymadım. Asansöre binecekken o yetkiliyle karşılaşmaz mıyım! Demek, içerde bile değilmiş. Hapahap karşıkarşıya geldiğimizden beni görmezden gelemedi. Çok soğuk selamlaştık.

— Bir işiniz mi vardı? diye sordu.

— Yooo... dedim.

Utancımdan yerin dibine geçtim. Ne saçma bir yanıt verdiğimi anladım. Burası park mı, gezi yeri mi? İşin yoksa ne diye gelirsin? Yine de bişey söylemek gereğini duyarak,

— Hani şu proje işi... Biliyorsunuz, bir kredi alacaktık da... diye bişeyler geveledim.

— Haaa... Evet... O proje işi...

O KİT kurumunun yönetim kurulundan olumlu karar çıkarılamadığı için sunduğum projenin uygulanmasından vazgeçilmiş.

— Bu durumda takdir edersiniz ki, maalesef kredi işi de olamayacak...

Herşeyi anlamıştım, neden bu bankada bana herkesin birdenbire yabancılaştığını...

Teşekkür edip merdivenden indim. Eskiden olduğu gibi, araba veren de olmadı. Bisüre yürüdüm sokaklarda sersem sepelek... Tıkış tıkış dolu otobüse binip evime geldim. Bana projeyi ısmarlayan KİT kurumuna da bişey sormadım. Gerek görülseydi, nasıl olsa beni ararlardı.

Aradan yıllar geçti. Ağır geçim derdine düştüm. Sonunda bir yayınevinde düzeltmenlik işi buldum. Ağır yaşam yükü altında yuvarlanıp gidiyoruz. Günün birinde, beni o KİT kuruluşundaki işgörenliğim sırasında yanımda çalışan yardımcılarımdan biriyle karşılaştık. Ayaküstü halhatır sorup geçecektim. Ama o olağanüstü yakınlık gösterip,

— Zamanınız varsa bu akşam yemeğini birlikte yiyelim, beni çok sevindirirsiniz... dedi.

Kış akşamı erken iniyor. Zamanım da var. Olur, dedim. Arabasını park ettiği yere dek birlikte yürüdük. Arabası, o en pahalı olan arabalardan. Bindik arabaya, başkentimizin lüks

otellerinden birine gittik, çatıya çıktık. Garsonlar, şefler, otel işgörenleri arkadaşımın çevresinde pervane olmuşlar. Belli ki buraya sıksık geliyor. Oturduğumuz masayı çiçeklerle, mezelerler, içkilerle, pırıl pırıl bardaklarla donatıp mumları yaktılar. Yavaştan yavaştan kafayı çekmeye başladık. Arkadaş, benim kendisine yardımlarımı, iyiliklerimi ve işi öğretmemi hiçbir zaman unutmadığını ve bunu herkese de anlattığını söylüyor. Bugünkü durumunu da bana borçluymuş. O KİT kuruluşunda uyguladığım projede bana yardım ederken çok şey öğrenmiş ve bu öğrendikleriyle şimdiki yaşamını kurmuş.

— Sizi işten çıkardıkları zaman çok üzülmüştüm... dedi.

— Evet, dedim, sonradan solcu diye çıkardıklarını öğrendim ama, ne yapıp da solcu olduğumu bitürlü anlayamadım...

— Sahi, bilmiyor musunuz? dedi.

— Yoo... dedim, çok merak ettim ama kimseden öğrenemedim.

— Demek, sizden başka herkes biliyor.

— Peki neymiş solculuğum? diye sordum.

Anlattı:

— Siz o projeyi 900 milyon liraya uygulayıp gerçekleştirmiştiniz ya işte bu yüzden...

— Anlamadım.

— O işi bir özel firma bikaç milyara yaparken sizin 900 milyon liraya işi çıkarmanız çok kuşku uyandırdı. Üstelik proje yapım parası bile almadınız. Böyle bir enayi — çok affedersiniz — olsa olsa ancak solcu olur diye bütün kuruluşta kuşku uyandırdınız. Ama ben sizin solculuğunuza namussuzum ki inanmadım. Solculuğunuzu kanıtlayacak açık bişey de olmadığından işten çıkarılma nedeninizi de açıklayamadılar.

Ağzımdan yalnızca,

— Yaaa!.. diye bir ses çıktı.

Neyse, sonunda solculuğumun nedenini öğrenmiştim. Ne de olsa duygulandım, içimde bir üzünç tortulandı. Sanki beni avutabilirmiş gibi, üstüste içmeye başladım. İyi ki, işte bu arkadaş gibi solculuğuma inanmayanlar da varmış.

— Sen şimdi ne iş yapıyorsun? diye sordum.

— Sizi işten çıkadıklarından bisüre sonra ben de istifa ettim. İş yaşamına atıldım. Beşon yıldanberi KİT'leri özelleştiriyorlar ya, ben de sizinle birlikte çalıştığımız o KİT kuruluşunu satın alacağım. Şimdilerde bu işle uğraşmaktayım.

— Ne diyorsun? Tek başına mı satın alacaksın?

— Tekbaşıma değil. Bir şirketimiz var, şirket adına alacağız. Ama bu şirketin yüzde ellibir hissesi benim holdingimin olacak.

— Holdingin de mi var?

— Şimdi eskisi gibi değil, holdingler çoğaldı, herkesin holdingi var... dedi.

Demek ben, o herkeslerden biri değildim. Yaşamım boyunca böylesine şaştığım bir olay daha olmamıştır. Şaştığımı anlamış olacak ki, nasıl bu duruma yükseldiğini anlatmayı gereksindi:

— O KİT'den istifa ettikten sonra, gece gündüz demeden çok çalıştım. İlk işim yine o bizim KİT kuruluşuyla oldu. Bana bir proje verdiler. Bu projeyi kaça uygulayabileceğimi sordular. Bir araştırma yaptım. Yüksek fiyat söylersem işi elimden kaçırırım diye projenin 29 milyara gerçekleştirilebileceğini söyledim. Çok buldular. Çünkü eşşoğlueşeğin birisi bu projeyi iki milyara uygulayacağını söylemiş.

Uygulanacak projeyi anlatınca şaşkınlığım büsbütün arttı. Çünkü, benim KİT kuruluşuna hazırlayıp da verdiğim projeydi.

— O eşşoğlueşşeğin iki milyar önerisi karşısında elbet bizim 29 milyar istememiz çok görüldü. İsteristemez, bu hayvan herifin yüzünden fiyat kırmak zorunda kaldık. Son olarak 22 milyara kadar indik. Kabul ettiler. İşte ilk özel girişimim bu iş oldu.

— Peki, sermayen var mıydı? Sen de o zaman benim gibi ücretliydin kuruluşta...

— Sermaye ne gezer... Kuruluşun gösterdiği bankadan, parça parça işi yaptıkça kredi alıyorduk.

— İyi de, dedim, o senin eşşolueşşek, hayvan dediğin herif, senin 22 milyara yapabileceğin bir işi iki milyara nasıl yapacakmış?

— Aslında iş iki milyara da olurdu olmasına... Ama biliyorsunuz, bizim o kuruluşta insan dolu... Tavsiye kartını alan doğru bizim KİT'e. Kimi telefonla, kimi mektupla, kimi sözle...

Bakanlar gönderir, milletvekilleri gönderir. Parti başkanları, genel müdürler, belediyeler... İnsan pazarı... Bütün bunların hakkı yok mu? Hep vereceksin... Bir yolunu bulup bunları giderlere yazıyoruz. Giderlere yazınca doğal olarak bizim de kazançtaki yüzdemiz artıyor. Böyle olunca 22 milyar bile az...

Benim konuyla yakından ilgilendiğimi görünce,

— Neden bu kadar merak ettiniz? diye sordu.

— Çünkü, dedim, ikimilyara işi yaparım diyen projenin sahibi olan eşşoğlueşek dediğin o hayvan herif var ya...

— Evet?

— İşte o eşşoğlueşşek benim.

Doğrusu ben, estağfurullah filan diyeceğini bekliyordum. Hiç de öyle olmadı. Ağzından sanki çakıl taşları fırlıyormuşcasına,

— Yok yahu... dedi.

— Evet, benim...

Kısa süre sustuktan sonra, o saygılı konuşmasını birdenbire bırakıp,

— Ağabey, dedi, ben o zaman solcu diye seni işten attıklarında, solculuğuna inanmamıştım ama, şimdi anladım ki sen gerçekten solcuymuşsun, inandım.

Yakında KİT kuruluşunu satın alacak holdingin sahibi bir adamla gerçekten solcu bir adamın böyle lüks bir yerde içki içmesinin doğru olamayacağını düşünerek, az sonra kendisine teşekkür edip iznini istedim. Bu ayrılışımdan memnun kaldığı yüzünden belli oluyordu. Beni otelin lobi denilen alt katına dek getirmek inceliğini gösterdi. Kapıdan uğurlarken, yine o saygıdan uzak yıvışıklıkla,

— Sana ihtiyacımız var ağabey, dedi, biliyorsun bu KİT'ler hep zarar ediyor. Biz özel girişim olarak bu bizim kuruluşu satın alırsak, ki işallah alacağız, o zaman kazanca geçmek zorundayız. Buyüzden sana çok ihtiyacımız var. Satın alınca bizimle çalışır mısın?

— Bu memlekette o senin dediğin hayvan herif salt ben değilim ya, dedim, daha nice solcular var. Hem onlar benim gibi yaşlı da değil, onları kullanırsınız...

Eveeet... Hangi konu açılsa "Bu konunun bir de bu yanı var"

diye her zaman pişmiş aşa su katan arkadaşımız, başından geçen bu olayı anlattıktan sonra, bir devlet kurumuna sunacağımız bu projenin gerçekten çok yetkin, ülkeye yararlı, olağanüstü bir proje olduğunu, ancak kabul edilmezse bunun tek nedeni olabileceğini, bunun da projenin uygulama fiyatının çok düşük olduğunu söyledi ve sözlerine şunu ekledi:

— Bu denli ucuz fiyat önerdiğiniz bu büyük projenin salt ucuz olması yüzünden reddedileceğini sanıyorum.

Bir arkadaşımız,

— Öyleyse ne yapalım? dedi.

O da,

— Ne yaparsak yapalım, ama eşşoğlueşşeklere kendimize eşşoğlueşşek dedirtmeyelim...dedi.

Bunun üzerine birim fiyatlarının yeniden gözden geçirilmesine, bir hafta sonra yeniden toplanılmasına karar verildi. Bir hafta sonraki toplantıda projemizin uygulama fiyatının 12 milyardan enaz 30-40 milyara yükseltileceğini sanıyordum. Oysa tersi oldu. Uzman iki arkadaşımız fiyatları yeniden incelediklerini, 12 milyar lira tutarın yanlış hesaplamadan ileri geldiğini, bu projenin 12 milyara değil, 11 milyar, 304 milyon, altıyüzseksenbin liraya gerçekleştirilebileceğini hepimize açıkladılar ve kanıtladılar.

Her zaman, konunun bir de öbür yanı olduğunu söyleyen arkadaşımız,

— Benden günah gitti, dedi, artık bize ne derlerse derler.

Ankara - 17 Aralık 1991
Teşvikiye - 17 Ocak 1992

Bu öykü, "Nazik Alet" adlı kitabının 13. basımına eklenmiştir.

DÜNYANIN EN BÜYÜK İKİ YAZARI

Dünyamızın en büyük iki yazarını ötedenberi tanırım. Bunlardan biri bizim buralı... Çoktanberi tanışırız. Dünyanın en büyük yazarı olduğuna, önce kendisini, sonra da bizi inandırmıştır. İçkili olduğu ve kızdığı zamanlar, başkalarını da dünyanın en büyük yazarı olduğuna inandırmaya çalışır. Yazarların dışındaki insanların buna inanmaları doğaldır, ama yazarları inandırmak olanaksız. Çünkü her yazar, kendisinin dünyanın en büyük yazarı olduğuna inanır. Ne var ki, çoğu bunu açıklayamaz da, dünyanın en büyük yazarını kötülemeye çalışarak kendini öne çıkarmak ister.

Benim bu konudaki kanıma gelince, bizim dünyanın en büyük yazarımız, dünyanın en büyük yazarları sayılan ötekilerden çok daha kötü bir yazar değildir, hatta çoğundan da üstündür. Bu durumdaki bir yazarın, elbette yazarlar çevresinde kıskanılması doğaldır. Ama o, dünyanın tek en büyük yazarı olduğuna kendisini iyice inandırdığı için, bütün yazarların onu kıskandığını sanır.

Dünyanın öteki büyük yazarı, bir başka ülkedendir. İyi ki başka ülkedendir. Çünkü aynı ülkede ve aynı zamanda dünyanın en büyük iki yazarı yaşayamayacağı için, ikisinden birinin büyük olmaması gerekirdi.

Birimiz dünyanın en büyük yazarı olmak üzere biz üç yazar, dünyanın öteki büyük yazarının ülkesine çağrılıydık. Orada uluslararası bir toplantı vardı. Değişik uluslardan yazarlar çok kalabalıktık. O zamana dek, dünyanın en büyük yazarlarını bir arada görmemiştim. Bu benim ve arkadaşımın uluslararası yazarlar toplantısına ilk katılışımızdı. Biz ikimiz genç yazardık. İkimiz de bütün yazarlar gibi kendimizi dünyanın en büyük yazarı sanıyorduk ama, bunu bir giz olarak saklıyor, kendimize bile söyliyemiyorduk. Arkadaşımı bilmem ama ben, özellikle dünyanın en büyük yazarlarını dikkatle izliyor, inceliyor, ilerde nasıl olmam ve davranmam gerektiğini onlardan öğrenmeye çalışı-

yordum.

Kendimi, açıklayamasam bile, şimdiden dünyanın en büyük yazarı saymam niçin doğal olmasın? Ama beni bırakın, o uluslararası yazarlar toplantısına bizimle birlikte katılmış olan üçüncü yazar arkadaşımız — ki bence, bütün öteki yazarlar gibi dünyanın en yeteneksiz yazarıydı — o bile kendisini dünyanın en büyük yazarı sanmaktaydı. Bununla birlikte biz ikimiz, belki alçakgönüllüğümüzden, belki gençliğimizin utangaçlığıyla bitürlü öne çıkıp kendimizi gösteremiyorduk. Ama bizim dünyanın en büyük yazarımız haklı olarak hep öndeydi; biz de onu daha çok öne çıkarmaya çalışıyorduk. Çünkü okullarda ve askerlikte bile, yürüyüşlerde ve geçit törenlerinde en büyükler, en uzun boylular hep önde gider, bayrağı onlar taşır. Sonra öbürleri boy sırasına göre dizilir ve en kısa boylular, en küçükler en arkada kalır. Buna hiçkimsenin bir diyeceği olamaz. Her ne denli İnsan Hakları Bildirgesi ve Paris Koşulgusu, bütün insanların doğdukları anda eşit olduklarını yazıyorsa da, bu, yol ve yürüyüş düzeninde de insanlar eşit olacak diye, uzun boylularla kısa boyluların karmançorman olarak birbirlerine karışması anlamına gelmez. İnsanlar, boy sırasına girmek koşuluyla eşittirler. Kaldı ki, insanların doğdukları anda eşit oldukları savı da çok tartışma götürür bir konudur. 5-6 kilo ağırlığında 60-70 santim boyunda doğan bir tosuncukla, 700 gram ağırlığında ve 30-40 santin boyunda doğan bir çocuğun eşit oldukları söylenebilir mi?

Eskilerin "Küllü tavilin ahmak" ve "Küllü kasîrün fitne" dedikleri üzere, bütün uzun boyluların ahmak ve bütün kısa boyluların da fitne fücur olduklarına ben inananlardanım. Uzun boyluların ahmak oldukları şundan da belli ki, sivil olsun asker olsun, bütün yürüyüş kollarında, en önde olmanın tehlikeyle ilk karşılaşmak demek olduğunu hiç düşünmeden böbürlene böbürlene en önden yürürler. Kısa boylular da en arkada yürüdükleri için, sürekli olarak kendilerinden önde olanları görmek, seyretmek ve incelemek zorunda kaldıklarından, isteristemez onlar için konuşmak, söyleşmek, atıp tutmak, dedikodu yapmak, yani fitnecilik etmek zorunda kalırlar. Uzun boylular, önlerinde kimse yok ki, fitnecilik etsinler...

Ya orta boylular? Onlar, boylarının ortalığına göre hem ahmaklıktan, hem fitnelikten nasibini alanlardır.

Hoş, uzun boy, kısa boy da görecedir ya... Kime, neye göre uzun yada kısa? Örneğin Pigme'lerin uzun boylusu bile, Senegallilerin cücesi sayılır.

Her ne olursa olsun, bizim dünyanın en büyük yazarımız, salt yazarlığından dolayı değil, boyubosuyla da, kalıbı kılığıyla da, gövdesi gür sesiyle de, ağırlığı ve farfarasıyla da bir büyük yazardı ve biz ikimiz onu kıskansak bile, yine de onunla övünüyorduk. O uluslararası yazarlar toplantısında, yazarların geçit yürüyüşü için boy sırasına sokulması gerekseydi, en öne bizim dünyanın en büyük yazarımız, onun arkasına yine bizim yeteneksiz yazarımız, en arkaya da benim geçmem gerekirdi.

Çağrılı olarak gittiğimiz ülkenin de, bizimki gibi bir dünyanın en büyük yazarı olduğunu, o ülkenin başkentine gittiğimizde öğrendik. Bize söylendiğine göre, o ülkenin dünyanın en büyük yazarı yapıtlarını, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları arasında vermişti. Demek, bizim dünyanın en büyük yazarımızdan yaşı büyüktü. Yaş dışında hangisinin daha büyük olduğunu bilmiyorduk.

Uluslararası toplantıdan bir gün önceydi, iki büyük yazarın buluşacaklarını öğrendik. Biz ikimiz, bu buluşmayı merak ve coşkuyla bekliyorduk. Çünkü, bu buluşmada ikisini karşılaştırarak, kendimize göre hangisinin dünyanın en büyük yazarı olduğuna karar verecektik. Herşey beklediğimiz gibi geçti. Bu iki büyük yazarın buluşması gözümüzün önünde oldu. Onlar iki büyük yazar gibi değil de, sanki daha çok iki ağır sıklet boksörün ringte döğüşmeleri yada iki pehlivanın minderde güreşmeleri gibi buluştular. Evet, tıpkı böyle oldu.

Evsahibi yazar örgütünün bulunduğu yapının ikinci katında geniş bir salon vardı. Dar genine döşemeden tavana ve boydan boya yerleştirilmiş bir büyük camla salon ikiye ayrılmıştı. Biz iki yazar, başka yazarlarla birlikte salonun geniş bölmesindeydik. Dünyanın öbür en büyük yazarı da, camın arkasındaki bölmede, bizim dünyanın en büyük yazarımızı beklemekteydi. Geniş bir deri koltuğa gömülmüş, cıgara içiyordu.

Bizim olduğumuz bölmedeki öbür yazarlar kendi havalarında söyleşiyorlardı. Ama biz ikimiz, bir de bize dilmaç ve rehber olarak verilmiş olan bir hanım, camın arkasında dünyanın en büyük iki yazarının karşılaşmalarını izlemeye hazırlanmıştık.

Bizimkinin gecikerek öbürünü bekletmesi hoşuma gidiyordu. Daha baştan ilk puvan bizdeydi. Öbür büyük yazar, ringteki köşesinde oturmuş, döğüşe hazır bir boksör gibi bekliyordu.

Az sonra o büyük salonun tahta döşemeleri gıcırdamaya, önümüzdeki masa sallanmaya, oturduğumuz sandalye sarsılmaya, masanın üstündeki öteberi titremeye başlamış ve bu belirtilerden büyük yazarımızın salona girdiğini anlamıştım. Başımı kapıya çevirince, gerçekten de büyük yazarımızın kapıdan girdiğini gördüm. Öksürdü. Öksürünce camlar zangırdadı. Bu öksürük, öksürmek için değil, geldiğini ordakilere haber vermek içindi. Öteki büyük yazarın bulunduğu bölmeye girdi. Yanında dilmaç yoktu. Rehberimiz ve dilmaçımız olan hanıma, kendi yazarlarının hangi dili bildiğini sordum. Anadilinden başka dil bilmediğini söyledi. Üstelik, kendi büyük yazarlarını sevmiyor olmalı ki, yazdığı o kalın romanlarına bakılırsa, anadilini de pek iyi bilmediğini sözlerine ekleyerek dedikodu yaptı. Bizim büyük yazar, ikinci puvanını da almıştı. Çünkü, bizimki de anadilinden başka dil bilmiyordu ama, konuşurken değilse de yazarken anadilini çok iyi biliyordu.

Ortaklaşa dilleri olmayan bu iki büyük yazarın nasıl anlaşacaklarını merak ediyordum. Bu konuda boşuna meraklandığımı az sonra anladım.

Dünyanın iki büyük yazarının, ortaklaşa dilleri de olmadan nasıl anlaştıklarını, camın bu yanından seyredip gördüğüm biçimde, olduğu gibi anlatıyorum.

Döşemeleri sarsarak salona giren bizim büyük yazarımız, camlı bölmenin kapısını kasırga hızıyla açtı ve odanın ortasına yıldırım çarpar gibi düştü. Sonra iki kolunu açabildiğince açıp uzun süren bir "Oooo..." sesi çıkarmaya başladı. Çıkardığı "Oooo..." sesi radyo tiyatrolarındaki fırtına effektine benziyordu. Kapıya arkası dönük oturmakta olan öteki büyük yazar, kapı kanadının çarpması ve o dehşetli "Ooo..." sesiyle önce irkildi.

Başını çevirip de iki kolunu havayı kulaçlar gibi açmış olan bizim büyük yazarı görünce kısa bisüre ona baka kaldı. Sanırım ki bu süre içinde, ne yapması gerektiğini düşünmüş olacaktı. Ne yapacağına karar vermiş olmalı ki birden ayağa fırladı ve o da tıpkı bizimki gibi iki uzun kolunu iki yana açıp "Ooo..." sesi çıkarmaya başladı. Bisüre böyle karşılıklı ooolaştılar. Ne zamana dek ooolaşılırdı böyle? Sahne gerçekten meraklıydı.

Bizimki kanat gibi gerilmiş iki kolunu, öbür büyük yazarın boynuna doladı. Öbür büyük yazar da, kendisini aynı şeyi yapmak zorunda duyumsamış olmalı ki, o da iki kolunu bizimkinin boynuna doladı. Kucaklaştılar. Tam kafakol kapmaya hazır iki pehlivan gibiydiler.

İki büyük yazar karşılıklı ayaktalarken onları daha iyi karşılaştırabiliyordum. Öbür büyük yazar, göbeğine, ensesine bakılırsa bizim büyük yazardan daha kalın ve daha ağır görünüyordu. Ama buna karşılık bizim büyük yazarımızın boyu öbürününkünden iki-üç parmak daha uzundu.

Cam bölmenin öte yanındaki şapırtı, bizim olduğumuz bölümden duyuluyordu. Öpüşüyorlardı. Bir bu yanaktan, bir o yanaktan... Öbür büyük yazar, bir evsahibi olarak bizimkinden aşağı kalmak istemediğinden, o da bizimkinin iki yanağından daha büyük şapırtıyla öpmüştü.

Buraya dek gördüklerimde pek olağanüstülük varsayılmaz. Ama bundan sonraki sahne gerçekten olağanüstüydü.

Bizim büyük yazarımız, doladığı iki kolunu, öteki büyük yazarın omuzlarından sırtına, sırtından beline doğru sıvazlayarak indirip, tam belinde iki elini birbirine kenetledi ve o koca adamı bikaç kez havaya kaldırıp bıraktı, kaldırıp bıraktı ve son bırakışında camları zangırdatan bir kahkaha patlattı. Öteki büyük yazar, doğrusu biraz şaşkınlaşmış, ama daha çok sersemlemişti. Bir an ne yapması gerektiğini düşünür gibi durdu. Bizim büyük yazar da "Hadi, hamle sırası sende..." gibilerden duralamıştı. Öteki büyük yazar, sanırım bizim büyük yazarın ülkesinde içtenlikle ve dostça tanışıp selamlaşmanın böyle olduğunu sanmıştı. Evsahibi olarak aynı karşılığı vermezse ayıp olacaktı. Buyüzden bizimkinden aşağı kalmamak için, o da uzun kollarıyla belinden sarılıp bizim büyük

yazarımızı havaya kaldırdı kaldırdı indirdi. Ama bu selamlaşmaktan yorgun düşmüştü, daha yaşlı olduğundan soluk soluğa kalmıştı. Ama buna karşın bizimkinden geri kalmadı, tıpkı onun gibi bir kahkaha patlattı. Bu kez bizimki, omuzlarına dayadığı elleriyle bastırarak öteki büyük yazarı koltuğa çökertti. Aynı şeyi o da bizim büyük yazara yaptı. Şimdi iki büyük yazar karşılıklı koltuklarda oturuyorlardı.

Buraya dek herşey çok dostça geçmişti. Bundan sonrası daha ilginç olacak diye düşündüm. Bakalım, dillerini kullanmadan nasıl anlaşacaklardı. Akvaryumdaki balıkları seyreder gibi, büyük cam bölmenin bu yanından dünyanın en büyük iki yazarını ilgiyle seyrediyorduk.

İkisi de güleç yüzle birbirlerine baktılar, bakmaktan çok birbirlerini süzdüler. Bu süzüşmeden sonra bizimki, bu kez orta şiddette bir kahkahayla öteki büyük yazarın yanağından dostça bir makas aldı. Öteki yazar, bizim büyük yazarımızdan hiç de aşağı kalmak istemiyordu. Bir makas da o, bizim büyük yazarımızın yanağından alıp bir kahkaha saldı. Genellikle ilk girişim hep bizimkinden geliyor, öteki bizimki ne yaparsa tıpkısını yapmaya çalışıyordu. Böylece dilsiz ortaklaşa bir anlaşma dili bulmuşlardı. İkisi de çok keyifli görünüyordu. Karşılıklı makas almalardan sonra, bizim büyük yazar, öbür büyük yazarın önce sağ yanağını okşayıp sonra adamın ensesine bir şaplak indirdi. İşte bu şaplak aralarındaki o keyfi bozmuş gibi göründü. Çünkü bizimki o ağır eliyle koca adamın ensesine şaplağı indirirken ölçüyü kaçırmış, şaplağı varyoz gibi indirince, zavallı öteki büyük yazardan "Hıh..." diye bir ses çıkıp adamcağız az kala yere serilir gibi olmuştu. Öteki yazar çok kızmış olacak ki, evsahipliğini, konukseverliğini filan unutup var gücüyle bizim yazarın ensesine bir şaplak indirdi. Bu şaplakla da hırsını alamayıp bizimkinin yanağına öyle bir tokat çarptı ki, tokatın şakırtısını biz camın bu yanından duyduk. Aralarındaki o dostça dilsiz konuşma sert bir tartışmaya dönmüştü. Hatta belki de öteki büyük yazar, elleriyle yumruklarıyla sövüyordu bizimkine...

Yanımdaki yazar arkadaşım,

— Gidip ayıralım mı? dedi.

— İki uygar yazar olarak tartışıyorlar, ne diye ayıracakmışız... dedim.

Gerçekten de dediğim gibi oldu. Bizim büyük yazarımız büyük bir olgunluk gösterip, öteki büyük yazarın sırtını bikaç kez sıvazladı. Bu davranışı, öteki büyük yazarı yumuşatmış olmalı ki, o da tıpkı bizimki gibi tatlı bir sırıtışla, bizim büyük yazarımızın sırtını bikaç kez sıvazladı. Bizimki koltuğa yayılıp bacak bacak üstüne attı. Öteki de koltuğa kaykılıp bacak bacak üstüne attı. Bizimki, koca bir pençe gibi eliyle ötekinin dizine vurdu. Öteki de, bizimkinin dizine dostça vurarak bizimkini yanıtladı. Aralarında ne oldu, ne geçtiyse, bizim dünyanın en büyük yazarımız birden ayağa fırladı. Az önceki şaplaktan, yumruktan sonra öteki yazar hep tetikte durduğundan, ne olur ne olmaz diye boş bulunmamak için, o da birden ayağa fırladı. Öteki yazarın azönceki gibi gafil avlanmak istemediği belli oluyordu. Bu söyleşinin yeni bir dostça saldırısına karşı paradını almıştı.

Ayağa kalkmalarından sonra ikisinin de devinmeleri çok hızlandığından, ilk girişimin hangisinden geldiğini seçemedim. Birbirlerinin göbeklerini ellediler. Göbekten göğüse, göğüsten koltuk altlarına doğru ellerini dolaştırınca, gıdıklanmış olacaklar ki, bir süre gülmeleri iyice arttı. Muhabbeti koyulaştırmışlardı. Bizimki, sanırım "Dur yeter, gıdıklama artık... Sululuk istemem." anlamına, elini ötekinin ensesine atıp bir kafakol çekti. Öteki sarsıldıysa da yere kapaklanmadı. Ama kızmış olmalı ki, sanki bir Haçlı Seferi şövalyesi gibi bizim büyük yazarımızın üzerine saldırdı ve işte böylece amansız bir kapışma başlamış oldu. Bizim büyük yazarımız da, Hazret-i Ali'nin küffar ordusuna saldırısı gibi atağa kalkmıştı. Ortalık iyice karıştı. Derken, tekme yumruk, şaplak tokat, dünyanın iki büyük yazarı birbirine girdi. Biri düşüyor, öbürü kalkıyor. Künde, kafakol, sarma, kroşe, direkt, aparküt, sağ sol, biri köprüye geliyor, öbürü çullanıyor... Derken, açılıp açılıp sonra hızlanarak birbirlerine kafa atmaya başladılar.

Bu işin sonu ne olacak derkeeen... Öteki yazar tuş durumunda yere serilmişti ki, bizim büyük yazarımız en centilmen davranışıyla onu yerden kaldırıp öptü. Öteki de bizimkini öptü ve karşılıklı kahkahalar attılar. Bu sırada kapı açıldı. İçeriye tepsi

içinde kahveyle su getiren adam girdi. İki büyük yazar karşılıklı oturdukları koltuklarda kahvelerini içerlerken yine gülüşüyor, arada birbirlerinin dizlerini, yanaklarını hafif hafif okşayarak elleşiyorlardı. Kahvelerini bitirince önce bizimki ayağa kalktı, öbürü de hemen ayağa fırladı. Eee, ne olur ne olmaz, yeni bir saldırı başlayabilirdi. Öyle de oldu. İkinci ravund başlamıştı. Ama çok kısa sürdü.

Bütün bu artistik gösteriler, kahkahalar arasında güler yüzle yapılmış olmasa, onları tanımayan, uzaktan gören biri, kavga ettiklerini sanabilirdi.

Bu olağanüstü gösteriyi, cam bölmenin bu yanından 8 -saate bakmacasına- tam yirmisekiz dakika seyrettik.

Bizimki kapıya doğru geri geri giderken havaya kaldırdığı sol elini sallamaya başladı. Öteki büyük yazar da olduğu yerde bir elini kaldırıp salladı. Yüzlerindeki gülümseyişte ayrılışın üzüncü gizliydi. Bizimki kapıdan çıkınca öteki de yorgunluktan koltuğa yığılıp kaldı.

Olayın buraya dek olan bölümü pek de ilginç sayılmaz. Ama bundan sonrası bence çok ilginç. Aradan on yıla yakın bir zaman geçmişti. Bu kez o ülkeye ben tek başıma gitmiştim. İzlenceye göre, o ülkenin o büyük yazarıyla da konuşacaktım. Bir dilmaç aracılığıyla konuştuk. Söz arasında bana bizim büyük yazarımızın nasıl olduğunu sordu. Ben de, çok iyi olduğunu, sürekli birbirinden değerli yapıtlar yarattığını söyledim. Salt sormakla kalmadı, bizim büyük yazarla çok yakın dost olduklarını, onunla çok iyi anlaştıklarını, on yıl önceki uzun ve sıcak ve içten görüşmelerini bitürlü unutamadığını, öyle büyük bir yazarın dostluğundan onur duyduğunu ve onun değerini çok iyi anladığını söyledi. "Çok, çok büyük yazar..." dedi.

Bu konuşmamızdan bikaç ay sonra o büyük yazar ölmüştü. Ölüm haberini alan bizim dünyanın en büyük yazarımız, bir gazeteciler topluluğu önünde, ölen yakın dostunun dünyada en iyi anlaştığı yazar olduğunu ve dünyamızın çok büyük ve değerli bir yazarını yitirdiğini, ama onun başyapıtlarının dünya durdukça yaşayacağını, şiirde olduğunca roman, öykü, oyun ve deneme alanlarında da ölümsüz yapıtlar verdiğini, onunla çok zevkli geçen

konuşmasını hiç unutamayacağını söyledikten sonra, ordaki gazetecilere o büyük yazarın adını söylemesi gerektiğinde, yanında oturan yazar arkadaşının kulağına eğilerek fısıldadı:

— Yahu, bu herifin adı neydi?

Atina-Caravel Hotel-719
24 Ocak 1992

Bu öykü, "Nazik Alet" adlı kitabının 13. basımına eklenmiştir.

İÇİNDEKİLER

Nazik Alet	9
Ajan OX-13	16
Beş Kuruş Yüzünden	23
Mübarek Adam	28
Sıkı Ayakkabı	37
Aile Kurtuluş Ordusu Anonim Şirketi	43
İngiliz Kumaşı	50
Bar Fedaisi	57
Tarzan'ın Sahibi Kim?	65
Ne Bulursan Al	72
Bülbül Yuvası Evleri	75
Bakanlık Emrinde Biri	94
Hırsız Bu Muydu?	101
Samimiyet	106
Rüşvet	112
Unuttum Mahmut	118
Yangın Vaaar	123
Develer Ne Oldu	131
Gerçekten Solcu	145
Dünyanın En Büyük İki Yazarı	156



Fotoğraf: İsa Çelik

Aziz Nesin'in kitapları bugüne dek 34 ülkede yayımlanmıştır. Fotoğrafta, Alman dilinde çıkmış kitaplarından bir bölümü görülüyor. Bu kitaplar, Federal Almanya'da, Demokratik Almanya'da ve Avusturya'da çıkmıştır. Aziz Nesin'in kitaplarının en çok çevrildiği dil Farsça'dır (İran, telif hakkı ödememektedir). Farsça'dan sonra Aziz Nesin'in kitaplarının ençok çevrildiği diller sırasıyla Rusça, Yunanca, Almanca, Bulgarca, Romence vb. dir.

T 2200^0

adam 178

ADAM

ISBN-975-418-060-1